

**Ministerul Culturii al Republicii Moldova
Comisia Națională Arheologică
Agenția Națională Arheologică
Muzeul Național de Istorie a Moldovei**

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Campania 2023

**Sesiunea Națională de Rapoarte
19 aprilie 2024**

PROGRAM

REZUMATELE COMUNICĂRILOR

Chișinău, 2024

CZU 902/904(478)(082)
C 35

Editor: dr. Vlad Vornic

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Cercetări arheologice în Republica Moldova : Program. Rezumatele comunicărilor / Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Comisia Națională Arheologică, Agenția Națională Arheologică, Muzeul Național de Istorie a Moldovei ; editor: Vlad Vornic. – Chișinău : [S. n.], 2024 (Bons Offices). – 122 p. : fig.

Campania 2023 : Sesiunea Națională de Rapoarte, 19 aprilie 2024. – 2024. – 122 p. – [90] ex. – ISBN 978-5-36241-208-1.

Pe copertă: Amfora romană de la Mereni

Responsabilitatea asupra conținutului
rezumatelor revine autorilor.

Tipar: Bons Offices

ISBN 978-5-36241-208-1.

© Comisia Națională Arheologică, 2024

Muzeul Național de Istorie a Moldovei
(Sala de ședințe nr. 1, anticamera)

Orele 9.00 – 12.30. Comunicări

Moderatori – Gheorghe POSTICĂ, Eugen SAVA

Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI, Sergiu MATVEEV, Natalia OVCEAROV
O AȘEZARE CU URME DE LOCUIRE DIN ENEOLITIC ȘI PERIOADA ROMANĂ TÂRZIE DESCOPERITĂ LA CALARAȘOVCA (R-NUL OCNIȚA)

Sergiu POPOVICI, Vlad VORNIC, Serghei HEGHEA, Dumitru AVRAM, Adrian IORGA, Sergiu SERBINOV, Vlad CHITIC, Igor DIMOV
CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITUL CUCUTENIAN VADUL LUI VODĂ I (MUN. CHIȘINĂU) ÎN ANUL 2023

Sergiu POPOVICI, Vlad VORNIC, Veaceslav BICBAEV, Andrian IORGA, Igor DIMOV, Vlad CHITIC
CERCETĂRI ARHEOLOGICE DE SALVARE ÎN SITUL CUCUTENIAN GLINJENI X – LA BOT (R-NUL FĂLEȘTI)

Veaceslav BICBAEV, Radu MARANDIUC
CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN AȘEZAREA ENEOLITICĂ TÂRZIE CHIRILENI III/SÎNGEREI XI DIN ANUL 2023

Ghenadie SÎRBU (Chișinău), Robert HOFMANN (Kiel), Johannes MÜLLER (Kiel), Sergiu HEGHEA, Vitalie BURLACU, Andrei COROBCEAN (Chișinău), Wiebke KIRLEIS, Frank SCHLÜTZ, Ingo FEESER (Kiel)
CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITUL ENEOLITIC TRINCA-LA ȘANȚ ȘI EXPLORĂRI PALEOBOTANICE ÎN LOCALITATEA CARACUȘENII VECHI. CAMPANIA 2023

Sergiu POPOVICI, Vlad VORNIC, Adrian IORGA, Igor DIMOV
CERCETĂRI ARHEOLOGICE LA TUMULUL 16 DE LA CORJEUȚI (R-NUL BRICENI)

Mihail BĂȚ, Aurel ZANOCI, Sergiu SERBINOV, Victor DULGHER, Dumitru CONDREA, Vladimir CHITIC, Daniel CUCULESCU
SAHARNA-ȚIGLĂU: REZULTATELE CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE DIN ANUL 2023

Aurel ZANOCI, Mihail BĂȚ, Sergiu SERBINOV, Dumitru CONDREA, Vladimir CHITIC, Victor DULGHER
CERCETĂRI PERIEGETICE LA SITUL GLINJENI-LA LACURI (R-NUL ȘOLDĂNEȘTI)

Aurel ZANOCI, Dumitru CONDREA, Daniel CUCULESCU, Vasile OALĂ
**SONDAJE ARHEOLOGICE ÎN SITUL DIN EPOCA FIERULUI
SAHARNA-GURA HULBOACEI (R-NUL REZINA)**

*Aurel ZANOCI, Mihail BĂȚ, Dumitru CONDREA,
Victor DULGHER, Vladimir CHITIC, Sergiu SERBINOV*
**CERCETĂRI DE SUPRAFAȚĂ ȘI SONDAJE LA SITURILE EPOCII
FIERULUI DIN PREAJMA LOCALITĂȚILOR OLIȘCANI ȘI ȘOLDĂNEȘTI**

Tatiana NAGACEVSCHI, Vitalie SOCHIRĂ
**CERCETĂRI PEDOLOGICE ÎN SITURILE ARHEOLOGICE DIN EPOCA
FIERULUI SAHARNA-GURA HULBOACEI ȘI OLIȘCANI**

*Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI, Dumitru CONDREA, Serghei HEGHEA,
Sergiu SERBINOV, Vladimir CHITIC, Dumitru AVRAM, Adrian IORGA, Igor DIMOV*
**CERCETĂRI ARHEOLOGICE EFECTUATE ÎN ANUL 2023
LA SITUL BUTUCENI I – CETĂȚUIE**

Andrei COROBCEAN, Vitalie BURLACU
**CERCETĂRI DE SALVARE
PE PROMONTORIUL DE LA BUTUCENI ÎN ANUL 2023**

Octavian MUNTEANU, Michael MEYER, Vasile IARMULSCHI, Torben SCHATTE
**CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DIN ANUL 2023 ÎN AȘEZAREA
DE TIP POIENEȘTI-LUCAȘEUCA DE LA IVANCEA – SUB PĂDURE**

*Nicolae BATOG, Octavian MUNTEANU, Vasile IARMULSCHI,
Vadim ȘERBAN, Cristian COROLENCO, Alexandru MELNIC*
**CERCETĂRI DE SUPRAFAȚĂ DIN ANUL 2024
ÎN SITUL DE LA CAȘUNCA, R-NUL FLOREȘTI**

Orele 12.30 – 13.30. Pauză de prînz

Orele 13.30 – 17.30. Comunicări
Moderatori – Gheorghe POSTICĂ, Eugen SAVA

Larisa CIOBANU, Vlad VORNIC
**UN COMPLEX CU VASE CERAMICE DIN SEC. II D. HR.
DESCOPERIT LA MERENI (R-NUL ANENII NOI)**

*Sergiu MATVEEV, Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI,
Serghei HEGHEA, Dumitru AVRAM, Adrian IORGA, Sergiu SERBINOV*
**CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE
LA SITUL CALARAȘOVCA VII (R-NUL OCNITA) ÎN ANUL 2023**

*Sergiu MATVEEV, Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI,
Serghei HEGHEA, Dumitru AVRAM, Sergiu SERBINOV, Adrian IORGA*
**CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE
LA SITUL ARIONEȘTI X (R-NUL DONDUȘENI) ÎN ANUL 2023**

Sergiu MATVEEV, Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI, Serghei HEGHEA
**CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE LA VALUL LUI TRAIAN
DE SUS (SECTOR SATUL NOU-SELEMET, R-NUL CIMIȘLIA)
ÎN ANUL 2023**

Vlad VORNIC, Sergiu MATVEEV, Sergiu POPOVICI, Dumitru AVRAM
**AȘEZAREA DE TIP SÂNTANA DE MUREȘ-CERNEAHOV
ȘEPTELICI II (S. ȘEPTELICI, R-NUL SOROCA)**

*Vlad VORNIC, Sergiu MATVEEV, Sergiu POPOVICI,
Vasile IUCAL, Dumitru AVRAM, Vlad CHITIC, Igor DIMOV*
**UN COMPLEX FUNERAR DIN SEC. X-XII DESCOPERIT
LA VALEA MARE (R-NUL UNGHENI)**

Ion URSU, Ion TENTIUC, Sergiu MUSTEAȚĂ, Dan ȘTEFAN
**ÎN CĂUTAREA URMELOR SELIȘTII TĂTĂRĂȘTI
DIN VALEA BÂCULUI**

Ion TENTIUC, Ion URSU, Sergiu MUSTEAȚĂ
**CERCETĂRI ARHEOLOGICE
ÎN CETATEA SOROCII (CAMPANIA 2023)**

*Sergiu HEGHEA, Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI,
Dumitru AVRAM, Sergiu MATVEEV*
**CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE
ÎN SITUL CĂRBUNA XVII – LA RĂDI**

Gheorghe POSTICĂ, Vlad VORNIC, Valeriu BUBULICI
**MONOXILA DIN RÂUL NISTRU, DESCOPERITĂ ÎN PREAJMA
SATULUI PUHĂCENI**

Sergiu MUSTEAȚĂ, Ion TENTIUC, Ion URSU
**CERCETAREA URMELOR BISERICII „SFINȚII ARHANGHELI
MIHAIL ȘI GAVRIIL” (SOBORUL VECHI)**

Dan ȘTEFAN, Sergiu MUSTEAȚĂ, Ion TENTIUC, Ion URSU
**PROSPECȚIUNI NON-INVAZIVE ÎN ZONELE CU POTENȚIAL
ARHEOLOGIC DIN MUNICIPIUL CHIȘINĂU**

*Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI, Serghei HEGHEA, Natalia OVCEAROV,
Dumitru AVRAM, Adrian IORGA, Vladimir CHITIC, Sergiu SERBINOV,
Igor DIMOV, Serghei AGULNICOV*

**CERCETĂRI DE SALVARE EFECTUATE
PE STRADA 31 AUGUST 1989 DIN CHIȘINĂU**

Ion TENTIUC, Sergiu MUSTEAȚĂ, Ion URSU
ZONA TURNULUI DE APĂ DIN CHIȘINĂU

*Dumitru AVRAM, Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI, Serghei HEGHEA, Adrian
IORGA, Igor DIMOV, Sergiu SERBINOV, Vladimir CHITIC, Serghei AGULNICOV*
**SĂPĂTURI ARHEOLOGICE PREVENTIVE LA VILA INGINERULUI
G. PRONIN (FRAGMENT – 2 EDIFICII)**

*Vlad VORNIC, Sergiu HEGHEA, Sergiu POPOVICI,
Veaceslav BICBAEV, Igor DIMOV*
**SONDAJE DE SALVARE EFECTUATE ÎN PARCUL CENTRAL
AL MUN. BĂLȚI**

O AȘEZARE CU URME DE LOCUIRE DIN ENEOLITIC ȘI PERIOADA ROMANĂ TÂRZIE DESCOPERITĂ LA CALARAȘOVCA (R-NUL OCNIȚA)

*Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI,
Sergiu MATVEEV, Natalia OVCEAROV*

Cu prilejul investigațiilor arheologice preventive efectuate la siturile Calarașovca VII (com. Calarașovca, r-nul Ocnița) și Arionești X (s. Arionești, r-nul Soroca) de pe traseul drumului R8 (segmentul Arionești-Otaci), în raza unor localități din această microzonă au fost întreprinse și cercetări periegetice. Dintre aceste recunoașteri de suprafață, evidențiem pe cele de pe moșia comunei Calarașovca, soldate cu descoperirea a șase noi obiective arheologice, care prezintă stațiuni sau așezări cu resturi de viațuire umană datând din diferite epoci istorice. Un loc distinct printre aceste situri îl ocupă așezarea cu urme de locuire din eneolitic și perioada romană târzie Calarașovca XIII. Acest obiectiv arheologic este amplasat pe ambele pante ușor înclinate ale unei văi orientate V-E, prin care curge un pârau fără nume, la distanța de circa 1 km spre V de drumul Arionești-Otaci și la 0,4 m spre E de drumul Berezovca-Calarașovca, ocupând o suprafață de aproximativ 400×500 m (**Fig. 1; 2, 1, 2**).

Resturile de locuire eneolitice, cuprinzând fragmente de lut ars provenind de la locuințe de suprafață, cioburi de vase și un fragment de statueta antropomorfă de lut ars, precum și numeroase piese de silex, se găsesc numai la N de pârau și se atribuie culturii Precucuteni – Tripolie A. Ceramica, care este puțin numeroasă, aparține unor categorii diferite. O primă categorie cuprinde vase lucrate dintr-o pastă grosieră, cu șamotă și alți degresanți în compoziție, fiind arse neomogen și incomplet. Aceste recipiente sunt decorate cu câte unul sau mai multe șiruri de impresiuni executate cu unghia și cu proeminente, unele exemplare fiind acoperite cu barbotină (**Fig. 3, 1-3**). Recipientele lucrate din pastă fină sau semifină, care predomină, prezintă decor incizat, canelat și imprimat, având suprafața bine netezită și, uneori, lustruită (**Fig. 3, 4-13**). Dintre tipurile de vase identificate, predomină cupele sau paharele.

De asemenea, remarcăm un fragment reprezentând coapsa dreaptă a unei statuete antropomorfe feminine șezânde de culoare cenușie, lucrate din pastă semifină și decorate cu linii incizate (**Fig. 3, 14**).

De pe suprafața așezării precucuteniene a fost adunată o bogată colecție litică de cca 550 de piese, dintre care 251 reprezintă unelte aflate în diferite etape de prelucrare. Pentru confecționarea pieselor a fost utilizat silexul negru,

gri și albicios de origine pruto-nistreană. Colecția litică este compusă din lame și așchii, nuclee, retușoare, gratoare, lame pentru seceri, lame și așchii retușate, vârfuri de săgeată, străpungătoare-sfredele etc. (**Fig. 4**).

Vestigiile aparținând așezării din perioada romană târzie sunt mult mai puține, dar, în schimb, se întâlnesc pe ambele părți ale pârâului menționat. Au fost recuperate circa 15 fragmente ceramice de culoare cenușie lucrate la roată, marea majoritate din pastă zgrunțuroasă, dintre care se remarcă două buze de vase de provizii (**Fig. 2, 4, 5**). Pe baza ceramicii, această locuire sporadică de la Calarașovca XIII se încadrează în cultura Sântana de Mureș-Cerneahov din sec. IV d.Hr. Ceea ce surprinde totuși aici este cantitatea extrem de redusă a vestigiilor aparținând acestui orizont cultural-cronologic. Situația ar putea fi eventual explicată prin faptul că nucleul așezării propriu-zise din perioada migrației goților se află pe un alt loc din preajmă, care urmează a fi identificat prin cercetări viitoare mai amănunțite.

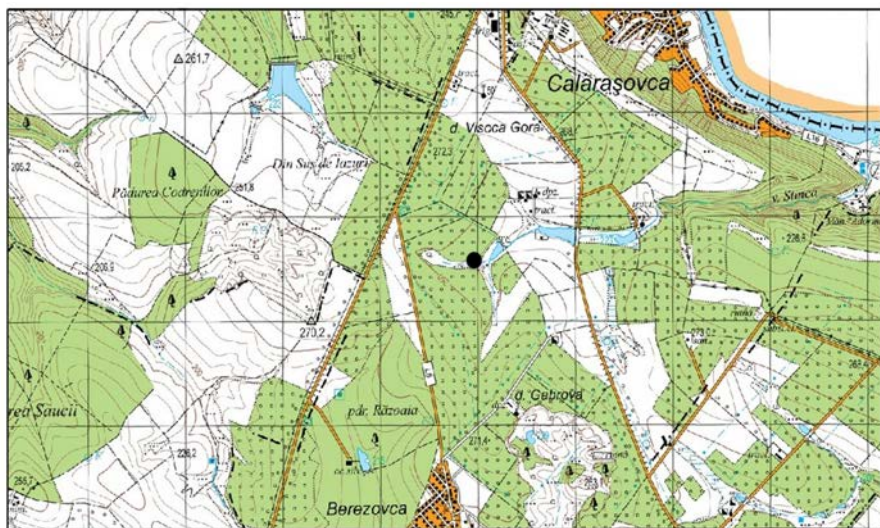

Fig. 1. Calarașovca XIII. Poziția topografică a sitului.

1

2

Fig. 2. Calarașovca XIII. Imagine ortofoto (1), forotografie aeriană dinspre sud asupra sitului (2) și ceramică lucrată la roată din pastă fină (3) și zgrunțuroasă (4, 5).

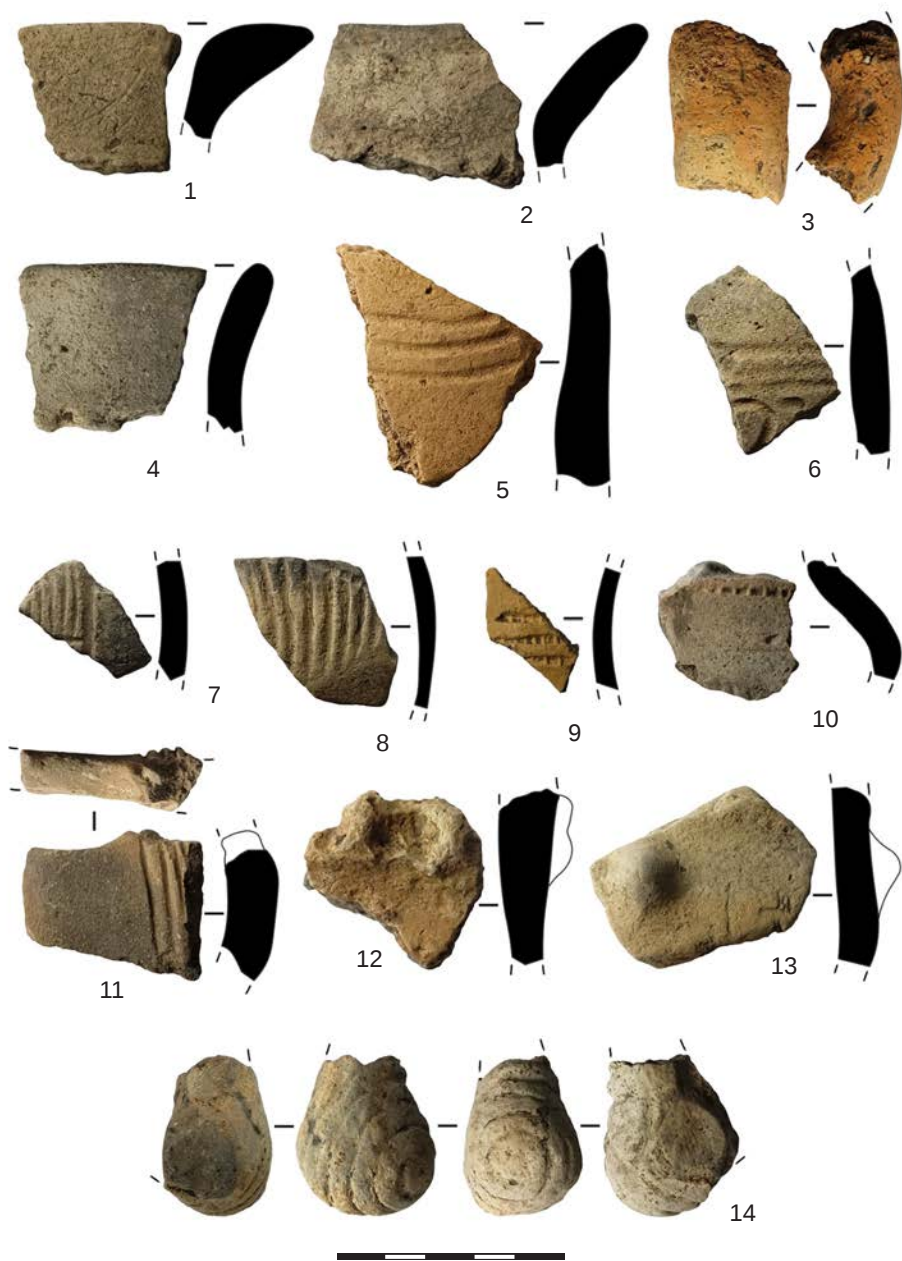

Fig. 3. Calarașovca XIII. Fragmente de vase ceramice (1-13) și de statueta antropomorfă (14) Precucuteni-Tripolie A.

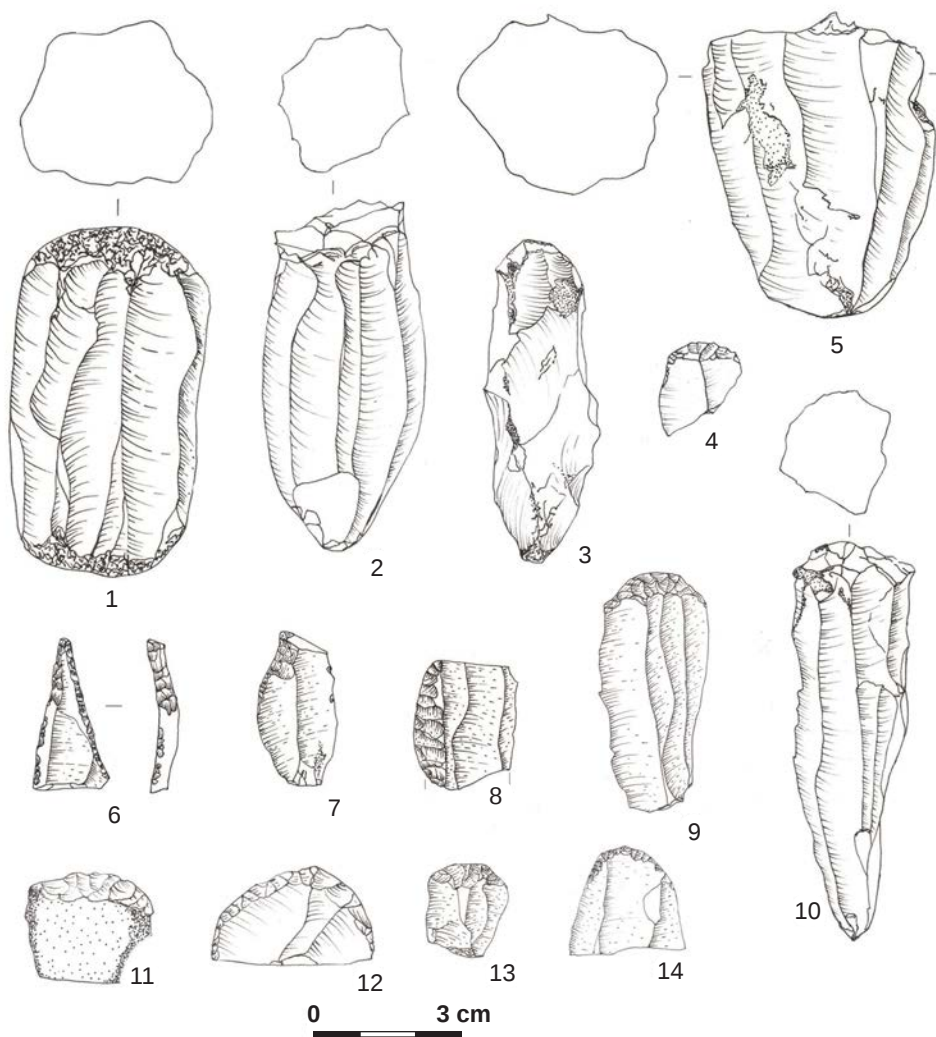

Fig. 4. Calarașovca XIII. Piese din silex: nuclee – 1, 2, 5, 10; retușor – 3; gratoare – 4, 9, 11, 12, 13, 14; vârf simetric pe lamă – 6; străpungător-sfredel – 7; lamă pentru seceri – 8.

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITUL CUCUTENIAN VADUL LUI VODĂ I (MUN. CHIȘINĂU) ÎN ANUL 2023

*Sergiu POPOVICI, Vlad VORNIC, Serghei HEGHEA,
Dumitru AVRAM, Adrian IORGA, Sergiu SERBINOV,
Vlad CHITIC, Igor DIMOV*

Așezarea eneolitică Vadul lui Vodă I a fost descoperită în anul 1972 de către V.V. Suharev, fiind cercetată parțial prin săpături de salvare în anul 2009 de S. Bodean, S. Popovici și V. Burlacu. Obiectivul arheologic este amplasat la baza malului înalt al râului Nistru și ocupă o suprafață de doar 6×60 m, o parte din sit aflându-se sub apă (**Fig. 1, 1**).

În toamna anului 2023, în situl Vadul lui Vodă I au avut loc cercetări arheologice preventive, dictate de realizarea unui proiect de consolidare a malului drept al râului Nistru. Zona accesibilă cercetării nu a depășit lățimea de 3-4 m, din cuprinsul sitului fiind investigată o suprafață de 188 m.p. Drept urmare, au fost descoperite două locuințe și o anexă de suprafață (**Fig. 1, 2**), o vatră exterioară, două gropi menajere și o aglomerare de lut ars și pietre. De asemenea, din porțiunea cercetată au fost recuperate 2986 de obiecte manufacturate de om sau de origine animală, inclusiv 1824 de fragmente ceramice, 441 de piese de silex și 721 de fragmente de os sau corn. Din stratul de cultură al așezării provine și o cantitate mare de valve de scoici *Unio crassus*, observate în profil sub forma unor straturi, deseori suprapuse. Admițând folosirea scoicilor și în alimentație, considerăm că aglomerările de scoici reprezintă mai curând urmele viiturilor râului Nistru, în urma cărora scoicile au ajuns pe mal.

Materialul arheologic include diverse categorii de inventar, printre care un loc distinct îl ocupă vasele ceramice (**Fig. 2, 1-10**), din lut ars mai fiind executată plastica antropomorfă (**Fig. 2, 11**), zoomorfă și ornitomorfă, o machetă de ambarcațiune, polonice și linguri (**Fig. 2, 12**). Din materiile dure animale au fost lucrate brăzdare, o spatulă, câteva vârfuri din corn, străpungătoare, ace (**Fig. 2, 15**) și valve de scoici perforate. Piesele de piatră șlefuită includ topoare perforate, tesle, o daltă (**Fig. 2, 14**), percutoare și zdrobitoare, râșnițe, nicovale și o greutate folosită probabil în calitate de ancoră. De asemenea, au fost recuperate și numeroase piese din piatră cioplită, reprezentate prin vârfuri de săgeți (**Fig. 2, 13**), burine, cuțite și lame. Remarcăm și descoperirea a trei piese din aramă: un străpungător, o verigă și o plăcuță.

Inventarul ceramic include trei categorii principale: grosieră (51,16%) (**Fig. 2, 8-10**), semifină (25,1%) și fină (23,74%) (**Fig. 2, 2-7**). Doar 27 frag-

mente prezintă decor pictat înainte de ardere (**Fig. 2, 1**). Ornamentația vaselor din pastă grosieră este sărăcăcioasă, decorul fiind adâncit și în relief. Vasele din categoria semifină prezintă decor format din linii incizate, grupuri sau benzi de gropițe circulare și striuri. Decorul adâncit al ceramicii fine este compus din pliseuri, caneluri late, linii incizate și gropițe imprimate, tehnicile de aplicare fiind combinate. Nu lipsesc nici vasele decorate exclusiv printr-o singură tehnică, fie că este vorba doar de linii incizate, fie de gropițe. În formă desfășurată ornamentul se prezintă în două tipuri: primul constituit din cercuri/ovaluri unite prin linii tangente și al doilea - geometrizat, prin dispunere de triunghiuri în zig-zag.

Puținele fragmente de vase pictate se împart în două categorii: cele cu adaos de cioburi pisate și cele cu adaos de nisip fin, ambele fiind identificate în aceleași contexte stratigrafice. Ceramica prezintă decor bicrom (predominant), aplicat pe fundalul gălbui-cremos sau roșiatic, cu benzi pictate de culoare brună închisă sau vișinie, și tricrom, compus din linii roșii și brune aplicate pe fundal gălbui (2 cioburi). Stilul decorativ este format din meandre și spirale, cu o ușoară predominare a primelor. Meandrele sunt formate din benzi rezervate din fundal, având interspațiile hașurate prin linii piezișe continue sau prin grupuri de patru linii. Spiralele dispuse pe orizontală sunt combinate prin asocieri cu potcoave, ambele rezervate din fundal. Interspațiile, însă, sunt fie hașurate cu linii piezișe subțiri dispuse perpendicular cu linia de bază a spiralei, fie prin două sau trei linii mai subțiri trasate paralel cu linia de bază. Banda spiralei fragmentului tricrom a fost rezervată din fundalul gălbui, fiind delimitată de două linii brune închise și alte benzi de culoare roșie, late și mai subțiri.

Pe baza stratigrafiei și a materialului arheologic descoperit, putem concluziona că așezarea Vadul lui Vodă I are un singur nivel de locuire, care poate fi încadrat în prima etapă de evoluție a fazei Cucuteni A, continuând tradițiile decorului ceramic adâncit și în relief Precucuteni III. Analogii directe și apropiate pentru descoperirile noastre cunoaștem în stratul Cucuteni A de la Ruseștii Noi I, la Jora de Sus I, precum și în nivelul Cucuteni A₂ de la Ruginoasa-Dealul Drăghici, Costești-Cier/Lângă Școală și Toflea-Dealul Tănăsoaia.

1

2

3

Fig. 1. Vadul lui Vodă I. Vederi asupra sitului (1), a locuinței 2 (2) și a profilului locuinței 2 (3).

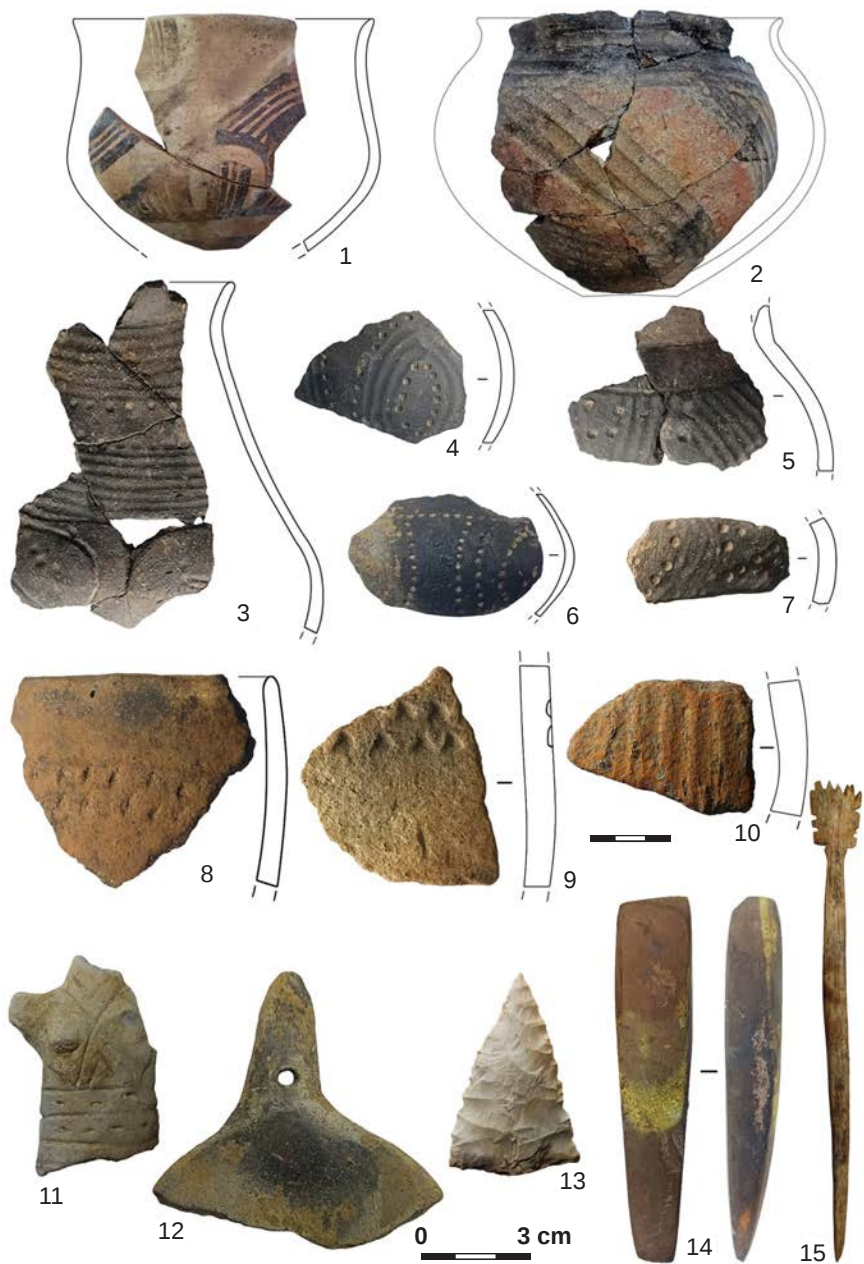

Fig. 2. Vadul lui Vodă I. fragmente ceramice (1-10), figurină antropomorfă (11), lingură de lut (12), vârf de săgeată de silex (13), daltă din șist (14) și ac de os (15).

CERCETĂRI ARHEOLOGICE DE SALVARE ÎN SITUL CUCUTENIAN GLINJENI X – LA BOT (R-NUL FĂLEȘTI)

*Sergiu POPOVICI, Vlad VORNIC, Veaceslav BICBAEV,
Andrian IORGA, Igor DIMOV, Vlad CHITIC*

Situl arheologic Glinjeni X – *La Bot* a fost descoperit în anul 2020 de către arheologul Ion Noroc, fiind amplasat la 0,3 km spre est de marginea dus-estică a localității, pe un bot de deal de la confluența a două văi. Situl a fost grav afectat de un drum pietruit și o lutărie, în peretele estic al acesteia fiind observate resturile unei locuințe de suprafață și un complex adâncit.

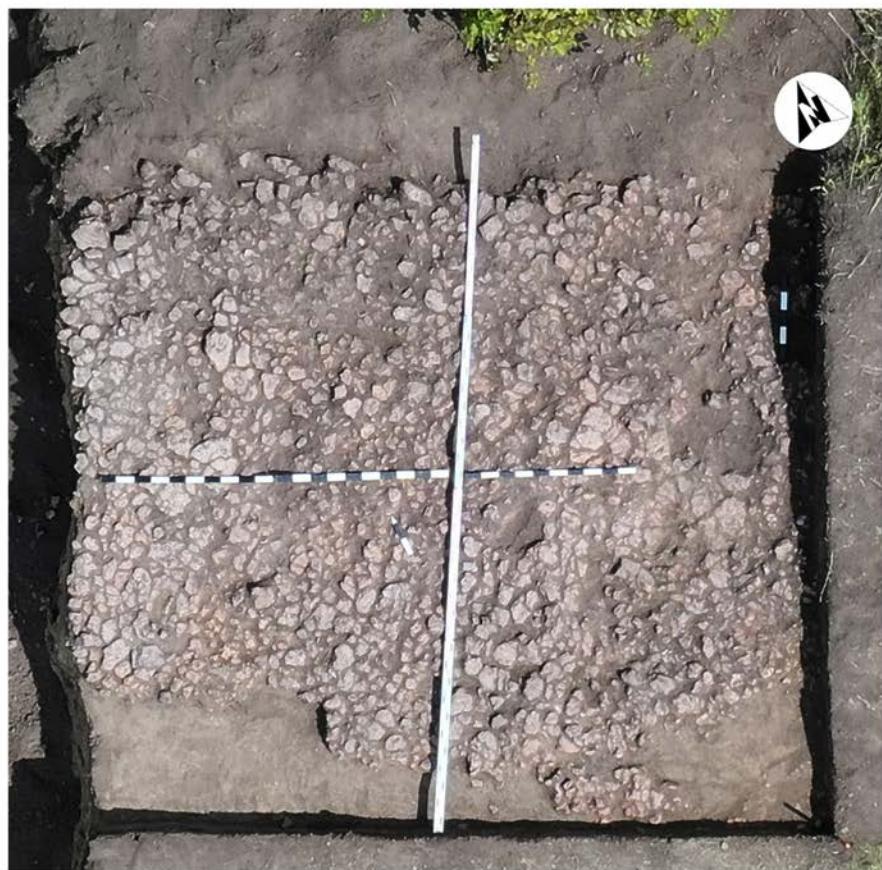
În scopul cercetării acestor două complexe, în vara anului 2023 a fost efectuată o intervenție arheologică de salvare. Drept urmare, s-a dovedit că structura adâncită în sol reprezintă un șanț orientat pe direcția NV–SE. La o distanță de 2 m spre nord de șanț au fost identificate și resturile locuinței (**Fig. 1, 1**). Aceasta consta dintr-o aglomerare de fragmente de argilă puternic arsă, amestecată cu pleavă, și prezenta numeroase amprente care proveneau probabil de la carcasa plafonului despărțitor al celor două niveluri ale locuinței (**Fig. 1, 2**). Sub fragmentele de lut ars ale plafonului s-a găsit ceramică, un fragment de râșniță, trei unelte din roci dure, piese de silex, un străpungător de os și trei figurine antropomorfe de lut ars (**Fig. 2, 10-11**).

Fragmente ceramice răzlețe au fost găsite pe întreaga suprafață excavată, cu aglomerări mai mari sub stratul de lut ars. Ceramica recuperată poate fi împărțită în două categorii principale: fină și semifină. Cu excepția unui ciob de vas ornamentat prin incizii, ceramica prezintă decor pictat. Decorul constă din pictură monocromă, bicromă și tricromă (**Fig. 2, 1-9**). Formele vaselor sunt tradiționale pentru olăria fazei A-B a culturii Cucuteni. Predomină recipientele de dimensiuni mijlocii și mici, cu un număr relativ restrâns de forme, care includ vase cu corp sferic sau piriform, cupe sau pahare, străchini, capace și vase de tip binoclu. Două cioburi mici provin de la vase realizate din pastă de lut cu adaos de scoică pisată, denumită și *Cucuteni C*.

Materialele descoperite la Glinjeni X – *La Bot* sunt similare cu cele din siturile atribuite fazei A-B ale culturii Cucuteni din centrul și nordul Republicii Moldova și ar putea fi încadrat în perioada timpurie a etapei A-B2.

1

2

Fig. 1. Glinjeni X – *La Bot*. Vederi asupra profilului lutăriei în zona locuinței de suprafață și a șanțului (1) și asupra locuinței de suprafață (2).

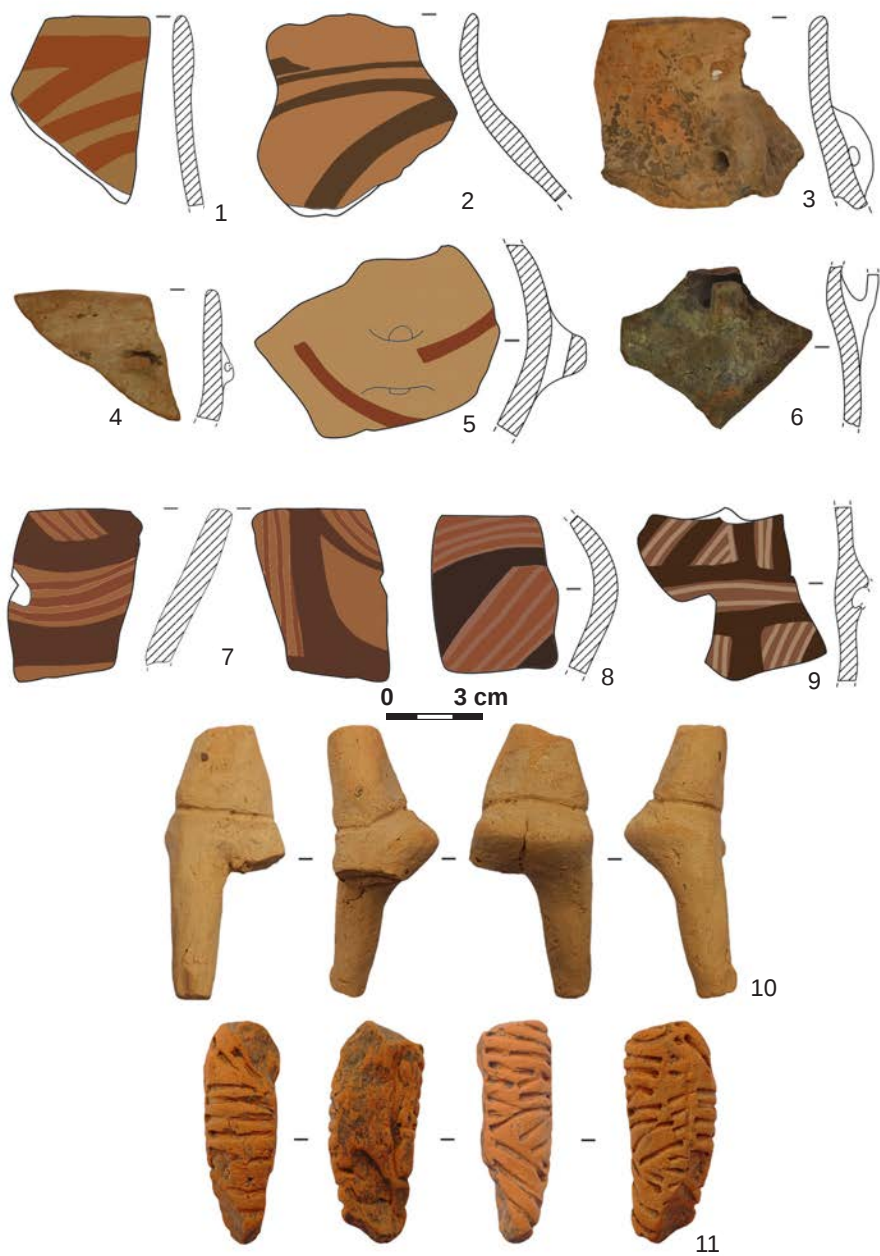

Fig. 2. Glinjeni X – *La Bot*. Fragmente ceramice (1-9) și figurine antropomorfe (10-11).

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN AȘEZAREA ENEOLITICĂ TÂRZIE CHIRILENI III / SÎNGEREI XI ÎN ANUL 2023

Veaceslav BICBAEV, Radu MARANDIUC

Așezarea Chirileni III / Sîngerei XI este amplasată pe moșia orașului Sîngerei, la 5,5 km N de această localitate și la 2,2 km V de satul Chirileni, com. Drăgănești. Situl respectiv a fost descoperit în 1979 de către V. Bichaev. În urma cercetărilor periegetice desfășurate în anii ,80 și ,90 ai sec. XX, s-a stabilit că așezarea ocupă o suprafață de aproximativ 30 ha și conține trei niveluri de locuire din perioada târzie a culturii Cucuteni-Tripolie. Aceste niveluri aparțin fazei Cucuteni B_{2b}, finalului etapei Tripolie CI (aspectul Bădragi), treptelor *b* și *c* ale etapei Tripolie CII (aspectele Chirileni și Gordinești-Horodiștea (**Fig. 1, 1-2**). În anul 1989, în partea centrală a așezării, a fost realizat un sondaj de 4×2 m, în cadrul căruia a fost descoperit un cuptor de ars ceramică cu reverberație (nr. 1), conținând un bogat lot de fragmente ceramice, aparținând nivelului Chirileni, din care s-a putut reconstitui o amforă pictată cu reprezentări unice de scene de dansuri religioase feminine.

În primăvara anului 2023, Muzeul de Istorie și Etnografie din Sîngerei (MIES) a inițiat o cercetare detaliată de suprafață în zona sitului. Drept rezultat, s-a constatat că instalația de ars ceramica cercetată în anul 1989 se afla într-o zonă distinctă a așezării, caracterizată de prezența la suprafață a mai multor indicii specifice activităților legate de arderea ceramicii (rebut ceramic, bucăți mici de lipitură cu caracter specific grătarului cuptoarelor de ars ceramică etc.). Zona respectivă se întinde pe o suprafață de cca 70×100 m. Acest lucru sugerează că în această parte a așezării ar fi putut funcționa mai multe instalații destinate arderii ceramicii.

Cercetările MIES din anul 2023 au avut ca obiectiv obținerea datelor privind stratigrafia, caracterul și starea de conservare a stratului de cultură în zona presupusului „cartier al olarilor”. În acest scop, în partea centrală a zonei respective, a fost trasată o secțiune de 6×4 m, orientată N-S.

În partea de S a secțiunii a fost descoperit un cuptor de ars ceramică cu reverberație. Cuptorul avea o formă circulară în plan, cu diametrul de 1,20 m. Grătarul s-a păstrat relativ bine. Baza acestuia a fost amenajată din vălătuci cilindrice groase și lungi din lut, amestecate cu resturi vegetale. Acestea au fost dispuse în paralel și legate între ele prin alți vălătuci scurți, lipiți la anumite distanțe de părțile laterale ale celor lungi. Construcția a fost acoperită cu un strat gros de lutuială, atât deasupra, cât și din părțile laterale, prezentând găuri de accesare a aerului fierbinte în camera de ardere a vaselor.

În total, grătarul numără 35 de găuri rotunde, având diametrele ce variază între 6 și 10 cm.

Grătarul era suprapus de resturile pereților și bolții camerei de ardere, identificate la adâncimea de 0,45-0,5 m de la suprafața actuală de călcare, într-un amestec cu fragmente de vase, unele arse până la zgurificare. Gura camerei de foc conținea de asemenea numeroase fragmente ceramice, aceasta fiind orientată spre E, unde i se alătura o platformă specială de deservire (groapa olarului), ușor trapezoidală în plan, cu dimensiunile de 1,6×1,7 m, adâncită în sol cu 0,4 m de la nivelul vechi de călcare. Fundul acestei gropii prezenta urme de ardere și conținea în umplutură o mare cantitate de ceramică și resturi din construcția cuptorului (**Fig. 1, 3; 2, 1-2**).

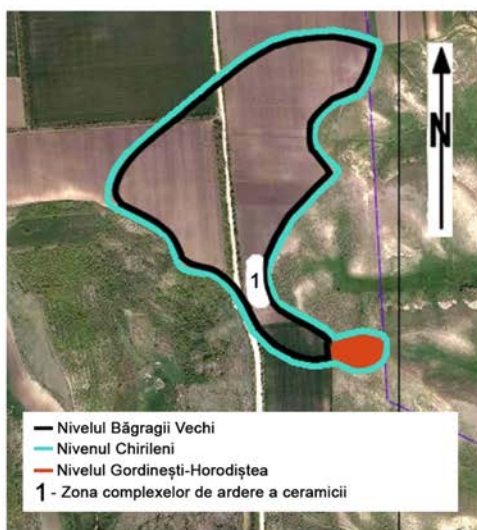
Lotul ceramic recuperat din camera de ardere a cuptorului și din groapa olarului numără 218 fragmente. Dintre acestea, 207 aparțin vaselor modelate din pastă fără degresanți (**Fig. 3, 2, 5-13**), în timp ce doar 11 fragmente (5%) se încadrează în categoria tehnologică „C”. Această categorie se împarte în două subcategorii: vase din pastă cu scoică pisată și cu adaos de particule nedeterminate, având o culoare albicioasă-gălbuie (**Fig. 3, 4, 6**). Vasele din ambele categorii au fost arse oxidant. Prima categorie este reprezentată în principal de amfore cu corpul sferic sau ovoidal, gâtul scurt tronconic sau relativ cilindric, având buza evazată; unele dintre acestea având toarte „cornute”, străchini și castroane. Decorul aplicat, în principal în negru-ciocolatiu și roșu, este de tip geometrizat, format din elemente, precum benzi drepte din 2-4 linii, linii și liniuțe șerpuitoare, și rețea oblică. Câteva vase nu au fost pictate. Prezintă interes categoria tehnologică „C”, reprezentată aici prin fragmente de la două oale cu gâtul aproximativ cilindric, corpul rotunjit, și o strachină cu profil în formă de „S”, decorată cu linii incizate.

Conform caracteristicilor tehnice, tehnologice și stilistice a decorului ceramicii identificate în cuptor și în preajma lui, acesta poate fi atribuit nivelului Chirileni, fiind se pare contemporan cu primul cuptor cercetat în anul 1989.

În anul 2024, vor continua cercetările acestui important complex meșteșugăresc, cu posibilitatea conservării lui în vederea muzeificării și expunerii în cadrul expoziției arheologice a MIES.

1

2

3

Fig. 1. Chirileni III / Sîngerei XI. Amplasarea sitului (1-2), resturile cuptorului de ars ceramică la prima fază de degajare (vedere dinspre E) (3).

1

2

Fig. 2. Chirileni III / Sîngerei XI. Vederi asupra cuptorului de olărie (1-2).

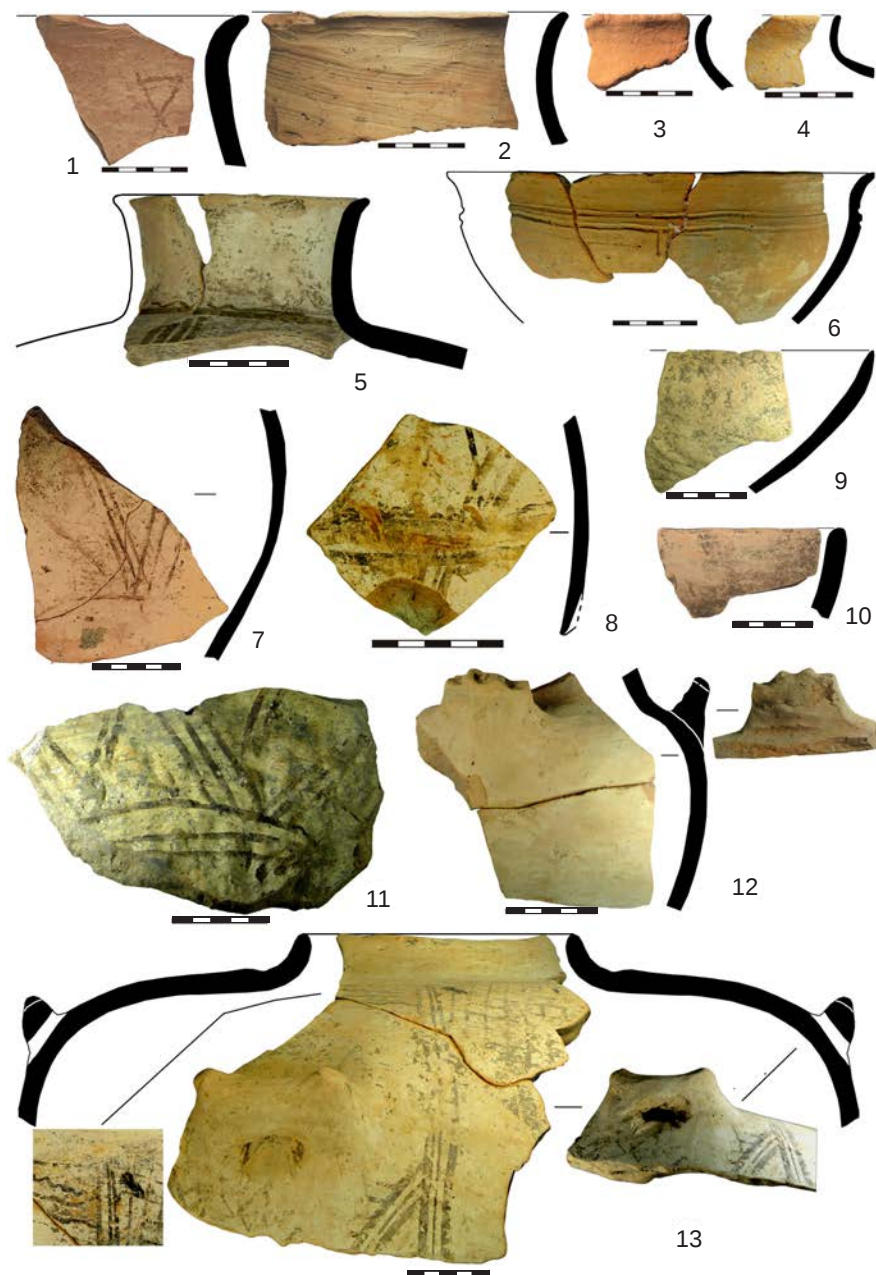

Fig. 3. Chirileni III / Sîngerei XI. Fragmente ceramice.

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITUL ENEOLITIC TRINCA-LA ȘANȚ ȘI EXPLORĂRI PALEOBOTANICE ÎN LOCALITATEA CARACUȘENII VECHI. CAMPANIA 2023

Ghenadie SÎRBU (Chișinău), Robert HOFMANN (Kiel),
Johannes MÜLLER (Kiel), Sergiu HEGHEA, Vitalie BURLACU,
Andrei COROBCEAN (Chișinău), Wiebke Kirleis, Frank Schlütz,
Ingo Feeser (Kiel)

Campania din anul 2023, a avut două obiective de cercetare. Primul obiectiv a fost orientat spre continuarea verificării anomaliilor de pe planul magnetometric, început în toamna anului 2016 și finalizat în anul 2022. Cel de al doilea obiectiv a purtat un caracter interdisciplinar în vederea obținerii unui set de probe pentru analize paleobotanice. Investigațiile au fost efectuate în cadrul proiectului CRC 1266, D1 – *Scales of Transformation*, parte a clusterului de cercetare suportat financiar de către Universitatea Christian-Albrecht din orașul Kiel, Germania.

După cum este bine cunoscut, situl Trinca-La Șanț ocupă un promontoriu calcaros, protejat din câteva părți prin maluri abrupte, situat la periferia de SV a satului Trinca, r-nul Edineț (**Fig. 1, 1, 3**). După finalizarea prospectărilor magnetometrice, rezultatul obținut a deschis perspectiva verificării stării de conservare a stratului de cultură și a complexelor surprinse. Procesarea și interpretarea datelor a oferit posibilitatea expunerii pe baza organizării interne a așezării. Astfel, pentru campania din anul 2023 au fost alese două zone pentru verificarea anomaliilor. Prima secțiune (Tranch 10), cu o suprafață de 4×11 m, a fost trasată în partea de sud-vest al așezării, pe o anomalie care să corespundă cu o structură de palisadă întretăiată de o construcție de suprafață plus un șanț de apărare (**Fig. 2, 1**). Șanțul de apărare are formă trapezoidală în secțiune, fiind săpat în roca calcaroasă, adâncindu-se până la 1,50 m. La deschidere avea lățimea de 3 m, iar la talpă – de cca 2 m (**Fig. 2, 2**).

Cea de a doua secțiune (Tranch 11), cu o suprafață de 3×9 m, a fost trasată în partea de nord a așezării, pe o concentrație de anomalii care prezintă o situație de intersectare a două locuințe de suprafață (**Fig. 2, 3**). În urma cercetărilor s-a confirmat cele presupuse, locuințele având o stare de conservare medie. În una dintre locuințe a fost dezvelită o construcție de foc de dimensiuni mari, reprezentată printr-un strat de chirpic compact cu urme de reparație (**Fig. 2, 3, 4**).

Pentru cercetările paleobotanice a fost ales un lac natural din localitatea Caracușenii Vechi (r-nul Briceni) (**Fig. 1, 1, 2**). Pentru prelevarea pro-

belor a fost utilizat un utilaj specializat reprezentat din platformă metalică cu un tripod și tuburi de cauciuc (**Fig. 3, 1, 2**). Au fost întreprinse cinci forări pe mijlocul iazului, unde concentrația de impurități în apă este mai scăzută. Forările au avut diferite adâncimi, materialul extras din tuburi a fost secționat în două și împachetat în saci speciali de peliculă, cu indicarea adâncimilor (**Fig. 3, 3, 4**). La o primă vedere, rezultatele obținute par să satisfacă așteptările de obținere a materialului paleobotanic necesar pentru a reconstitui paleoclima din mileniul IV î. Hr.

Datele obținute în campania din anul 2023 ne permit să rămânem pe aceeași poziție care vizează procesul de transformare pentru așezările din etapa Cucuteni B2 – Tripolie C1, ce poate fi asociat cu reorganizarea spațiului în cadrul așezărilor și cu dispariția configurației clasice a așezărilor Cucuteni-Tripolie cu planificare circulară. Iar cercetările interdisciplinare de la Caracușenii Vechi, cu ulterioara procesare și analiza materialului colectat, vor face lumină în ceea ce privește schimbările paleoclimatice care s-au petrecut în spațiul est-carpatic în etapa mijlocie a epocii eneolitice.

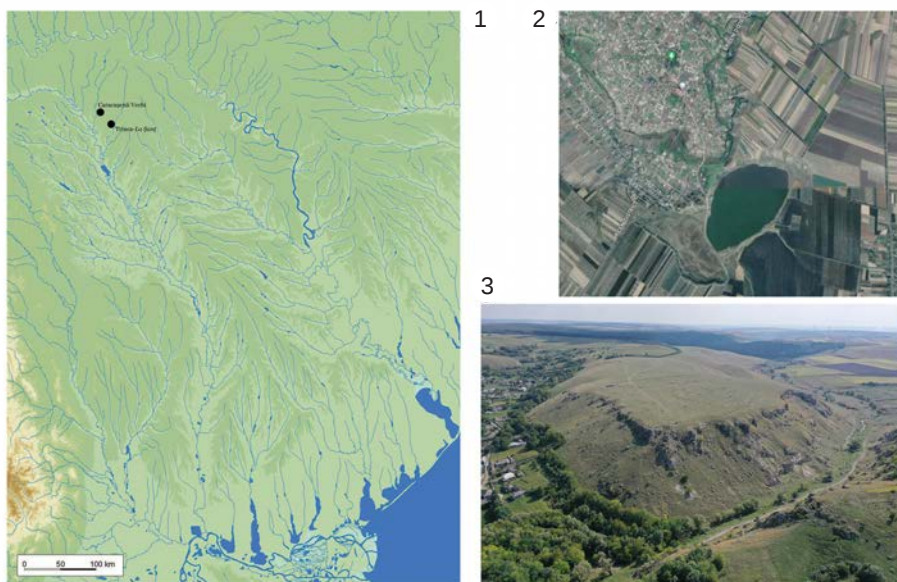

Fig. 1. Amplasarea siturilor pe harta Republicii Moldova (1), Imagine satelitară cu lacul natural de la Caracușenii Vechi (2), vedere din dronă cu situl Trinca-La Șanț (3).

1

2

3

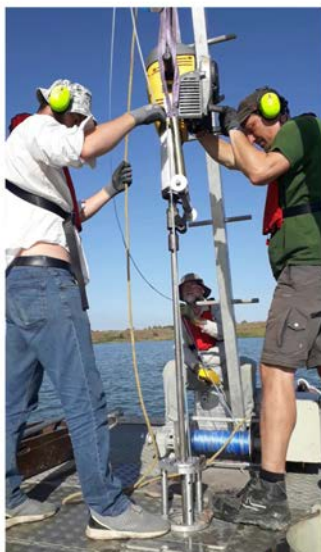

4

Fig. 2. Trinca-La Șanț 2023. Vedere cu secțiunea (Tranch 10) (1), Profilul de V al șanțului (2), vedere din dronă cu secțiunea (Tranch 11) (3) și vedere cu instalația de foc (4).

1

2

3

4

Fig. 3. Caracușenii Vechi 2023. Imagini cu procesul de forare (1, 2) și extragerea și secționarea probelor prelevate (3, 4).

CERCETĂRI ARHEOLOGICE LA TUMULUL 16 DE LA CORJEUȚI (R-NUL BRICENI)

Sergiu POPOVICI, Vlad VORNIC, Adrian IORGA, Igor DIMOV

În vara anului 2023, Agenția Națională Arheologică a efectuat investigații arheologice preventive la tumulul 16, situat la 1,4 km ENE de satul Corjeuți (r-nul Briceni) (**Fig. 1, 1**). La momentul demarării cercetării, tumulul avea un diametru de cca 30 m și o înălțime maximă de 0,3 m. Săpăturile arheologice s-au soldat cu identificarea a patru morminte de inhumatie și a două gropi cilindrice mari, probabil de cult.

În urma cercetărilor, s-a constatat că mantaua primară, cu diametrul de aproximativ 15 m și înălțimea păstrată în zona centrală de 0,7 m, a fost ridicată din sol amestecat de culoare brună în perioada timpurie a epocii bronzului, deasupra mormântului 2, atribuit culturii Iamnaia (**Fig. 1, 2**). În jurul acestui mormânt se afla lutul excavat din groapă, ce se prezenta în plan sub forma unui semicerc, cu capetele deschise îndreptate spre E.

Următorul orizont cultural și stratigrafic este pus în legătură cu amenajarea în partea sud-estică a mantalei existente a mormântului 4, care, pe baza elementelor de rit și a unui vas ceramic, poate fi datat în perioada mijlocie sau târzie a epocii bronzului. Deasupra acestui mormânt a fost edificată cea de-a doua și ultima mantă, care a lărgit diametrul tumulului la aproximativ 30 m. Tot acestui cultural-cronologic se atribuie probabil și cele două gropi cilindrice.

În primele secole ale erei noastre, în partea sudică a mantalei au fost realizate două morminte (nr. 1 și 3) atribuite sarmaților (**Fig. 2, 1-2**). Complexele se caracterizează prin gropi dreptunghiulare cu colțurile rotunjite, având scheletele așezate pe spate în poziție întinsă, orientate cu craniile spre N. În mormântul 3, pe lângă un vas ceramic depus alăturat craniului (**Fig. 2, 3**), în partea inferioară a brațelor și în zona femurelor, au fost găsite mărgelile de bronz, realizate prin batere pe verigi răsucite circular (**Fig. 2, 4**), una dintre care este decorată cu două șiruri de granule circulare (**Fig. 2, 5**).

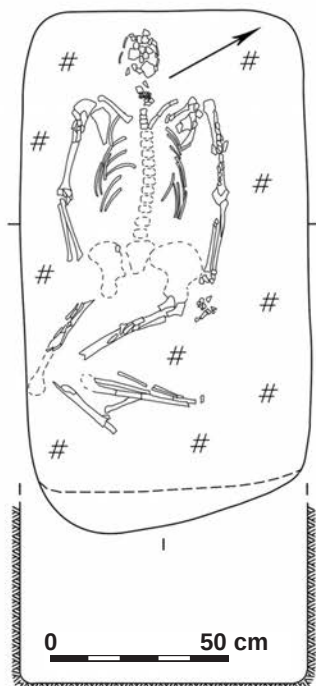
Cercetarea arheologică efectuată în anul 2023 la Corjeuți a oferit informații importante privind obiceiurile funerare și cultura materială ale diferitor populații care s-au perindat în Podișul de silvostepă al Moldovei de Nord în epoca bronzului și perioada romană.

1

2

3

Fig. 1. Corjeuți-Tumulul 16. Amplasarea geografică a sitului (1) și mormântul 2 (2-3).

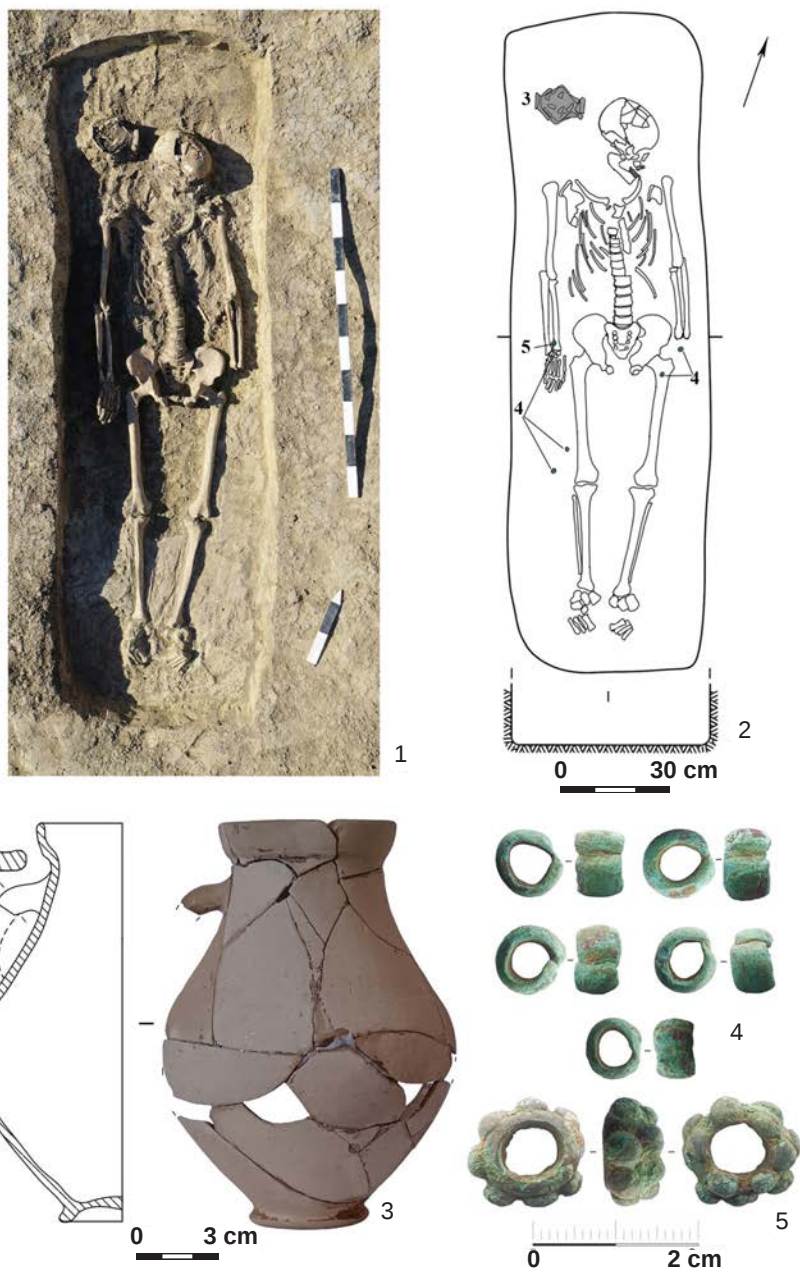

Fig. 2. Corjeuți-Tumulul 16. Mormântul 3.

SAHARNA-ȚIGLĂU: REZULTATELE CERCETĂRIILOR ARHEOLOGICE DIN ANUL 2023¹

*Mihail BĂȚ, Aurel ZANOCI, Sergiu SERBINOV, Victor DULGHER,
Dumitru CONDREA, Vladimir CHITIC, Daniel CUCULESCU*

Situl de la Saharna-Țiglău reprezintă o locație arheologică, unde au fost atestate vestigii din prima epocă a fierului, caracteristice comunităților Holercani-Hansca, Saharna și Basarabi-Șoldănești. Cea mai intensă locuire se constată în perioada culturii Saharna, când aici a funcționat o așezare flancată, la nord și vest, de un cimitir, iar pe malul abrupt al Nistrului, în partea de sud-est, fiind amenajată o incintă fortificată de formă circulară. În prezent, o mare parte din suprafața sitului se află în proprietate privată, fapt ce a impus efectuarea unor cercetări de salvare și preventive în anii 2020-2022.

Investigațiile din anul 2023 au reprezentat o continuare a unităților de cercetare, trasate în preajma unei gropi de fundație pentru o viitoare construcție din cadrul Stațiunii arheo-muzeale „Saharna Țiglău”, campanie de săpătură demarată încă din anul 2021. De această dată, suprafața de cercetare (secțiunea 10/2023) a fost amplasată pe latura de vest a gropii de fundație (**Fig. 1**). Inițial, dimensiunile ei au fost de 18×4 m, pe direcția est-vest, ulterior spațiul de cercetare fiind lărgit spre nord, vest și sud, atingând o suprafață totală de 108 m.p. În unitatea de săpătură trasată au fost atestate vestigiile a 17 amenajări de habitat de tipul gropilor (**Fig. 2; 3, 1-3**). Dintre acestea, 14 au fost cercetate integral, iar altele trei – parțial. Majoritatea absolută a complexelor studiate au conținut material arheologic, constituit din piese de inventar, fragmente ceramice (**Fig. 3, 4-5**), oase de animale și bucăți de lut ars ș.a. În două structuri a fost descoperit un număr mare de resturi de la instalații de foc de tipul vetrelor (**Fig. 3, 1, 4-5**), în asociere cu fragmente ceramice.

De asemenea, remarcăm prezența în așezare a unui consistent strat de cultură, de unde au fost recuperate piese de inventar, precum și numeroase fragmente de ceramică, în mare parte ornamentate cu decor incizat sau aplicat prin imprimare.

Evaluarea preliminară a materialului arheologic a permis încadrarea descoperirilor din anul 2023 în orizontul culturii Saharna.

¹ Cercetare realizată prin subprogramul 01.15.01 „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova).

Fig. 1. Saharna-Țiglău, 2023. Vedere generală de la începutul săpăturilor.

Fig. 2. Saharna-Țiglău, 2023. Vedere aeriană asupra secțiunii din timpul cercetării structurilor arheologice.

1

2

3

4

5

Fig. 2. Saharna-Țiglău, 2023. Vedere aeriană asupra secțiunii din timpul cercetării structurilor arheologice.

CERCETĂRI PERIEGETICE LA SITUL GLINJENI-LA LACURI (R-NUL ȘOLDĂNEȘTI)¹

*Aurel ZANOCI, Mihail BĂȚ, Sergiu SERBINOV,
Dumitru CONDREA, Vladimir CHITIC, Victor DULGHER*

Situl se află la cca 2,0 km spre nord-est de localitatea Glinjeni, în *Pădurea Hligenilor*² la cca 0,35 km de la marginea ei de vest, pe culmea unui deal cu altitudinea absolută de cca 243 m (**Fig. 1**).

Fortificația a fost descoperită de G. Fedorov în 1961. În același an, T. Zlatkovskaia a efectuat cercetări arheologice pe o suprafață de 36 m.p., în urma cărora a fost sesizat un strat cultural cu grosimea de cca 0,4 m, în care predomină ceramica getică, mai puțină fiind atestată cea medievală (sec. IX-XII). Ulterior, în 1982, situl a fost cercetat prin periegeze de către I. Hîncu, care a confirmat prezența vestigiilor getice și medievale.

În primăvara anului 2023, echipa Centrului de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova a realizat noi cercetări de suprafață, soldate cu unele precizări referitoare la dimensiunile sistemului defensiv și la nivelele de locuire de pe sit.

Drept urmare, s-a constatat că incinta fortificației are formă ovală, cu dimensiunile de 300×250 m (**Fig. 2**). Ea a fost înconjurată de un „val” cu șanț adiacent, care sunt mai bine conservate pe segmentul de nord-vest (**Fig. 3, 1**), unde „valul” are o lățime de cca 5,0-6,0 m la bază și înălțimea de cca 1,5 m. Șanțul are adâncimea de cca 1,3 m și lățimea de cca 4,0-5,0 m. Pe restul laturilor, „valul” este mai colmatat, având lățimea de 10-15 m și înălțimea de 0,7-1,0 m, iar șanțul se păstrează până la adâncimea de 0,6-0,8 m. Pe latura de sud-vest, „valul” și șanțul sunt întretăiate de un drum de pădure (**Fig. 3, 2**), unde se presupune că ar fi fost calea de acces în cetate și în perioada funcționării ei. În acest loc, în profilul „valului”, au fost sesizate urme de arsură și fragmente de lut ars (**Fig. 3, 3**).

În urma cercetărilor periegetice pe un lot de pământ din incinta fortificației, prelucrat agricol, au fost descoperite cca 190 fragmente de ceramică modelate cu mâna (**Fig. 4**). Acestea, conform caracteristicilor, provin de la două categorii de recipiente. Prima (cca 50 cioburi) este reprezenta-

¹ Cercetare realizată prin subprogramul 01.15.01 „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova).

² În prezent, în incinta fortificației se află cantonul pădurarului, precum și un lac, în mare parte, secăt.

tă de fragmente de la vase lucrate din pastă de lut cu degresanți de șamotă mărunță. Arderea este incompletă și neuniformă, iar culoarea variază de la cărămiziu la negru. Printre acestea se evidențiază fragmente de la cești și oale (**Fig. 4, 1-4**), unele cu decor imprimat, caracteristic culturii Saharna din prima epocă a fierului. Cea de-a doua categorie de fragmente (cca 140) provine de la vase modelate din pastă de lut cu ingrediente de cioburi pisate (**Fig. 4, 5-9**). Arderea este incompletă și neuniformă, culoarea variind de la cărămiziu la cenușiu. Unele dintre ele păstrează decorul în relief – brâie netede, sau întrerupte de alveole. Ceramica cu asemenea caracteristici, de regulă, este atribuită culturii getice din sec. IV-III î. Hr.

Astfel, plecând de la descoperirile mai vechi, dar și cele mai recente, constatăm prezența în situl Glinjeni-*La Lacuri* a trei nivele de locuire: din prima epocă a fierului (cultura Saharna); din a doua epocă a fierului (cultura getică); din epoca medievală (sec. XI-XII). Perioada edificării sistemului defensiv rămâne a fi incertă, însă, conform analogiilor existente, probabil, acesta se încadrează în sec. IV-III î. Hr.

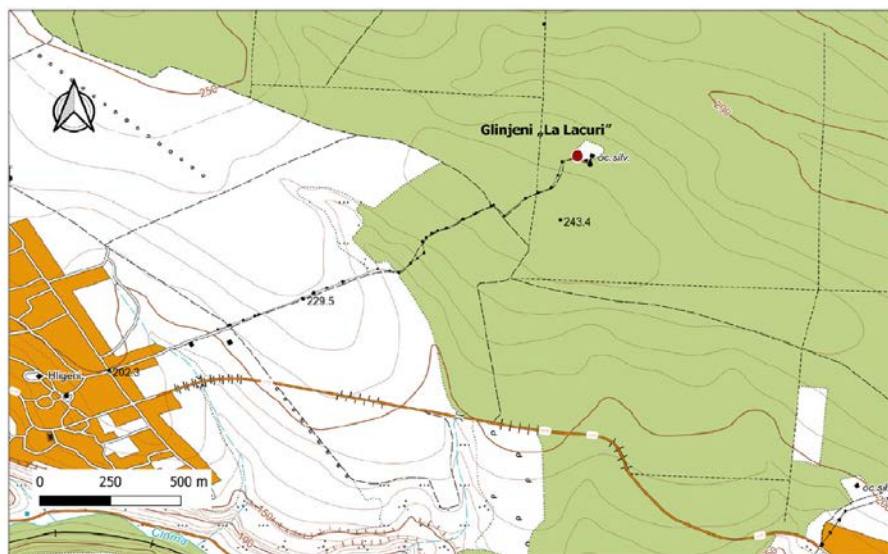

Fig. 1. Localizarea sitului Glinjeni *La Lacuri* pe harta topografică a regiunii (sursa imaginii: <http://www.geoportalinds.gov.md>).

Fig. 2. Ortofotoplan cu marcarea fortificației Glinjeni *La Lacuri* (sursă imagine: Google Earth).

1

2

3

Fig. 3. Glinjeni *La Lacuri*. Ruinele sistemului defensiv.

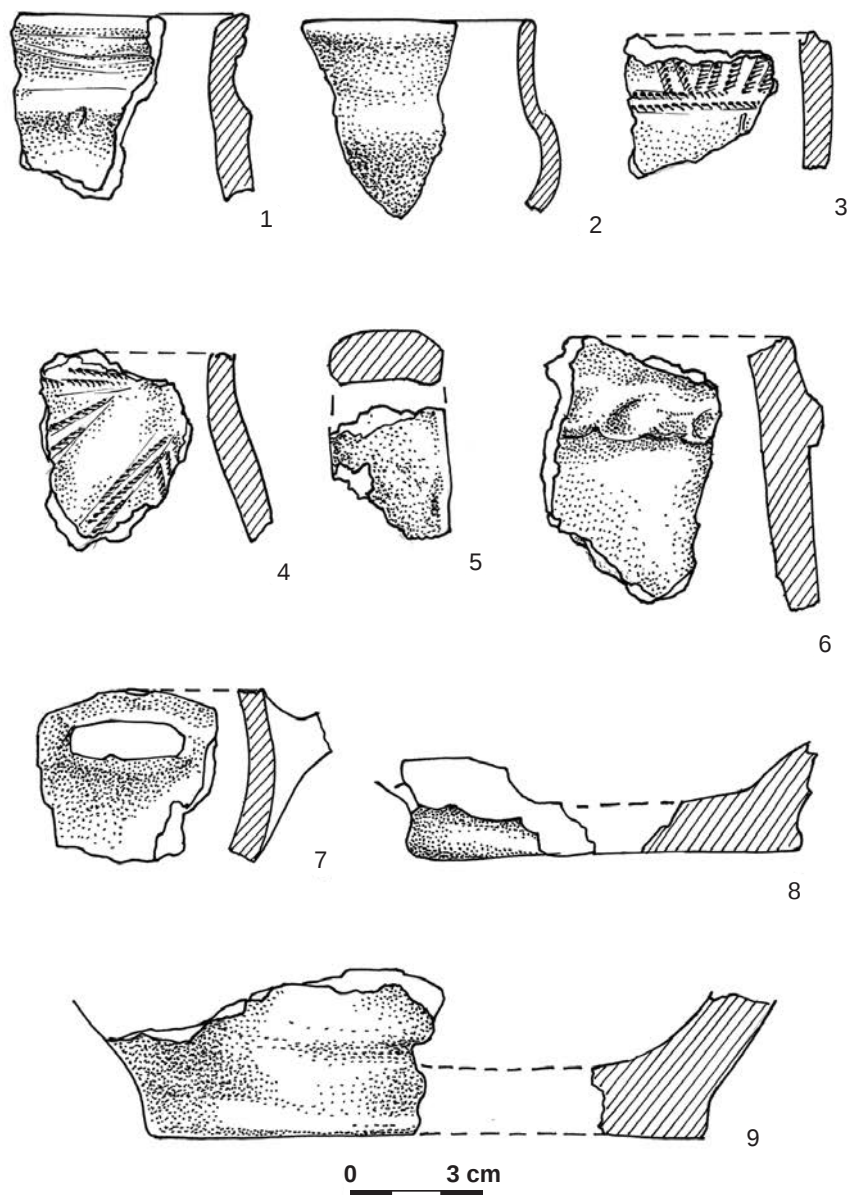

Fig. 4. Glinjeni *La Lacuri*. Fragmente ceramice recuperate de pe suprafața sitului.

SONDAJE ARHEOLOGICE ÎN SITUL DIN EPOCA FIERULUI SAHARNA-GURA HULBOACEI (R-NUL REZINA)¹

*Aurel ZANOCI, Dumitru CONDREA,
Daniel CUCULESCU, Vasile OALĂ*

În urma cercetărilor de suprafață, realizate de G. Smirnov în anul 1946, la sud-est de satul Saharna Nouă, raionul Rezina, în locul numit *Gura Hulboacei*, au fost descoperite o cetățuie, flancată de o întinsă așezare, alături de care se afla o necropolă tumulară (**Fig. 1**), toate atribuite așa-numitei perioade „scitice”. Dintre acestea, săpături arheologice au fost realizate doar în necropolă de către G. Smirnov, în 1950, și A. Meliukova, în 1953. Artefactele descoperite aici au permis încadrarea acestuia în prima epocă a fierului – cultura Saharna. Cetățuia și așezarea însă rămâneau a fi cunoscute doar grație periegezelor efectuate de G. Smirnov (1946), E. Usataia și A. Levinschi (1993) și de I. Niculiță, A. Zanoci și M. Băț (2015), la care se adaugă un mic sondaj, realizat în fortificație de P. Zasurtsev, în anul 1947. În urma acestor cercetări, atât în cetățuie, cât și în așezare, au fost identificate vestigii atribuite epocii fierului.

În anul 2023, fortificația a fost investigată prin intermediul cercetărilor de suprafață, precum și prin două sonde (**Fig. 2**), de către colaboratorii Centrului de Arheologie „Ion Niculiță”, USM.

Cetatea se află la cca 2,5 km spre sud-est de satul Saharna Nouă și la cca 1,2 km spre nord de Buciușca. Ea a fost amplasată pe un promontoriu cu altitudinea relativă de cca 60 m, format de malul înalt al Nistrului și un defileu. Incinta, de formă semirotundă, cu suprafața de cca 0,25 ha, a fost delimitată, la est, de malul abrupt al râului, pe a cărui muchie a existat, probabil, un sistem defensiv artificial. Prezența acestuia este documentată printr-o construcție defensivă de tip bastion, amplasată la marginea de nord-est a fortificației. Actualmente, bastionul are formă semirotundă, cu dimensiunile de 6,0×3,5 m. Valul lui se mai păstrează pe o lățime de cca 1,7 m și o înălțime de cca 0,5 m. Pe laturile de sud, de nord-vest și de nord, fortificația a fost apărată prin intermediul unui șanț care, în prezent, are lățimea de cca 11 m la gură, cca 4 m – la fund și adâncimea de cca 2 m.

¹ Cercetare realizată prin subprogramul 01.15.01 „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova).

Sondajul 1, cu dimensiunile de 1,0×1,0 m, a fost trasat în partea centrală a incintei, fiind săpat până la adâncimea de 0,95 m de la nivelul actual de călcare (**Fig. 3, 1**). În urma cercetărilor, la adâncimea de cca 0,2 m a fost atestată prezența stratului cultural, care atinge grosimea de cca 0,5-0,6 m. Conform materialului descoperit, dar și structurii solului, în stratul de cultură au fost distinse două nivele de locuire. În nivelul superior, reprezentat de sol cenușiu în amestec cu pietriș, cu grosimea de cca 0,20-0,25 m, au fost descoperite: o scoică perforată (probabil, un pandantiv) (**Fig. 4, 1**), 15 fragmente de oase de animale și 10 cioburi de ceramică lucrată cu mâna (**Fig. 4, 5**), atribuite, conform caracteristicilor, culturii getice. Cel de-al doilea nivel, cu grosimea de cca 0,30-0,35 m, este reprezentat de sol de culoare castanie, în amestec cu pietriș. Aici au fost atestați trei colți de mistreț cu urme de prelucrare (**Fig. 4, 2-4**), șapte fragmente de oase de animale și 14 fragmente de ceramică, încadrate în prima epocă a fierului (**Fig. 4, 7-8**).

Sondajul 2, cu dimensiunile de 1,0×1,0 m, a fost amplasat în partea de nord a incintei, fiind săpat până la adâncimea de cca 0,75 m de la nivelul actual de călcare (**Fig. 3, 2**). Stratul de cultură a fost identificat la adâncimea de cca 0,15 m, având grosimea de cca 0,50-0,55 m. Pe acest sector, de asemenea, au fost sesizate două niveluri de locuire. Din cel superior, cu grosimea de cca 0,2 m, care conținea sol de culoare cenușie, au fost recuperate: o scoică perforată (**Fig. 4, 9**), șase bucăți de lut ars cu amprente de nuiel, șapte fragmente de oase și nouă fragmente de ceramică modelată cu mâna, atribuită culturii getice (**Fig. 4, 12-13**). Al doilea nivel avea grosimea de cca 0,30-0,35 m și era compus din sol de culoare castanie. În acesta au fost descoperite: un fragment de lipitură (probabil de la o vatră) și 10 fragmente de ceramică, dintre care două – cu decor imprimat (**Fig. 4, 10-11**), atribuite culturii Saharna.

Astfel, cercetările arheologice din incinta fortificației au confirmat locuirea ei atât în prima epocă a fierului (cultura Saharna), cât și în sec. IV-III î. Hr. Data edificării sistemului defensiv rămâne incertă, însă nu se exclude utilizarea lui în ambele perioade.

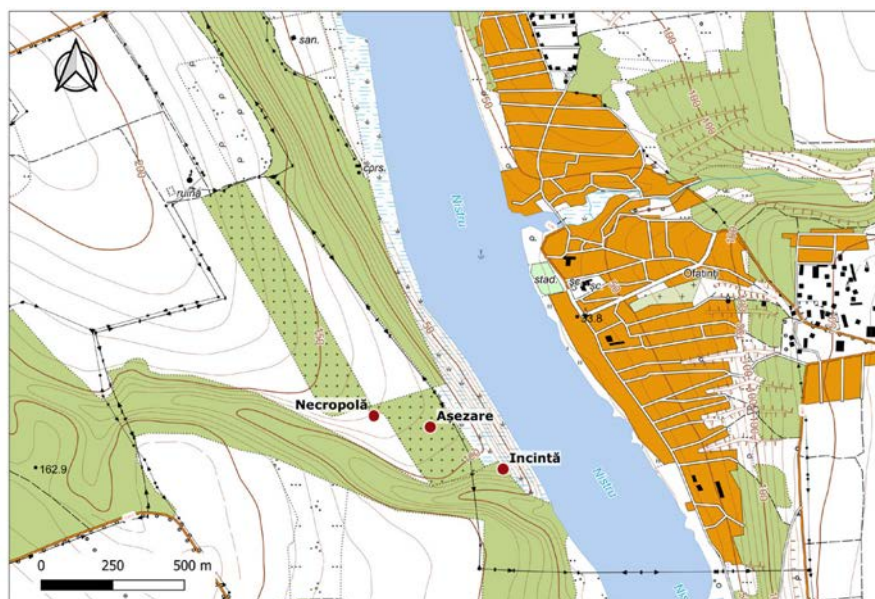

Fig. 1. Localizarea sitului din punctul Saharna-Gura Hulboacei pe harta topografică a regiunii (sursa imaginii: <http://www.geoportalinds.gov.md>).

Fig. 2. Saharna-Gura Hulboacei. Localizarea sondajelor realizate în anul 2023 (sursă ortofotoplan: Google Earth).

1

2

Fig. 3. Saharna-Gura Hulboacei, 2023: 1 - sondajul nr. 1; 2 - sondajul nr. 2.

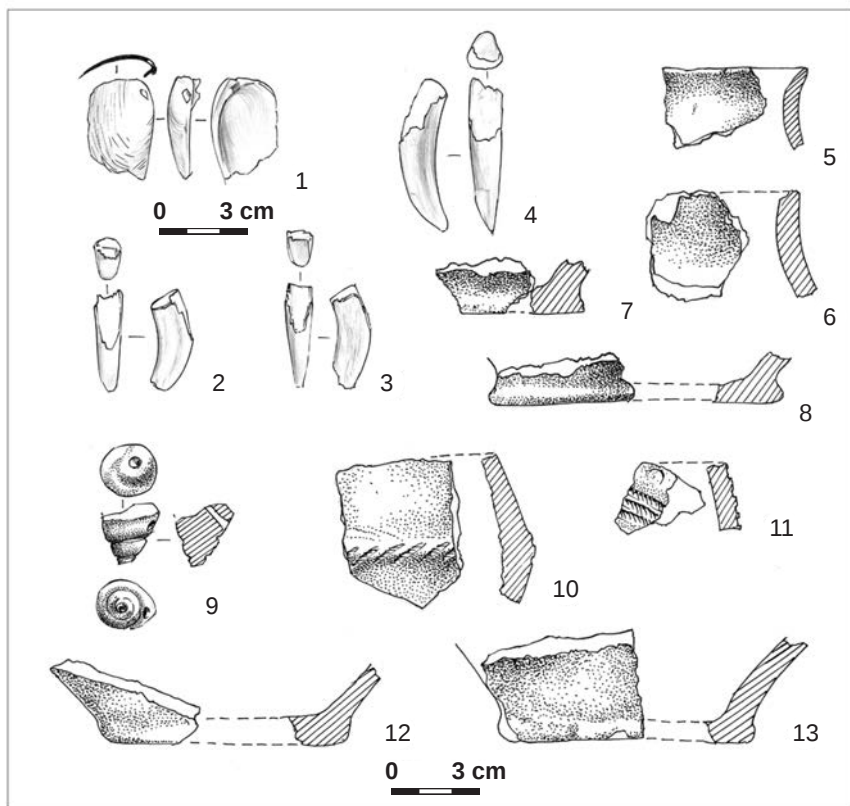

Fig. 4. Material arheologic descoperit în sondajele nr. 1 (1-8) și nr. 2 (9-13).

CERCETĂRI DE SUPRAFAȚĂ ȘI SONDAJE LA SITURILE EPOCII FIERULUI DIN PREAJMA LOCALITĂȚILOR OLIȘCANI ȘI ȘOLDĂNEȘTI¹

Aurel ZANOCI, Mihail BĂȚ, Dumitru CONDREA,
Victor DULGHER, Vladimir CHITIC, Sergiu SERBINOV

În urma cercetărilor de suprafață, efectuate de V. Marchevici în anul 1954, în spațiul cuprins între localitățile Olișcani și Șoldănești au fost atestate patru situri atribuite așa-numitei perioade „scitice”, care au intrat în literatura de specialitate sub denumirile Olișcani-Roata Turcilor, Olișcani II, Șoldănești III și Șoldănești IV. Dintre acestea, după cum reiese din publicațiile ulterioare, doar fortificația din punctul *Roata Turcilor* a fost cercetată repetat de către I. Hîncu, în anul 1982. Celelalte situri s-au perpetuat în repertorii, fiind utilizată informația inițială, publicată de V. Marchevici în 1955.

Astfel, considerând necesare noi investigații la siturile amintite (**Fig. 1**), echipa Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (USM) a realizat aici, în anii 2022-2023 cercetări periegetice și un sondaj arheologic în cetatea Olișcani *Roata Turcilor*. Fortificația se află la cca 1,7 km spre sud-est de marginea localității Olișcani și este amplasată pe un promontoriu, format la confluența a două vâlcele (**Fig. 2; 3, 1**). Ea avea formă ovală, cu dimensiunile de cca 140×100 m (cca 1,1 ha), și a fost înconjurată cu un „val”, care are, în prezent, lățimea la bază de cca 6-7 m și înălțimea de cca 0,5-0,7 m – în partea de sud-est (**Fig. 3, 2**) – și de cca 1,2-1,5 m – în partea de nord-vest (**Fig. 3, 3**). Pe laturile de sud-vest, nord și nord-est, promontoriul are pantele destul de abrupte (nu se exclude escarparea lor), astfel nefiind necesar șanțul de apărare. Doar pe latura de sud-est, unde promontoriul face joncțiune cu terasa, în fața valului a fost săpat un șanț. În prezent, din cauza lucrărilor agricole, acesta este, practic, colmatat, fiind vizibil pe o lățime de cca 5,0-6,0 m și o adâncime de cca 0,3-0,5 m. Ca urmare a sondajului (1,0×1,0 m), a fost stabilită prezența unui strat cultural cu grosimea de cca 0,5 m, în care se disting două nivele de locuire. Din cel inferior au fost recuperate fragmente de ceramică având decor incizat și ștanțat (**Fig. 4, 1-3**), caracteristice culturii Saharna din prima epocă a fierului. Cel superior conținea, preponderent, fragmente de lut ars, precum și cioburi de ceramică (**Fig. 4, 4-6**), atribuite culturii

¹ Cercetare realizată prin subprogramul 01.15.01 „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova).

getice. La sud-est de fortificație, în imediata apropiere, pe o suprafață de cca 300×150 m.p., de asemenea, au fost descoperite fragmente de ceramică, similare celor din incintă, atribuite culturilor Saharna și getică. Astfel, plecând de la rezultatele actuale ale cercetării, se poate presupune că în prima epocă a fierului aici a existat o așezare deschisă, care ocupa atât promontoriul, cât și spațiul adiacent dinspre sud-est. Ulterior, în perioada getică, pe promontoriu a fost edificată o fortificație circulară, alături de care a funcționat o așezare deschisă.

Așezarea Șoldănești III se află la cca 1,9 km nord-est de situl Olișcani-*Roata Turcilor* și la cca 0,3 km spre sud-vest de fosta fabrică de fermentare a tutunului din or. Șoldănești. Ea ocupa o suprafață de cca 500×250 m pe panta unei văi cu expoziție sud-estică. Din perimetrul așezării au fost colectate cca 200 fragmente de ceramică lucrată cu mâna, bucăți de lut ars cu amprente de nuiiele, precum și oase de animale. Printre cioburile descoperite se disting fragmente de cești, străchini și oale, unele cu decor caracteristic culturilor din prima epocă a fierului – Saharna (**Fig. 5, 1-6**) și Basarabi-Șoldănești (**Fig. 5, 7**).

Așezarea Șoldănești IV se află la cca 1,6 km est de situl Olișcani-*Roata Turcilor* și cca 0,8 km sud de Șoldănești III, la marginea de nord-vest a *Pădurii Piscărești*. Ea este amplasată pe o pantă ușor înclinată spre sud-vest, ocupând o suprafață de cca 400×200 m. Pe suprafața așezării au fost descoperite cca 150 fragmente de ceramică modelată cu mâna și bucăți de lut ars, unele cu urme de nuiiele. Fragmentele ceramice recuperate reprezintă diferite forme de oale, cești și străchini, unele cu decor specific culturilor Saharna (**Fig. 5, 8-17**) și Basarabi-Șoldănești (**Fig. 5, 18**) din prima epocă a fierului.

Astfel, în urma investigațiilor s-a stabilit prezența în spațiul dintre localitățile actuale Olișcani și Șoldănești a unei „aglomerări”, compusă din trei așezări atribuite culturii Saharna. Două dintre ele, Șoldănești III și Șoldănești IV, au funcționat și în perioada următoare, făcând parte deopotrivă cu așezarea Șoldănești I și necropola Șoldănești II, la o „comunitate” de tip Basarabi-Șoldănești. Iar în sec. IV-III î. Hr. pe promontoriul din punctul *Roata Turcilor* și în proximitate a existat o cetate getică, flancată de o așezare deschisă.

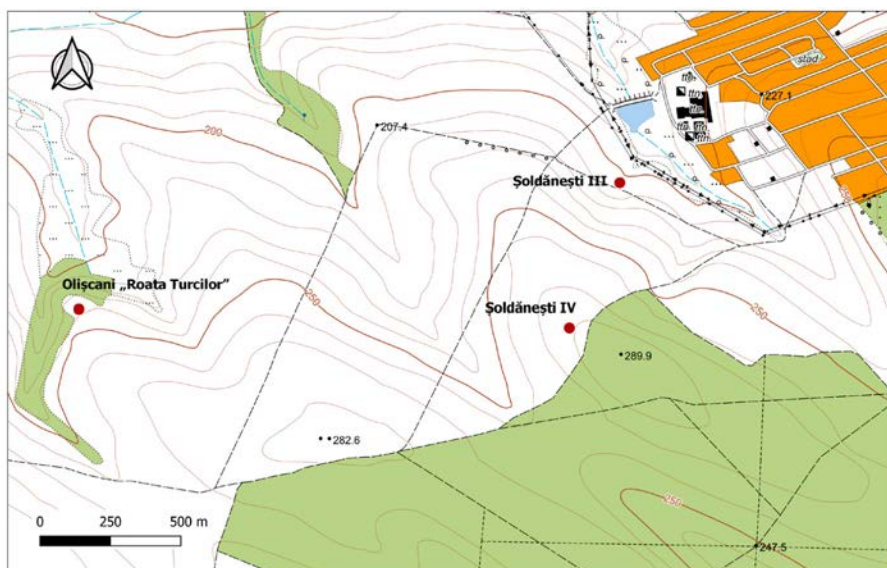

Fig. 1. Localizarea siturilor menționate în text pe harta topografică a regiunii (sursa imaginii: <http://www.geoportalinds.gov.md>).

Fig. 2. Locul amplasării cetății Olășani-Roata Turcilor (vedere dinspre nord).

1

2

3

Fig. 3. Olișcani-Roata Turcilor: 1 - incinta cetății (vedere dinspre sud-est); 2-3 - vestigiile sistemului defensiv de pe laturile de sud-est (2) și nord-vest (3).

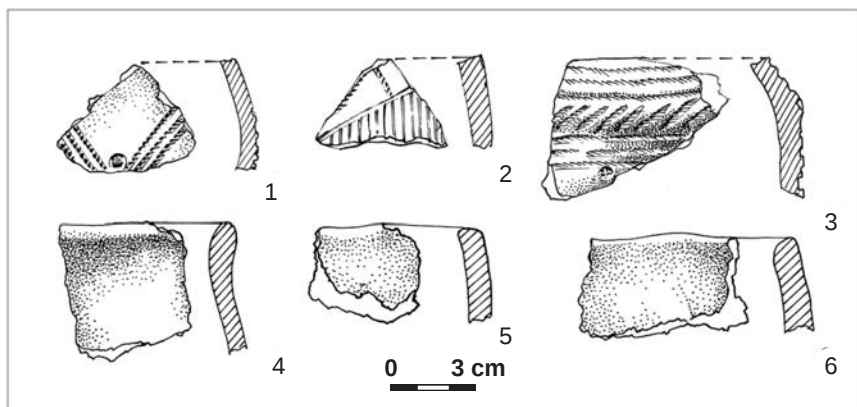

Fig. 2. Olișcani-Roata Turcilor. Ceramică descoperită în sondajul din 2023..

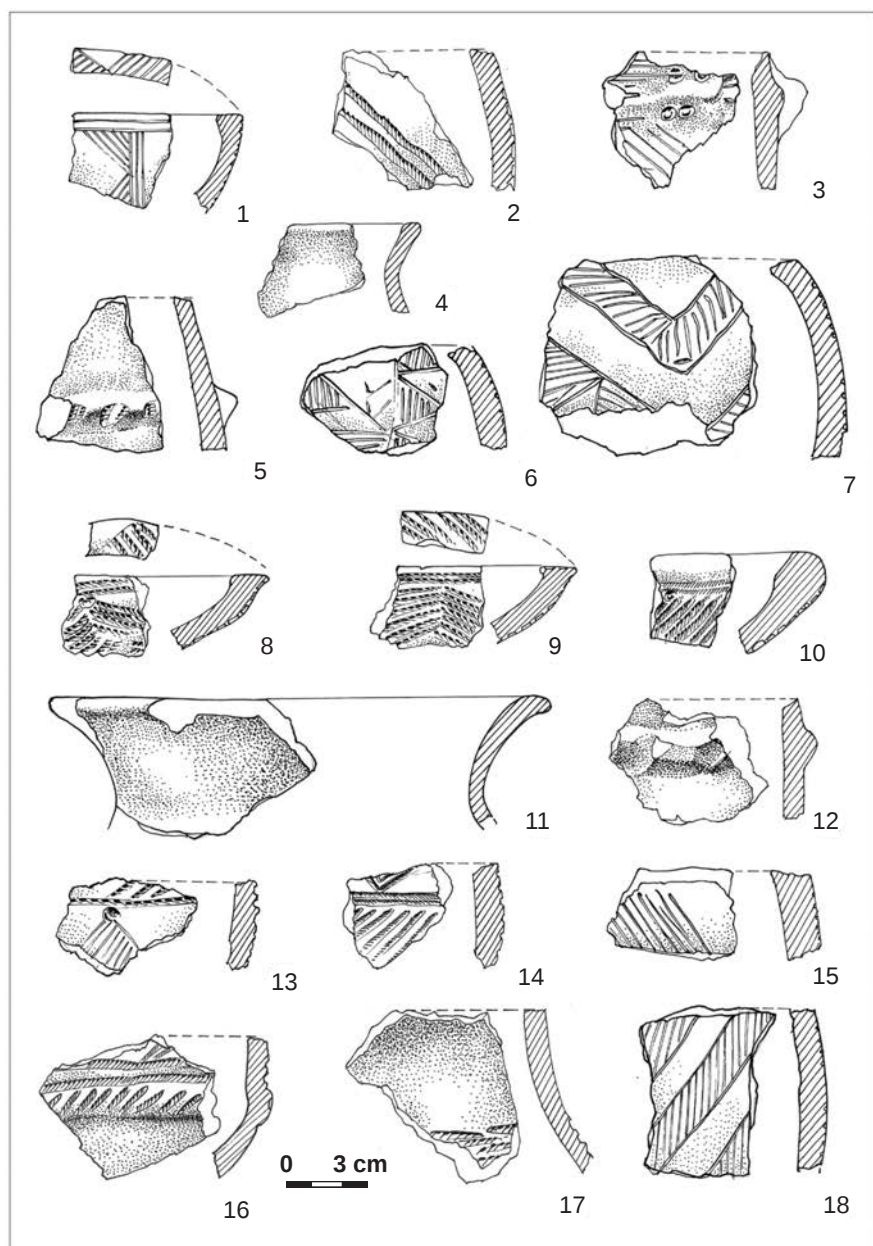

Fig. 5. Fragmente ceramice colectate de pe suprafaţa siturilor Şoldăneşti III (1-7) şi Şoldăneşti IV (8-18).

CERCETĂRI PEDOLOGICE ÎN SITURILE ARHEOLOGICE DIN EPOCA FIERULUI SAHARNA-GURA HULBOACEI ȘI OLIȘCANI¹

Tatiana NAGACEVSCHI, Vitalie SOCHIRĂ

În anul 2023, sondajele arheologice realizate de către echipa Centrului de Arheologie „Ion Niculiță”, au fost completate de o serie de cercetări pedologice. Astfel, probele de sol au fost prelevate din profilurile sondajelor săpate în incintele fortificațiilor din epoca fierului Saharna-Gura Hulboacei (r-nul Rezina) (**Fig. 1, 1**), și Olișcani-Roata Turcilor (r-nul Șoldănești) (**Fig. 1, 2**). Analizele probelor de sol au fost efectuate în laboratoarele Departamentului „Geoștiințe și Silvicultură”, Facultatea de Biologie și Geoștiințe, Universitatea de Stat din Moldova, fiind utilizate metodele specifice: componența granulometrică – metoda pipetei după N.A. Kacinskii; humusul – metoda I.V. Tiurin, cu modificarea de V.N. Simakov; P_2O_5 , K_2O , NO_2 – metoda fotometrică.

Saharna-Gura Hulboacei. Solul cercetat este cernoziom carbonatic luto-argilos, care se remarcă prin stratificare (**Tab. 1**). Odată cu adâncimea crește conținutul de praf și de $CaCO_3$, variază parametrii chimici (NO_2 , P_2O_5 , K_2O), care se pot datora acțiunii antropice străvechi.

Olișcani-Roata Turcilor. Solul cercetat este de tip cenușiu molic lutos pe lut argilos (**Tab. 2**). Straturile superioare (0-55 cm) au trăsături firești proceselor pedogenetice, după textură și parametrii chimici ai solului. Pe când, solul din straturile subiacente (55-70 cm) se deosebește esențial, având un conținut sporit de praf, ceea ce, de rând cu valorile majorate ale parametrilor chimici (NO_2 , P_2O_5 , K_2O), demonstrează acțiunile antropice străvechi asupra solului de la aceste adâncimi.

Rezultatele cercetărilor pedologice demonstrează o segmentare a celor două profiluri de sol: a) stratul superior (până la 25-30 cm) – mai recent format, cu trăsături standard ale unui profil genetic; b) straturile subiacente (de la 25-30 cm până la 70 cm) – cu abateri de la trăsăturile standard, care se pot datora unor acțiuni antropice străvechi asupra solului.

¹ Cercetare realizată prin subprogramul 01.15.01 „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova).

1

2

Fig. 1. Profiluri de sol: 1 - Saharna-Gura Hulboacei;
2 - Olișcani-Roata Turcilor.

Adâncimea, cm	Compozența granulometrică, %				%			mg/kg		
	< 0,01 mm (argilă fizică)	< 0,001 mm (argilă)	0,05-0,001 mm (praf)	1-0,05 mm (nisip)	C _{org}	Humus	CaCO ₃	NO ₂	P ₂ O ₅	K ₂ O
Saharna-Gura Hulboacei										
0-30	46,41	27,36	46,49	26,15	2,7	4,79	24,0	16,6	41,6	147,6
30-50	48,61	26,84	47,66	25,50	1,8	3,20	26,0	13,3	34,7	100,6
50-70	50,29	27,76	46,85	25,39	1,1	1,86	27,5	15,5	40,7	200,0
70	49,72	30,95	49,21	19,84	1,0	1,77	28,0	15,0	38,1	193,3

Tab. 1. Parametrii fizici și cei chimici ai solului cernoziom carbonatic luto-argilos.

Adâncimea, cm	Compozența granulometrică, %				%			mg/kg		
	< 0,01 mm (argilă fizică)	< 0,001 mm (argilă)	0,05-0,001 mm (praf)	1-0,05 mm (nisip)	C _{org}	Humus	CaCO ₃	NO ₂	P ₂ O ₅	K ₂ O
Olișcani-Roata Turcilor										
25	41,23	24,52	35,43	40,05	1,85	3,20	10,06	32,5	22,7	147,2
45	42,04	24,74	38,24	37,02	1,55	2,66	10,00	24,6	23,4	145,4
55	43,22	25,82	40,06	34,12	1,39	2,40	9,24	26,7	29,0	164,9
70	46,59	28,59	43,10	28,31	1,08	1,86	9,31	30,0	28,5	165,0

Tab. 2. Parametrii fizici și cei chimici ai solului cenușiu molic lutos pe lut argilos.

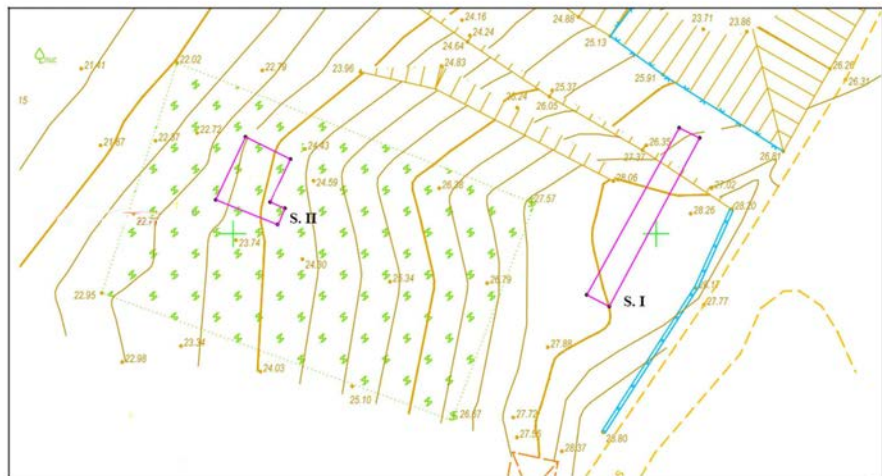
CERCETĂRI ARHEOLOGICE EFECTUATE ÎN ANUL 2023 LA SITUL BUTUCENI I – *CETĂȚUIE*

*Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI, Dumitru CONDREA,
Sergei HEGHEA, Sergiu SERBINOV, Vladimir CHITIC,
Dumitru AVRAM, Adrian IORGA, Igor DIMOV*

La sfârșitul anului 2023 Agenția Națională Arheologică a efectuat investigații arheologice de salvare în faimosul sit stratificat Butuceni I – *Cetățuie*. Săpăturile arheologice au fost executate în marginea vestică a sitului, cercetată anterior și de dr. conf. Octavian Munteanu. În zona unui sistem de apărare, marcat de arheologul citat drept linia defensivă Vest nr. 2, au fost executate două secțiuni de dimensiuni diferite, care însumează cca 106 m.p. (**Fig. 1, 1**). Secțiunea I, de forma unei tranșee, cu dimensiunile de 3×22,5 m și orientarea NNE-SSV, a fost trasată în partea de V și paralel cu S. I/2013. În zona centrală a secțiunii, sub solul vegetal, a fost identificată o aglomerare de pietre (**Fig. 1, 2**), care poate fi pusă în legătură cu substructia „valului” de apărare, iar în capătul nordic al săpăturii, la distanța de cca 7 m de aglomerarea menționată, s-a depistat un segment dintr-un șanț lat, umplut cu pietre, orientat aproximativ V-E. Sub aglomerarea de piatră, la adâncimi diferite, au fost identificate mai multe gropi de mărimi și forme diferite (**Fig. 1, 3**), din umplutura unor complexe recuperându-se și ceramică lucrată cu mâna caracteristică culturii getice din sec. IV-III î. Hr. În stratul de cultură, pe lângă asemenea ceramică, s-au mai găsit fragmente de amfore grecești, cioburi răzlețe datând din eneolitic și fragmente de la un castron de dimensiuni mari (**Fig. 3, 2**), care pare să aparțină culturii Poienești-Lucașeuca din sec. II-I î. Hr.

Secțiunea II, care a reprezentat de fapt o suprafață de 6×7 m, la care ulterior s-a adăugat o casetă de 3×2 m, a fost trasată la cca 40 m spre VNV de S. I, într-un loc unde se preconizează edificarea unei construcții. În partea centrală și de NE a secțiunii a fost identificată o aglomerare de pietre (**Fig. 2, 1**), asemănătoare cu cea descoperită în S. I, sub care s-au depistat o vatră în aer liber și două gropi de mici dimensiuni, în una fiind găsită partea inferioară a unei oale lucrate la roată din pastă nisipoasă cărămie, datând din evul mediu târziu (sec. XVII-XVIII). În partea de SV a S. II au fost identificate câteva complexe arheologice adâncite și resturi osoase de la un schelet de copil (mormânt?). Dintre complexele adâncite, remarcăm mai întâi un cuptor menajer din lut prevăzut cu o groapă de acces (**Fig. 2, 2**), care suprapunea parțial o groapă cu ceramică getică și care se atribuie probabil culturii Sântana de Mureș-Cerneahov din sec. IV d. Hr. Acestui orizont

cultural-cronologic îi aparține cu certitudine un pieptene lucrat din trei rânduri de plăcuțe de os, prinse cu nituri de bronz, având mânerul semicircular și aripioare laterale drepte (**Fig. 3, 3**). Alte complexe sunt reprezentate de diferite gropi, în care s-au găsit un vas ceramic întreg (**Fig. 3, 1**) și mai multe fragmentare, printre care se numără și amfore grecești, atribuite așezării getice din sec. IV-III î. Hr.

1

2

Fig. 2. Butuceni I – *Cetățuie*. Imagini aeriene din dronă asupra secțiunii II (1) și asupra cuptorului menajer și a gropii cu ceramică getică suprapusă parțial de instalația de foc (2).

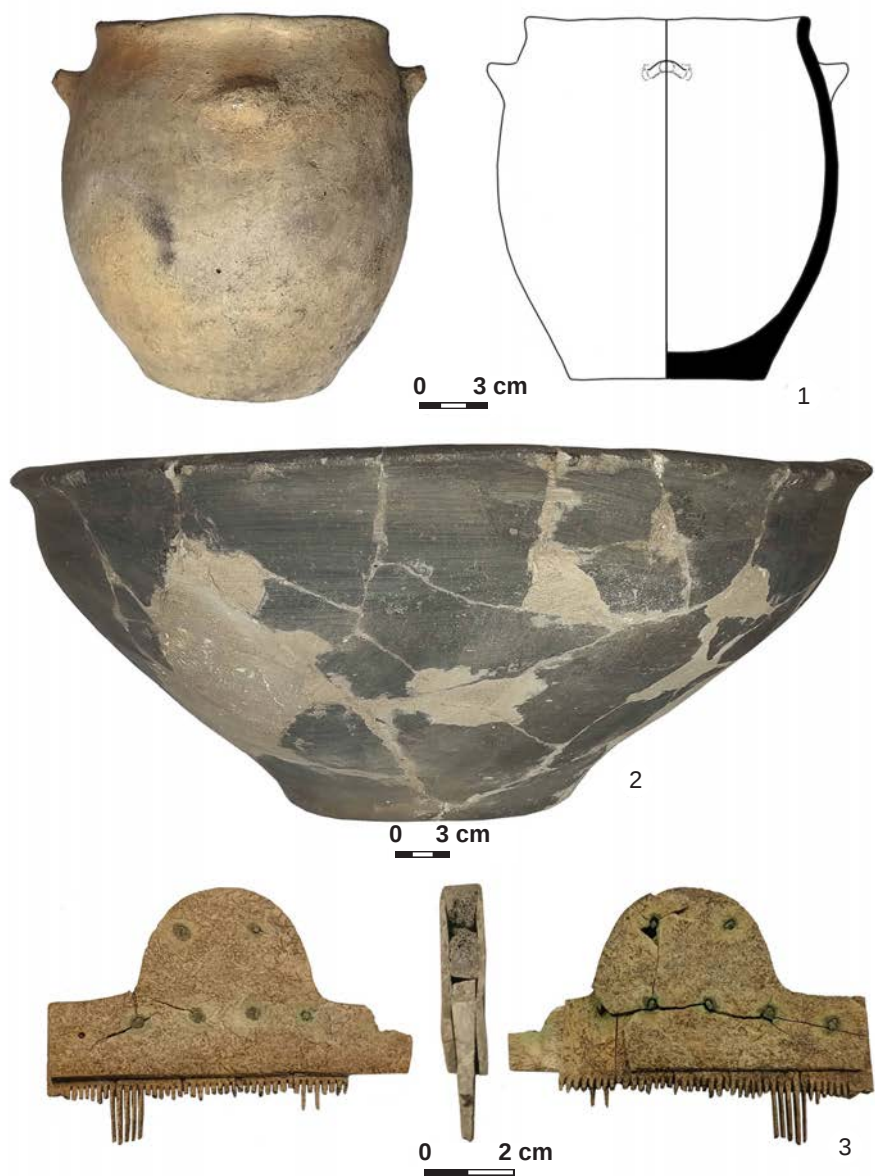

Fig. 3. Butuceni I – *Cetățuie*. Vas getic lucrat cu mână (1), castron lucrat cu mână atribuit culturii Poienеști-Lucașeuca (2) și pieptene de os din sec. IV (3).

CERCETĂRI DE SALVARE PE PROMONTORIUL DE LA BUTUCENI ÎN ANUL 2023

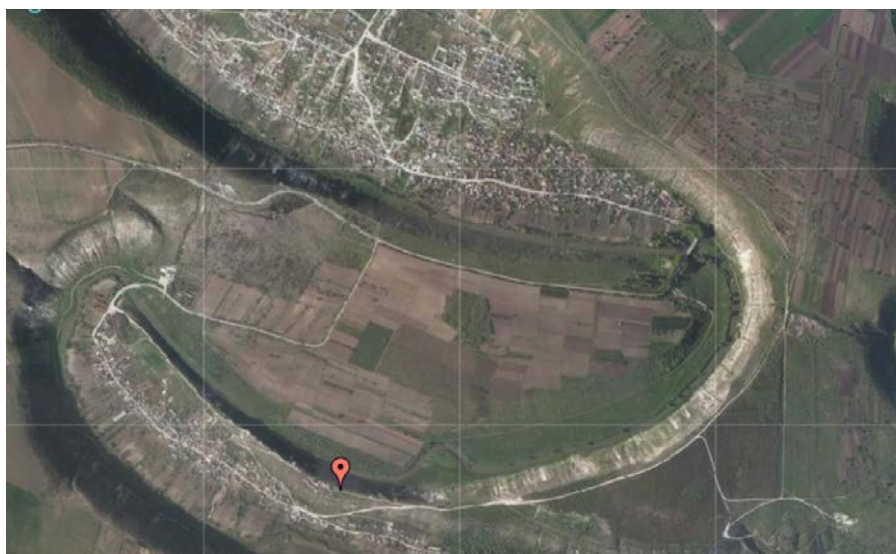
Andrei COROBCEAN, Vitalie BURLACU

În vara anului 2023 în incinta cetății getice de pe promontoriul de la Butuceni a fost efectuată o cercetare de salvare. În urma unei inspectări pe sit, realizate de specialiștii Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”, la suprafață, pe drumul ce urcă promontoriul, la o distanță de cca 150 m spre E de Biserica „Sfânta Maria” (**Fig. 1, 1**), a fost depistată o aglomerație de fragmente ceramice, provenite de la vase lucrate la roată. Acestea au ieșit la iveală, probabil, în rezultatul ploilor de primăvară. Fragmentele se răspândeau pe o suprafață de 100 x 70 cm. Pentru a preveni distrugerea acestora, a fost inițiată o cercetare de salvare, fiind trasată o casetă de 2x2 m (**Fig. 1, 2**), care s-ar afla în apropierea secțiunii I săpate în 1983 sub conducerea lui I. Niculiță.

Săpăturile au conturat mai clar aglomerația, care era masată în zona de vest a sondajului, adâncindu-se ușor într-o cavitate a stâncii. Partea de E a sondajului prezenta stânca propriu-zisă. Câteva pietre de dimensiuni mari au fost identificate pe toată suprafața sondajului. Fragmentele ceramice recuperate proveneau de la vase lucrate la roată, din pastă de lut în amestec cu nisip și granule de calcar, arse complet și uniform, având culoarea cărămizie. Unele dintre fragmente poartă semnele unei arderi secundare. Majoritatea fragmentelor aparțin unor amfore grecești. Cele mai multe dintre acestea s-au dovedit a fi de la un singur vas, unele ciobori provenind însă de la alte amfore. În primul caz, a fost posibilă restaurarea parțială a unei amfore, reconstituindu-se aproape întregul profil, cu excepția gurii și a uneia dintre torți, înălțimea păstrată a acesteia fiind de 70 cm (**Fig. 2**). Forma și caracteristicile morfologice ale vasului trădează o amforă de Chersones, tip I-B, încadrată cronologic între anii 320-270 a. Chr.¹ Dacă atribuirea noastră este corectă, atunci acest exemplar ar fi al patrulea din sortimentul amforelor chersoniene, întregi sau parțial întregite, din situl de la Butuceni.

Pe latura de nord a secțiunii au mai fost descoperite și recuperate fragmente ceramice lucrate la roată, de culoare cărămizie, unul dintre care poartă incizii. Acestea, însă, aparțin, mai degrabă unei epoci mai târzii. Caracterul intervenției și suprafața cercetată nu ne permite să facem concluzii mai precise, deși nu excludem existența în această cavitate a stâncii, adâncă de doar 20-25 cm, a unei structuri arheologice mai mari.

¹ Îi aducem sincere mulțumiri doamnei dr. Natalia Mateevici pentru sugestii și precizări legate de atribuirea amforei.

1

2

Fig. 1. Butuceni-2023. Locul descoperirii aglomerației de ceramică (1) și vedere asupra sondajului (2).

Fig. 2. Butuceni-2023. Amforă grecească.

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DIN ANUL 2023 ÎN AȘEZAREA DE TIP POIENEȘTI-LUCAȘEUCA DE LA IVANCEA – SUB PĂDURE

Octavian MUNTEANU, Michael MEYER,
Vasile IARMULSCHI, Torben SCHATTE

Vara anului 2023 ne-a oferit prilejul pentru o nouă revenire spectaculoasă la Ivancea. Rămânând în albia strategiei selectate în anii anteriori, s-a recurs la dezvelirea unor suprafețe mari, care în anul 2023 au totalizat 1106 m.p. (**Fig. 1**). Selectarea spațiului a fost determinată de un șir de acțiuni preventive care au facilitat perceperea spațiului și organizarea acestuia. Astfel, într-o primă etapă a fost realizat un model 3D al microzonei, peste care a fost suprapusă harta magnetometrică. Drept rezultat, a fost obținută o imagine foarte expresivă a peisajului celor două platouri pe care se concentrează majoritatea structurilor arheologice, iar colectarea ordonată a materialului de suprafață a nuanțat detaliile.

Pornind de la aceste date, obiectivele din anul 2023 au urmărit cercetarea spațiului amplasat imediat spre vest și sud-vest de suprafața investigată în anul 2022. În mod special, atenția noastră a fost captată de o anomalie asemănătoare cu *long-haus*-ul studiat anterior, dar și de aglomerațiile de complexe din preajma acestuia. Totodată, a mai fost trasată o suprafață (nr. 30) pentru a definitiva cercetarea unei case lungi investigată anterior pe un singur aliniament de gropi de par. Drept urmare a cercetărilor din anul 2023, au fost descoperite 291 de structuri arheologice cu destinații diferite. În mod deosebit impresionează casele lungi de suprafață cu analogii în mediul populațiilor din nordul Europei (**Fig. 1, 1, 2**).

Foarte sugestive pentru a înțelege organizarea spațiului așezării este descoperirea complexelor de locuire adâncite în sol (**Fig. 2, 1-3**). Acestea sunt dispuse în două semicercuri concentrice care gravitează în jurul construcției circulare descoperită în anul 2022 (**Fig. 1, 2**). În anul 2023 au fost identificate și cercetate nouă astfel de structuri. Forma lor este quasi-rectangulară, cu colțurile în unghi drept sau rotunjite. Suprafața lor variază de la 15 la 22 m.p., iar adâncimea este cuprinsă între 0,1 și 0,4 m de la nivelul identificării. Unele locuințe prezintă urme de sisteme de încălzire. Ceea ce ne pare a fi absolut interesant, este construcția cuptoarelor de piatră, care au fost detectate deja în patru cazuri (nr. 1, 3, 4 și 7) (**Fig. 2, 4, 5**). În interiorul locuințelor au fost descoperite bucăți de lut ars cu amprente de nuiile, constituind dovezi ale tehnicilor de construcție utilizate. În unele cazuri au fost semnalate urme de ornamentare și de tencuială (?) pe bază de var. Numărul de artefacte sunt și ele impresionante, de altfel ca și materiile prime din care au fost realizate (os, corn, piatră, lut, sticlă și diferite metale).

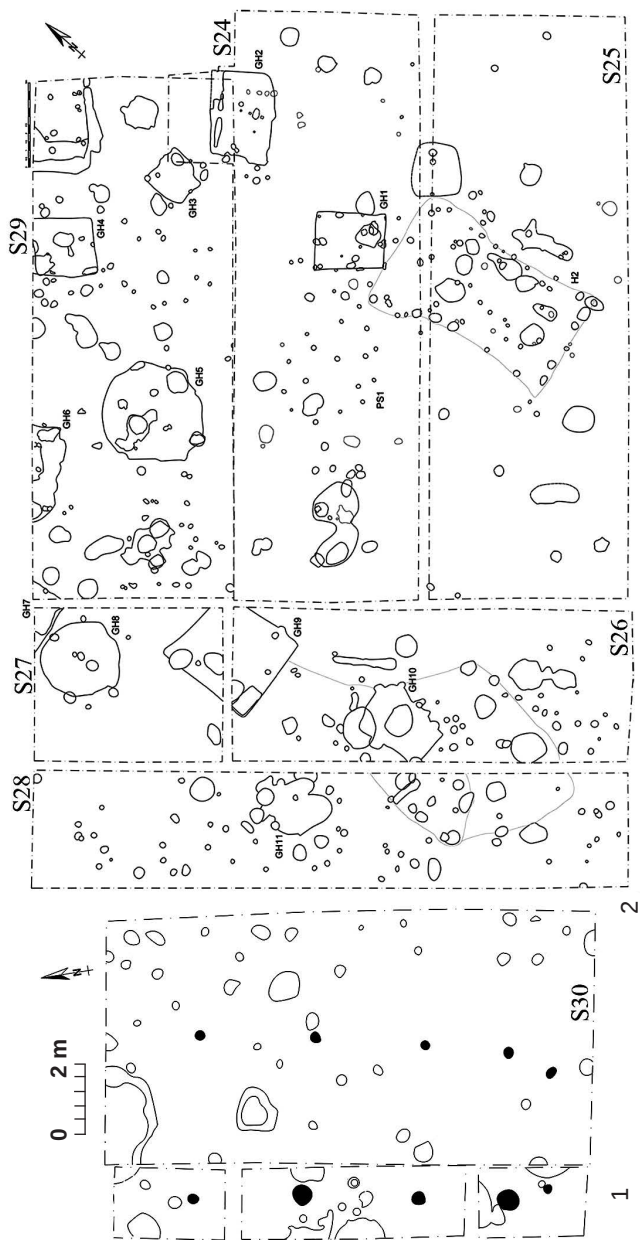

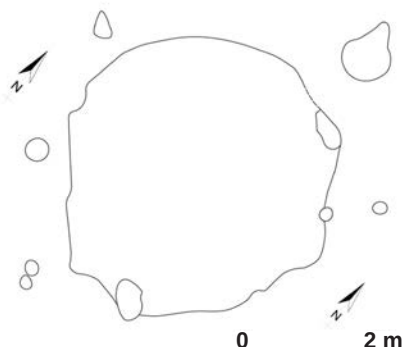
Fig. 1. Ivancea-Sub Pădure. Planul secțiunilor 30 (1) și 24-29 (2).

1

2 0 2 m

3

4

5

Fig. 2. Ivancea-Sub Pădure. Imagine din dronă asupra secțiunii 29 (1,);– locuința adâncită 5 (2, 3), locuința adâncită 4 cu cuptorul de piatră (4) și cuptorul de piatră din locuința adâncită 3 (5).

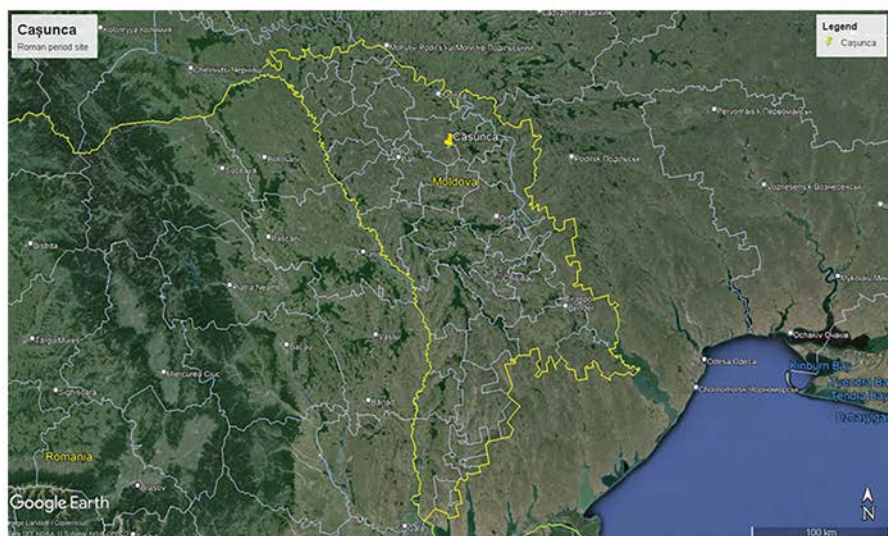
CERCETĂRI DE SUPRAFAȚĂ DIN ANUL 2024 ÎN SITUL DE LA CAȘUNCA, R-NUL FLOREȘTI

*Nicolae BATOG, Octavian MUNTEANU, Vasile IARMULSCHI,
Vadim ȘERBAN, Cristian COROLENCO, Alexandru MELNIC*

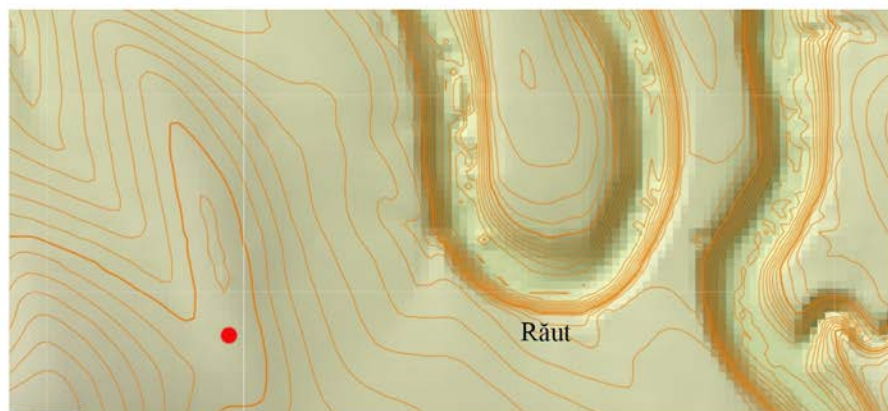
În toamna anului 2022 colegul dr. Gh. Sîrbu, în colaborare cu colegii dr. J. Peška și dr. T. Tencer din Republica Cehă, au efectuat prospecțiuni geomagnetice în microzona unor tumuli localizați la marginea nordică a satului Cașunca, r-l Florești. Aceste prospecțiuni au dezvăluit un șir de structuri arheologice – peste 20 de șanțuri de formă dreptunghiulară de dimensiuni diferite –, care sunt asemănătoare cu cele descoperite în mai multe necropole de epocă romană atribuite culturii sarmatice. Cunoscând interesul nostru pentru acest subiect, dl Gh. Sîrbu a împărtășit cu amabilitate informațiile obținute în rezultatul utilizării magnetometriei¹, iar noi am decis să prospectăm periegetic microzona. Obținând autorizația de investigație arheologică, echipa Laboratorului de Cercetări Interdisciplinare în Arheologie *ArheoTop* a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău a efectuat o cercetare de suprafață în spațiul platoului de lângă satul Cașunca (**Fig. 1, 1-2**).

Metodologia de investigare a sitului a inclus utilizarea sistemului GIS pentru localizarea și documentarea structurilor arheologice, fiecare dintre ele fiind investigată separat. Au fost prospectate atât spațiile din interiorul structurilor, dar și cele din exteriorul lor. Materialul arheologic recuperat de la suprafața solului a fost înregistrat cu ajutorul GPS-ului, fiind constituit din fragmente de amfore romane (**Fig. 2, 1-3**), ceramică realizată la roată de culoare cenușie (**Fig. 2, 6**) și brun-roșietică (**Fig. 2, 4, 5**), dar și din oase umane (**Fig. 2, 7**). Descoperirile se raportează la epocă romană și vin să confirme supozițiile rezultate din prospecțiunile geofizice, care sugerează reperarea unui sit funerar ce ar putea fi atribuit culturii sarmatice din faza ei târzie de evoluție. Desigur, doar săpăturile arheologice pot confirma sau infirma ipoteza noastră, dar ceea ce se desprinde în mod clar este confirmarea, prin vestigiile arheologice descoperite, a unui orizont care se corelează foarte bine cu tipurile de construcții semnalate prin intermediul magnetometriei. Totodată, este de menționat că numărul de descoperiri arheologice de pe suprafața sitului este destul de redus, ce s-ar putea explica printr-o relativ bună conservare a acestuia și deschiderea noilor perspective de obținere a informațiilor valoroase despre trecutul istoric al regiunii.

¹ Ținem să i mulțumim colegului dr. Gh. Sîrbu și pe această cale pentru informațiile oferite și acordul de a utiliza datele magnetometriei pentru organizarea prospecțiunilor de suprafață.

1

2

Fig. 1. Amplasarea sitului Cașunca pe harta geofizică (1) și pe harta topografică a microregiunii (2).

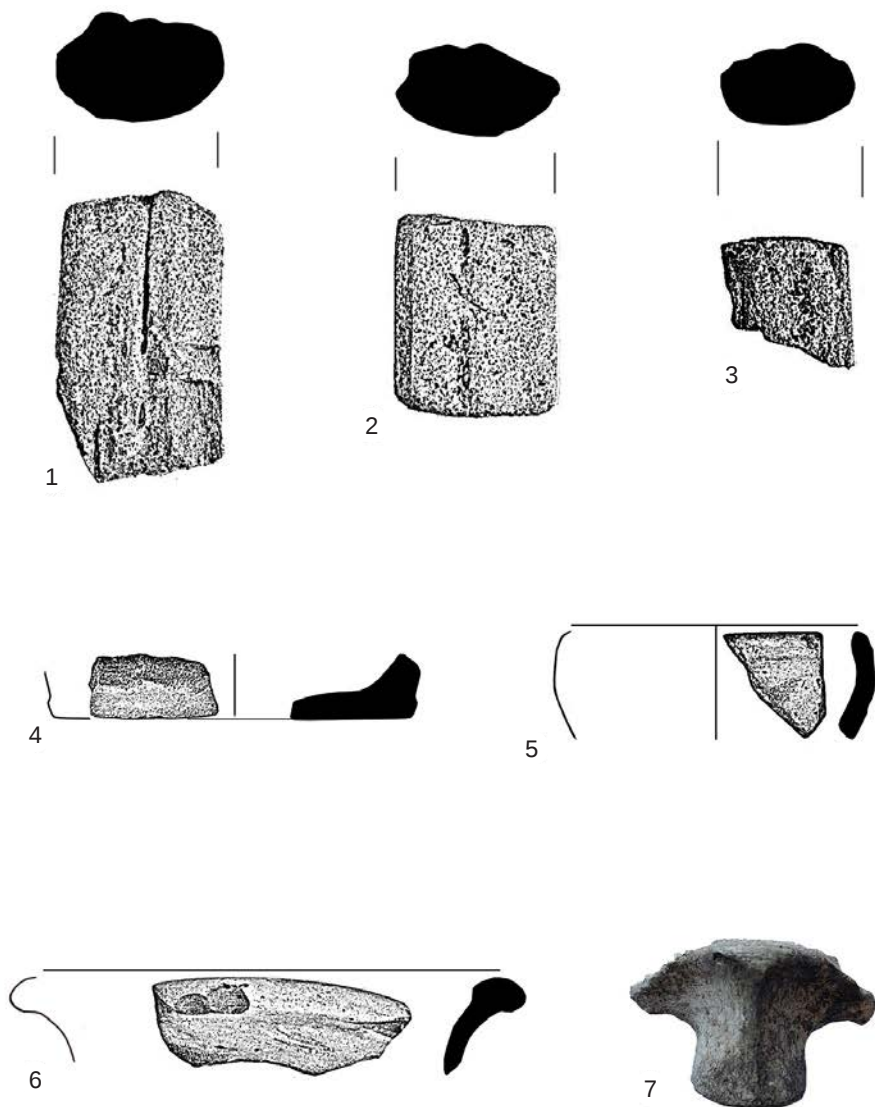

Fig. 2. Cașunca 2024. Amfore romane (1-3), ceramică lucrată la roată de culoare brun-roșietică (4, 5) și cenușie (6) și os uman (7).

UN COMPLEX CU VASE CERAMICE DIN SEC. II D. HR. DESCOPERIT LA MERENI (R-NUL ANENII NOI)

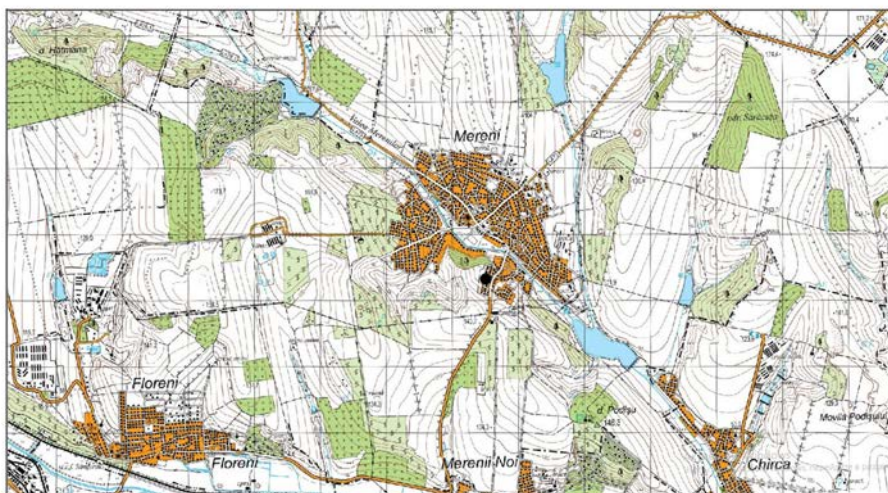
Larisa CIOBANU, Vlad VORNIC

În vara anului 2023, cu ocazia săpării unei gropi de canalizare, în satul Mereni a fost descoperită o amforă romană, care a fost transmisă imediat Muzeului de Istorie și Etnografie Mereni. Această descoperire fortuită a fost făcută în gospodăria dlui Fiodor Proca, aflată în partea de S a localității (**Fig. 1, 1**), pe o suprafață relativ plată a unui teren înalt numit *Pe Holm* din vecinătatea *Mahalalei Țiganilor*.

Deplasându-ne la fața locului, am putut constata că la suprafața solului nu se găsesc resturi arheologice. Groapa de canalizare însă, cu dimensiunile de 1,10x1,25 m și adâncimea de 1,35-1,55 m de la nivelul actual de călcare, a surprins și deteriorat un segment dintr-un complex arheologic adâncit. Solul lutos de la fundul gropii era îmbibat puternic de apele reziduale, făcând intervenția arheologică mult mai dificilă, fără să se poată cerceta întreg complexul. De pe fundul gropii (**Fig. 1, 2**), spre SV de locul descoperirii amforei, au mai fost recuperate alte trei vase ceramice și un capac: o oală lucrată cu mâna din pastă grosieră, marginea căreia s-a sfărâmat în întregime din cauza umedității, un ulcior cu gâtul larg lucrat la roată din pastă fină cenușie, un castron roman de culoare cărămidie cu buza îngroșată trasă spre interior, având în partea interioară urme de firnis roșiatic, și capacul tronconic modelat cu mâna, prevăzut cu buton circular alveolat. Menționăm faptul că din umplutura gropii au fost colectate și două fragmente de oase, care par a fi umane, însă urmează a fi determinate mai exact de un antropolog.

Dintre vasele ceramice descoperite, se remarcă în primul rând amfora romană, care s-a păstrat aproape întreagă (**Fig. 2**), constituind și un element de datare mai precis al complexului arheologic. Recipientul se atribuie *tipului C*, după clasificarea lui Șelov, numit și *tip Neapolis*, datat în sec. II d.Hr sau la mijlocul și în a doua parte a acestui secol. Așa cum indică descoperirile arheologice, amforele de acest tip sunt vasele de transport cele mai răspândite la populația sarmatică nomadă din spațiul pruto-nistrean. În complexele funerare atribuite sarmaților se întâlnesc cele mai apropiate analogii și pentru celelalte vase de lut găsite la Mereni, fie ele lucrate cu mâna sau la roată.

După toate probabilitățile, complexul descoperit recent la Mereni reprezintă un mormânt de înhumatie sarmatic, posibil tumular, care datează din sec. II d. Hr., mai degrabă din a doua jumătate a veacului respectiv.

1

2

Fig. 1. Mereni 2023. Hartă cu marcarea locului descoperirii (1) și imagine cu vase ceramice aflate *in situ*.

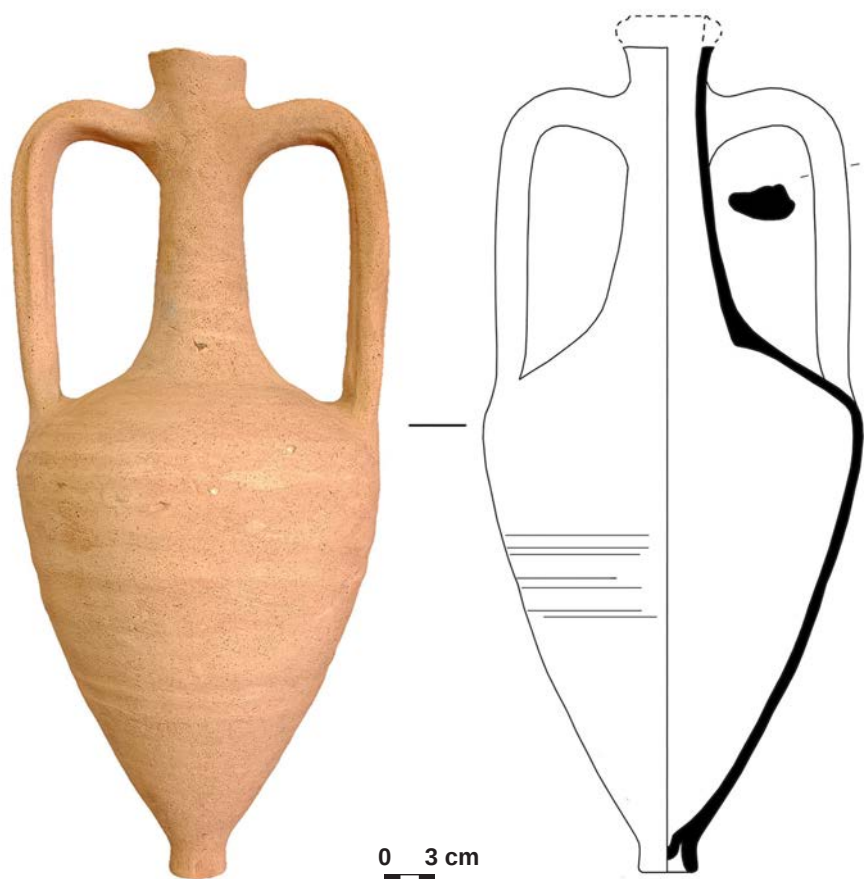

Fig. 2. Mereni 2023. Amforă romană.

CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE LA SITUL CALARAȘOVCA VII (R-NUL OCNITA) ÎN ANUL 2023

*Sergiu MATVEEV, Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI,
Serghei HEGHEA, Dumitru AVRAM, Adrian IORGA, Sergiu SERBINOV*

În contextul lucrărilor planificate de reparație a drumului R9 (Soroca – Otaci), în vara anului 2023 au fost efectuate investigații arheologice și la situl arheologic Calarașovca VII, care este o așezare cu resturi de locuire din eneolitic, epoca romană târzie și evul mediu târziu. Obiectivul arheologic a fost descoperit în anul 2023 de angajații Agenției Naționale Arheologice (ANA), având următoarele coordonate geografice (punct central): 48°24'27.3"N 27°47'51.5"E. Situl se află la cca 3 km SV de localitate, în partea superioară a Văii Stinea, pe panta nordică a acesteia, având o formă alungită de la est la vest, cu dimensiunile de 120×600 m, și fiind intersectată în zona centrală de drumul R9 (**Fig. 1**). Suprafața obiectivului arheologic este acoperită în mare parte de livezi.

În primăvara anului 2023 situl a fost inspectat de arheologi de la ANA, cu care prilej au fost identificate fragmente ceramice în zona alăturată drumului, pe ambele părți ale acestuia. Înaintea începerii săpăturilor arheologice s-a realizat o prospectare periegetică amănunțită a sitului, care a demonstrat prezența materialului ceramic atribuit culturilor arheologice Cucuteni-Tripolie și Sântana de Mureș-Chernjachov, precum și celei moldovenești din sec. XVII-XVIII.

Pentru realizarea săpăturilor arheologice au fost trasate două secțiuni arheologice: una, cu dimensiunile de 4×20 m, pe partea estică a drumului, având laturile lungi dispuse paralel drumului și alta, cu dimensiunile de 6×24 m, la distanța de cca 300 m spre E de prima secțiune, în partea de NV a unui iaz, într-o zonă cu mai multe fragmente ceramice la suprafață (Fig. 2, 1). Stratigrafia verticală a secțiunilor se prezintă în felul următor: sol vegetal, gros de ca 12-20 cm; sub pătura de vegetație urmează un strat de cernoziom, cu grosimea variind între 24 și 70 cm, care conținea rare materiale ceramice și fragmente de lut ars; la nivelul 0,5-0,9 a apărut lutul galben steril. În perimetrul secțiunii II au fost descoperite patru gropi, din rândul cărora se remarcă prin dimensiuni groapa 1, care avea formă cilindrică, cu diametrul de 0,96 m și adâncimea de 0,15 m de la nivelul depistării. Celelalte trei gropi, reprezintă probabil gropi de par, două având formă rotundă în plan, cu diametrele de 0,44 și 0,64 m, iar cea de a treia – o formă neregulată, cu dimensiunile de 0,49-0,70 m.

Din limitele secțiunii II și din zona aferentă au fost recuperate câteva artefacte. Remarcăm mai întâi descoperirea pe suprafața sitului a două mo-

nede: o piesă poloneză de argint emisă sub autoritatea lui Sigismund III Vasa (1566-1632) în anul 1617 (**Fig. 2, 5**) și alta de bilon emisă sub domnia reginei Cristina a Suediei în atelierul monetar din Riga în anul 1637 (**Fig. 2, 6**). La piesele numismatice se adaugă un topor din piatră neperforat (**Fig. 2, 2**), care se atribuie orizontului Cucuteni-Tripolie. Aceluiași nivel de locuire din eneolitic aparțin și câteva fragmente ceramice lucrate cu mâna din pastă fină, arse la cărămiziu, fără urme de pictură pe suprafața lor (**Fig. 2, 3, 4**). Mai multe fragmente ceramice aparțin așezării de tip Sântana de Mureș-Cerneahov, acestea încadrându-se în câteva grupe distincte: ceramică lucrată la roată din pastă zgrunțuroasă (**Fig. 3, 1-5**), ceramică lucrată la roată din pastă fină (**Fig. 3, 6-10**), olărie lucrată cu mâna (**Fig. 3, 17**) și ceramică romană de import (**Fig. 3, 11-16**). Pe lângă monede, orizontului medieval târziu aparțin și unele fragmente ceramice lucrate la roată de culoare cenușie, cărămizie sau alburie (**Fig. 2, 7-11**).

Deși au avut un caracter limitat, investigațiile arheologice de la *Calarașovca VII* au dovedit clar că situl respectiv este stratificat, cu urme de locuire din diferite epoci istorice, mai interesante prezentându-se deocamdată cele medievale târzii.

Fig. 1. Calarașovca VII. Ortofotoplan cu marcarea sitului.

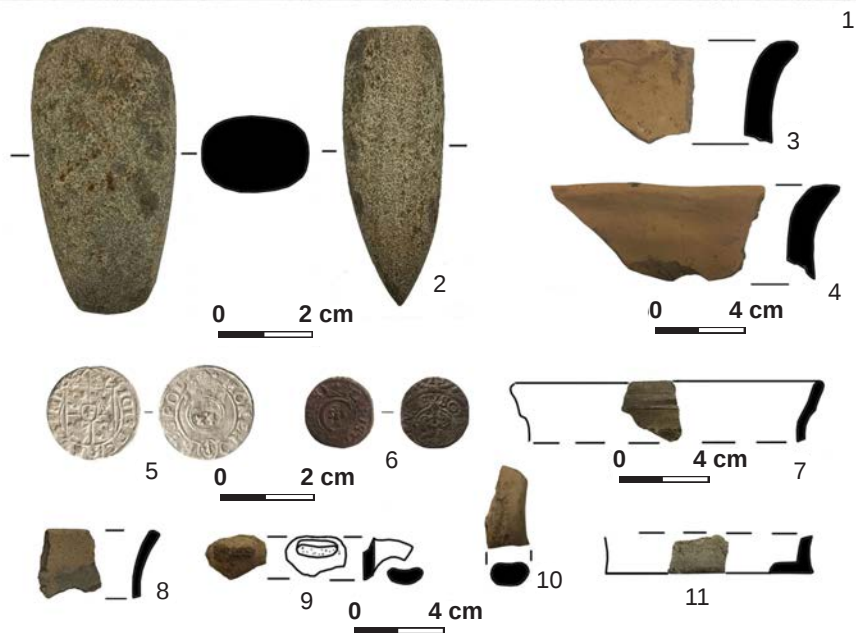

Fig. 2. Calarașovca VII. Vedere aeriană asupra secțiunii II (1), topor de piatră și ceramică eneolitică (3, 4), monede (5, 6) și ceramică din evul mediu târziu (7-11).

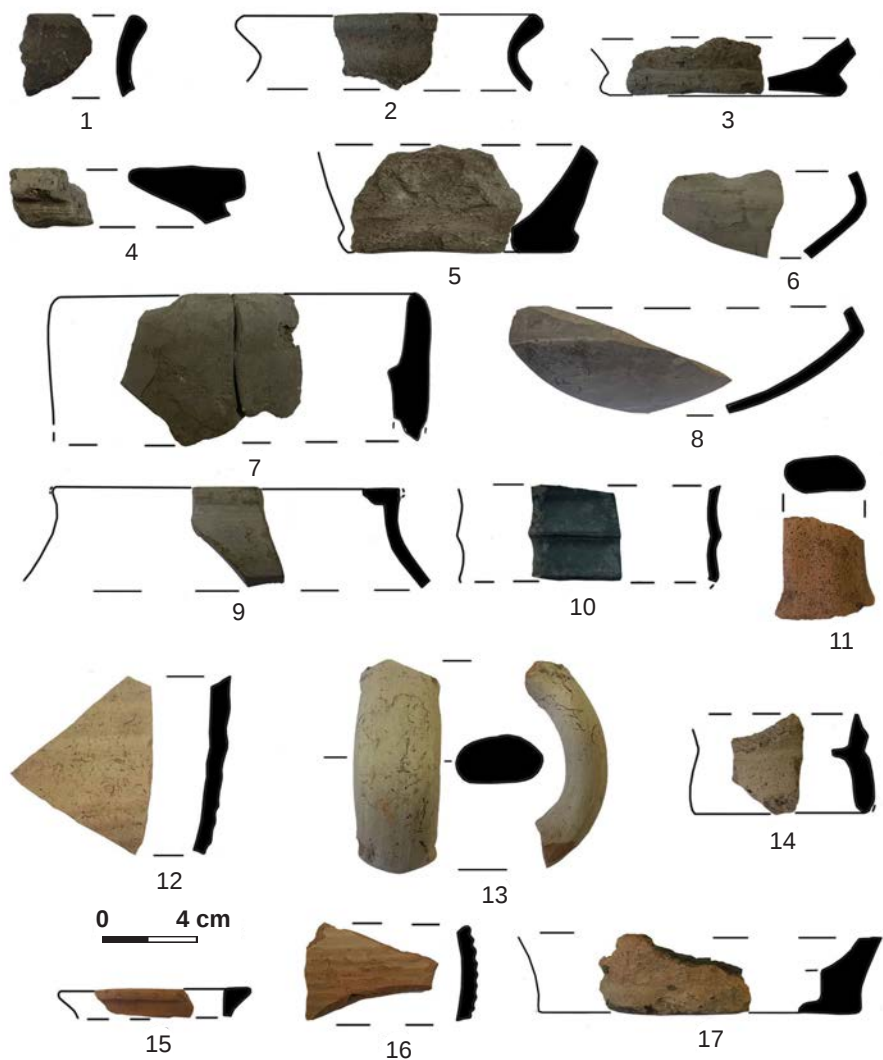

Fig. 3. Calarașovca VII. Ceramică lucrată la roată din pastă zgrunțuroasă (1-5) sau fină (6-10), romană de import (11-16) și modelată cu mâna (17) atribuită culturii Sântana de Mureș-Cerneahov.

CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE LA SITUL ARIONEȘTI X (R-NUL DONDUȘENI) ÎN ANUL 2023

*Sergiu MATVEEV, Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI,
Serghei HEGHEA, Dumitru AVRAM, Adrian IORGA, Sergiu SERBINOV*

În vara anului 2023, în contextul lucrărilor planificate de reabilitare a unui sector al drumului R9 (Soroca-Otaci) au fost realizate cercetări arheologice preventive la situl arheologic *Arionești X*, care reprezintă o așezare cu resturi de locuire din epoca romană târzie (sec. IV d. Hr.). Fiind descoperită în anul 1977 de I. Vlasenco, așezarea este situată pe ambele pante ușor înclinate ale văii orientate NV-SE între sat și șoseaua Soroca-Otaci, cea din urmă întretinând situl aproximativ la mijloc (**Fig. 1**). Cea mai mare parte din suprafața obiectivului arheologic este cultivată cu culturi agricole anuale.

Specialiștii Agenției Naționale Arheologice au inspectat situl în primăvara anului 2023, ocazie cu care au fost semnalate resturi ceramice în zona alăturată drumului și care urma să fie periclitată de lucrările de reparație. Înaintea începerii cercetărilor arheologice preventive s-a realizat o periegeză mai amănunțită în zona sitului, care a demonstrat prezența ceramicii de tip Sântana de Mureș-Cerneahov pe pantele dinspre NV, V și SV de sat, pe o lungime de cca 3,5 km și o lățime de 100-200 m.

Săpăturile arheologice la situl *Arionești X* au constatat din trei secțiuni. Prima, cu dimensiunile de 2×60 m, a fost executată pe partea vestică a drumului actual, paralel cu acesta (**Fig. 2, 1, 2**). Secțiunea II, cu dimensiunile de 2×10 m, a fost deschisă în partea estică a drumului, la cca 100 m S de S. I. Secțiunea III, cu dimensiunile de 2×10 m, a fost trasată la cca 70 m spre N de lacul pomenit anterior. Drept rezultat, s-a constatat că în toate trei secțiunile stratul de cultură este inconsistent, conținând foarte puține cioburi și pigmenți de lut ars. Stratigrafia sectoarelor studiate este aproape identică: după stratul de sol vegetal, gros de cca 10-20 cm, urmează un strat de cernoziom, cu grosimea variind între 20 și 40 de cm, după care se găsește lutul steril de culoare castanie. Singurul complex surprins în caroul 14 al secțiunii I, la adâncimea de 0,44 m, reprezintă o groapă de formă ovală în plan, cu dimensiunile de 0,60-0,64 m și adâncimea de 0,14 m (**Fig. 2, 3**). Umplutura gropii prezenta cernoziom, fără să conțină inventar arheologic, din care cauză complexul nu a putut fi încadrat cronologic.

Materiialul arheologic recuperat de pe suprafața sitului este reprezentat de câteva piese de metal și mai multe fragmente de vase ceramice. Din primul grup de vestigii fac parte o monedă romană de bronz, perforată și foarte uzată, emisă probabil în perioada domniei lui Constantius II (337-361)

(Fig. 2, 4), două fragmente de fibule de bronz de tipuri diferite (Fig. 2, 5, 6) și o plăcuță de bronz pătrată cu orificii în colțuri și o gaură mai mare la mijloc (Fig. 2, 7), datarea cărora se include în limitele sec. IV d. Hr. La aceste piese se adaugă un cui de potcoavă de fier (Fig. 2, 8), forma căruia e bine cunoscută prin descoperiri similare la mai multe situri arheologice și sunt datate de obicei în evul mediu târziu și epoca modernă (sec. XVI-XIX). Colecția de materiale ceramice este formată din fragmente de la vase de lut lucrate la roata olarului, arse uniform, culoarea pieselor fiind cenușie de diferite nuanțe. Sunt prezente atât fragmente din pastă zgrunțuroasă (Fig. 3, 1, 2), cât și, mai ales, cioburi de vase lucrate din pastă fină (Fig. 3, 3-13). Sortimentul ceramic este reprezentat de forme variate: oale, castroane, căni, vase de provizii etc.

În urma cercetărilor din 2023 s-a stabilit că suprafața sitului Arionești X este mult mai mare decât cea cunoscută anterior, acest obiectiv arheologic putând fi chiar cea mai întinsă așezare aparținând culturii Sântana de Mureș-Cerneahov cunoscută pe teritoriul Republicii Moldova. Cu excepția unui cui de fier, vestigiile arheologice recuperate de la suprafața solului, atât piesele de metal, cât și materialul ceramic, se datează în sec. IV d. Hr.

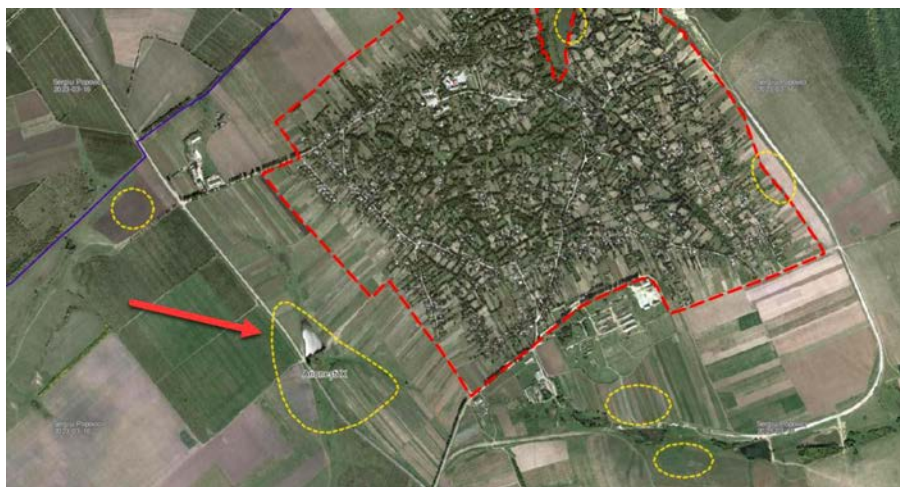

Fig. 1. Arionești X. Ortofotoplan cu marcarea sitului.

Fig. 2. Arionești X. Vederi aeriene dinspre N asupra sitului (1) și verticală asupra secțiunii I (2), groapa 1 (3), monedă (4), fibule (5-6) și plăcuță (7) de bronz și cui de fier (8).

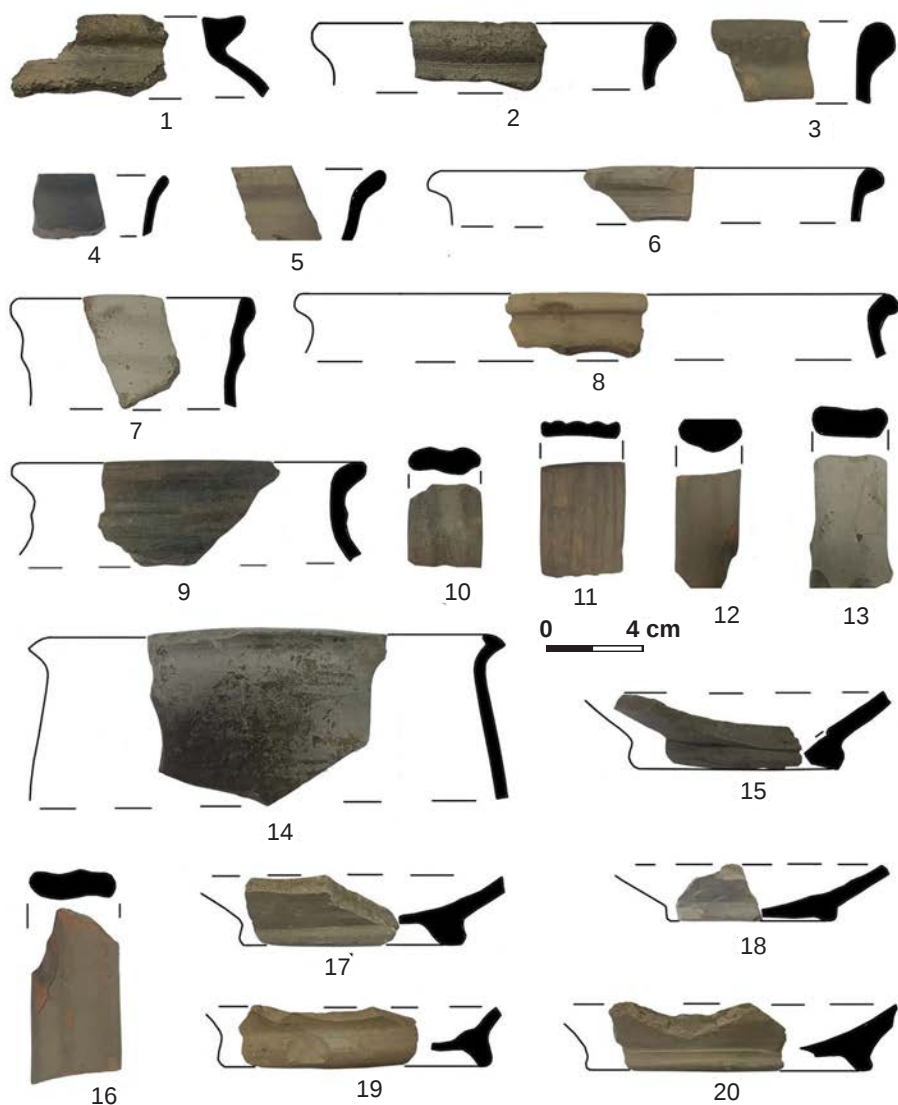

Fig. 3. Arionești X. Ceramică lucrată la roată din pastă zgrunțuroasă (1-2) și fină (3-20) de tip Sântana de Mureș-Cerneahov.

**CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE
LA VALUL LUI TRAIAN DE SUS (SECTOR SATUL
NOU-SELEMET, R-NUL CIMIȘLIA) ÎN ANUL 2023**

Sergiu MATVEEV, Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI, Serghei HEGHEA

În toamna anului 2023, cu prilejul implementării proiectului „Construcția rețelei de fibră optică în satul Cărbuna și extravilanul satului Satul Nou” pentru instalarea unui cablu cu fibră optică de către S.A. „Orange Moldova”, care intersecta situl arheologic *Valul lui Traian de Sus* la hotarul satelor Satul Nou și Selemet (r-nul Cimișlia), au fost realizate cercetări arheologice preventive de o echipă de arheologi de la Universitatea de Stat din Moldova și Agenția Națională Arheologică.

Pentru realizarea obiectivului științific, perpendicular pe un drum de țară amenajat pe mantaua *Valul lui Traian de Sus*, dinspre N, a fost trasată Secțiunea I/2023, având localizarea $46^{\circ}36'22.73''\text{N}$ $28^{\circ}53'51.45''\text{E}$. Locul sondajului a fost determinat de proiectul de construcție și nu este tocmai potrivit pentru cercetare. Valul s-a dovedit a fi complet nivelat de drumul de țară, iar șanțul este aproape nesensibil la suprafața solului, terenul prezentându-se aproape plan, ușor înclinat spre S (**Fig. 1**). Secțiunea executată prezenta dimensiunile de 2×16 m și orientarea NNE-SSV, adâncimea variind între 1,1 m și 3,25 m de la nivelul actual de călcare a solului (**Fig. 2**). În limitele săpăturii a fost cuprins integral șanțul fortificației liniare, dar, din păcate, nu a fost semnalată nici o urmă a valului propriu-zis. Săpătura arheologică a dovedit că în acest sector, în partea superioară, deasupra umpluturii șanțului fortificației, sub solul vegetal, gros de cca 20 cm, se găsește un strat de sol negru, cu o grosime variind între 0,6 și 1,1 m. Urmele șanțului au fost identificate la distanța de 3,6 m spre nord de marginea drumului, distanță care prezenta, se pare, urmele unei berme. Lățimea șanțului, la nivelul descoperirii, era de 5,2 m, manifestându-se printr-o pată de sol de culoare brun-închisă, în partea centrală a căreia se evidenția o pată de sol de culoare castanie, cu lățimea în jur de 3 m. Atât stratul castaniu, cât și cel brun-închis, aveau în partea inferioară o albieră, grosimea maximă a solului castaniu fiind de 0,95 m, iar a celui brun-închis de 0,55 m. De la adâncimea de 2,8 m, de la nivelul actual de călcare, urma o altă lentilă puternic arcuită de cernoziom, amestecat cu pigmenți de nisip și lut, cu grosimea de 0,3-0,5 m. Ultimul strat aproape orizontal era compus din sol argilos-nisipos și avea o grosime de 0,2-0,3 m. Este important de remarcat că stratul steril format de sol argilos, în afara șanțului a fost depistat la adâncimea de 1,1 m la S de șanț și la 1,4 m la N de acesta, iar stratul de sol nisipos a apărut la adâncimea de 2,70 m de la nivelul actual de călcare, fapt care a și determinat, probabil, adâncimea

respectivă a șanțului. Astfel, profilul șanțului în solul steril avea o formă trapezoidală, cu lățimea maximă în partea superioară de 4,6 m și de cca 1,8 m în partea inferioară, iar adâncimea era de 1,8 m, de la nivelul identificării, și 3,26 m, față de suprafața actuală de călcare a solului (**Fig. 3**).

Ca și în cazul cercetărilor din 2022 la *Valul lui Traian de Sus* și la *Valul lui Traian de Jos*, anul trecut am beneficiat la fel de prelevarea probelor de sol de echipa de pedologi de la Universitatea de Stat din Moldova, care urmează să efectueze analizele fizico-chimice corespunzătoare.

Din cauza că săpăturile arheologice au fost restrânse ca suprafață, iar sectorul prezenta un grad nu tocmai optim de conservare, investigațiile au oferit date reduse, dar care confirmă unitatea structurii sitului *Valul lui Traian de Sus* și pe acest sector, și anume prezența bermei și forma trapezoidală a profilului șanțului fortificației liniare.

Fig. 1. Vedere aeriană dinspre vest asupra *Valului lui Traian de Sus*, segmentul cercetat.

Fig. 2. Vedere asupra secțiunii I/2023, trasată pe Valul lui Traian de Sus.

Fig. 3. Secțiunea I/2023, profilul estic al șanțului Valului lui Traian de Sus.

AȘEZAREA DE TIP SÂNTANA DE MUREȘ-CERNEAHOV ȘEPTELICI II (S. ȘEPTELICI, R-NUL SOROCA)

*Vlad VORNIC, Sergiu MATVEEV,
Sergiu POPOVICI, Dumitru AVRAM*

Printre siturile arheologice prospectate periegetic în anul 2023, cu ocazia cercetărilor arheologice preventive la siturile de pe traseul drumului republican R9 (Soroca-Otaci), se numără și așezarea culturii Sântana de Mureș-Cerneahov Șeptelici II. Fiind descoperită în anul 2016 de către specialiștii Agenției Naționale Arheologice, așezarea respectivă se află în partea sud-vestică a drumului menționat, la distanța de cca 2 km spre vest de marginea satului Șeptelici și la aproximativ 1 km spre N de satul Cureșnița Nouă (**Fig. 1**). Având lungimea în jur de 800 m și lățimea de peste 100 m, situl la care ne referim se desfășoară de a lungul pantei nord-estice a unei văi rin care curge un pârâiaș fără nume, unde sunt amenajate două lacuri artificiale mici, vestigii sporadice semnalându-se și pe malul drept al acestor iazuri.

Resturile de locuire antice sunt reprezentate de rare fragmente de lut ars provenite de la diferite construcții de suprafață, mai multe fragmente ceramice și oase de animale, precum și de câteva piese de inventar, dintre care se evidențiază o monedă de argint și un jeton de sticlă romane. Marea majoritate a fragmentelor ceramice provin de la vase lucrate la roată din pastă zgrunțuroasă și fină, arse toate reducător. Ceramica din pastă fină, care este mai bine documentată, cuprinde fragmente de la castroane de diferite tipuri (**Fig. 2, 2, 3, 8, 9**), vase de provizii (**Fig. 2, 4**), oale de mari dimensiuni (**Fig. 2, 6**) și căni (**Fig. 2, 5, 7**) sau amforete (**Fig. 2, 1**). Recipientele din pastă zgrunțuroasă sunt reprezentate mai ales de oale de diferite tipuri (**Fig. 3, 1-4, 6**). Unele fragmente de funduri și de pereți groși provin foarte probabil de la vase de provizii (**Fig. 3, 10, 11**), iar un ciob de toartă din bandă aparține se pare unei amforete (**Fig. 3, 12**). O observație demnă de reținut este că, spre deosebire de vasele din pastă zgrunțuroasă din alte situri, care au fundurile mai ales plate și profilate, mai multe baze de recipiente recuperate de noi din situl Șeptelici II, sunt cu suport inelar (**Fig. 3, 5, 9, 11**). Ceramica romană de import este prezentă prin câteva fragmente de pereți de amfore (**Fig. 3, 13**), a căror tipuri este mai dificil de precizat, și printr-un fragment de fund inelar lustruit și reutilizat, provenind de la un vâscior lucrat din pastă fină cărămizie (**Fig. 2, 11**). Olăria lucrată cu mâna este prezentă printr-un singur ciob de perete de vas lucrat dintr-o pastă grosieră, cu șamotă în structură.

Moneda reprezintă un denar din perioada domniei lui Antonius Pius, emis în anii 147-148 (**Fig. 3, 20**). Jetonul, care prezenta o piesă de joc, are o formă semisferică aplatizată, fiind turnată din pastă de sticlă translucidă, cu nuanțe argintii ((**Fig. 3, 19**). De la suprafața solului au fost recuperate și patru pietre de ascuțit din gresie, folosite la ascuțitul unor ustensile de metal. Cutele sunt de mărimi diferite și de forme neregulate, oarecum prismatice, cu baza patrulateră (**Fig. 3, 14-16**), o gresie având pe două laturi câte două jgheaburi longitudinale, rezultate din ascuțirea acelor ori a împungătoarelor de metal (**Fig. 3, 16**). Tot din piatră, dar dintr-o rocă mai dură, este lucrată o piesă de formă relativ sferoidală, utilizată probabil ca proiectil pentru praștie (**Fig. 3, 17**). În fine, un ultim artefact găsit pe suprafața sitului Șeptelici II este o fusaiolă de lut de formă bitronconică, cu bazele plate (**Fig. 3, 18**). Evident, diferitele probleme puse de această mare așezare de tip Sântana de Mureș-Cerneahov din bazinul Nistrului Mijlociu urmează a fi elucidate de investigațiile viitoare, fie ele preventive sau sistematice.

Fig. 1. Șeptelici II. Ortofotoplanul sitului.

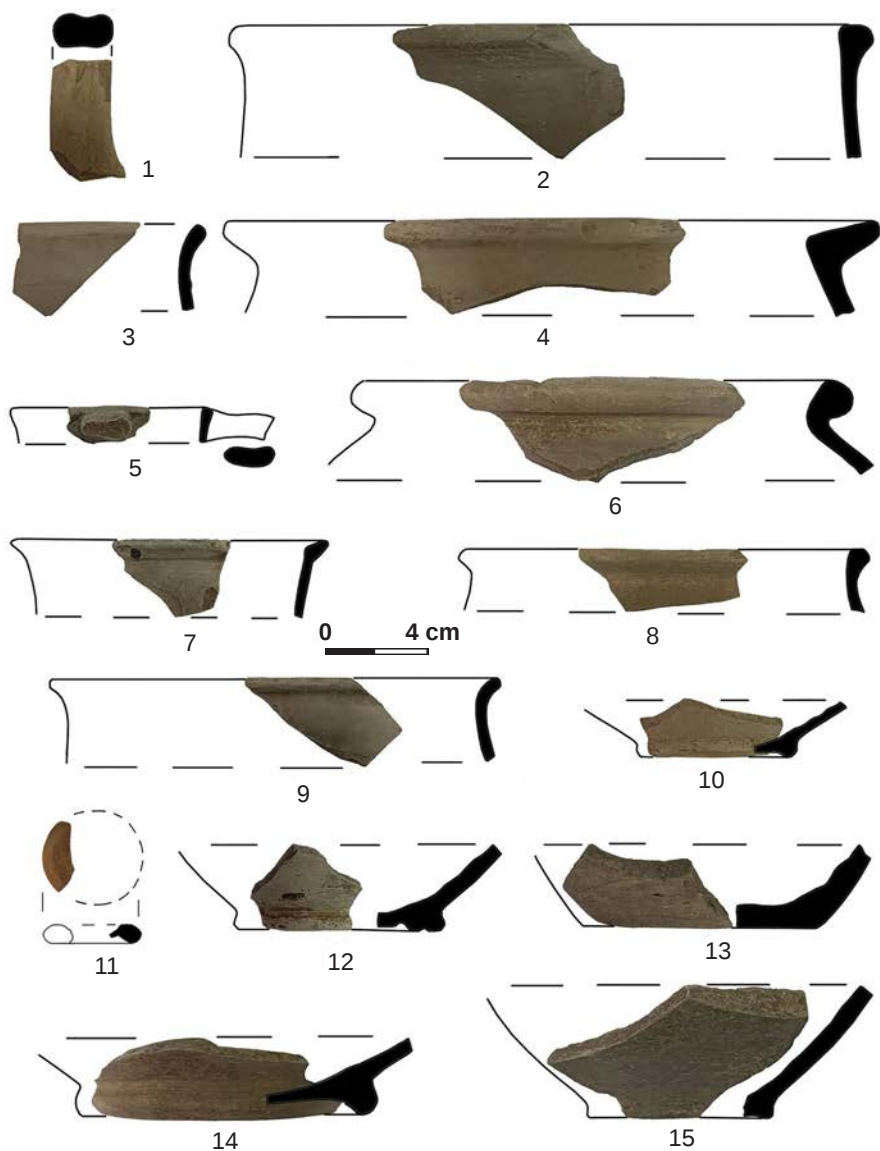

Fig. 2. Șeptelici II. Ceramică lucrată la roată din pastă fină (1-10, 12-15) și romană de import (10).

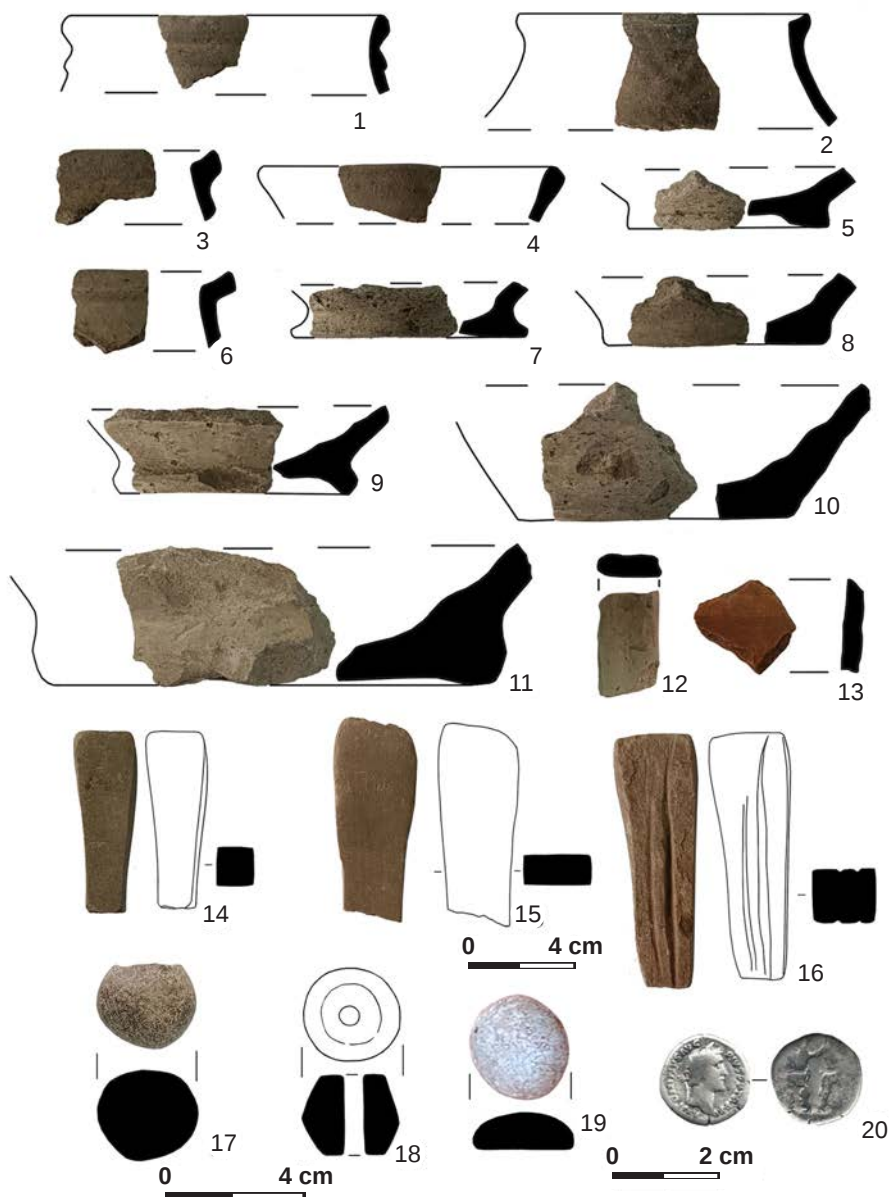

Fig. 3. Șeptelici II. Ceramică lucrată la roată din pastă zgrunțuroasă (1-12) și romană (13), cute de gresie (14-16), proiectil de piatră (17), fusaiolă de lut ars (18) și monedă de argint romană (19).

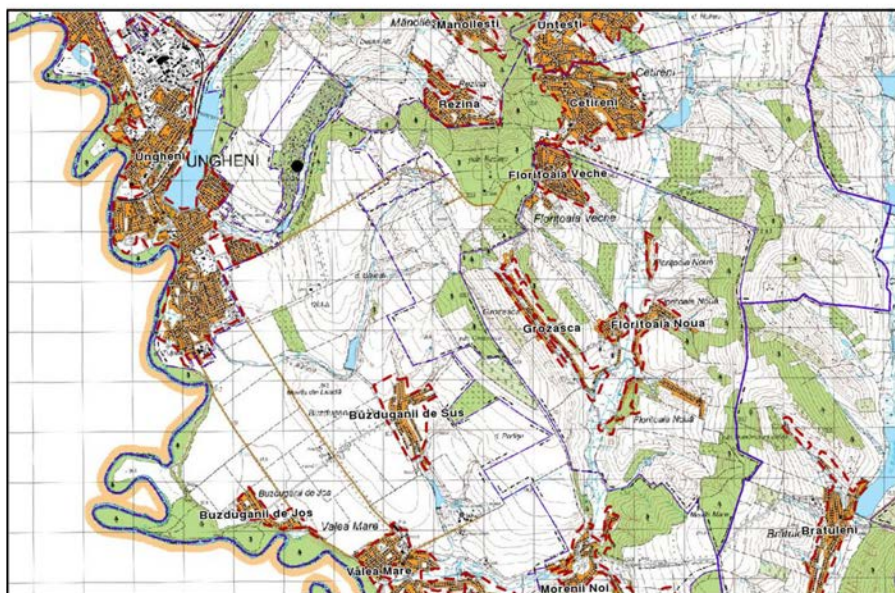
UN COMPLEX FUNERAR DIN SEC. X-XII DESCOPERIT LA VALEA MARE (R-NUL UNGHENI)

Vlad VORNIC, Sergiu MATVEEV, Sergiu POPOVICI,
Vasile IUCAL, Dumitru AVRAM, Vlad CHITIC, Igor DIMOV

În primăvara anului 2021, cu prilejul unor lucrări de construcție în grădina casei dlui Maxim Dragomir din sectorul Cooperativei de vile „Stimul” din extravilanul com. Valea Mare (r-nul Ungheni), a fost descoperit un mormânt de inhumație. Punctul respectiv, numit de localnici La Vile, se află la distanța de 7,4 km spre nord de satul Valea Mare și la circa 1 km est de marginea mun. Ungheni (Rep. Moldova) (Fig. 1, 1). Topografic, complexul funerar se găsea pe un bot de deal din dreapta Văii Rezinei, fără să se observe aici urmele vreunui tumul (Fig. 1, 2). Scheletul și inventarul funerar au fost preluate la momentul descoperirii de Inspectoratul de Poliție Ungheni (IPU), pentru osemintele umane fiind ulterior efectuată expertiza judiciară la Centrul de Medicină Legală din Chișinău.

După ce în toamna anului trecut a parvenit informația despre această descoperire la Agenția Națională Arheologică, am întreprins acțiunile necesare pentru recuperarea de la IPU a scheletului și a pieselor arheologice, iar în locul unde a fost descoperit mormântul am executat și un sondaj de verificare. Drept rezultat al cercetării de teren, am putut stabili că acest complex funerar a avut adâncimea de cca 1 m, iar groapa a fost se pare de formă ovală-alungită, fiind prevăzută în capătul vestic cu un mic cotlon (Fig. 2; 3, 1). Pe fundul gropii, în capătul ei de V, am găsit nederanjate de excavarea anterioară un humerus de ovină de la ofranda de carne și mai multe mărgele mici de sticlă de culoare neagră, verde și galbenă, ultimele, în urma contactului cu aerul, dezintegrându-se complet. Mormântul avea orientarea V-E, iar scheletul, aparținând unei persoane de sex feminin cu vârsta la deces de 12-15 ani, era depus pe spate, cu craniul în poziție normală, mâinile de-a lungul corpului și cu picioarele întinse și apropiate.

Inventarul mormântului era relativ bogat și variat, cuprinzând un pandantiv-clopoțel de bronz (Fig. 3, 2), o aplică ovală din foiță de bronz aurită, 12 nasturi de os de formă quasi-semisferică, decorați prin incizare (Fig. 3, 4), o mărgică relativ discoidală de plumb (Fig. 3, 3), o mărgică sferoidală și alte șase aproximativ bipiramidale de gagat (Fig. 3, 5), două mărgele din scoică marină *Conus* (Fig. 3, 7), mai multe mărgele de sticlă de tipuri diferite (Fig. 3, 6, 8) și o piesă informă de fier. Din informațiile oferite de descoperitor, piesele de inventar s-au găsit în partea superioară a scheletului, în zona cutiei toracice, a brațelor și a gâtului.

1

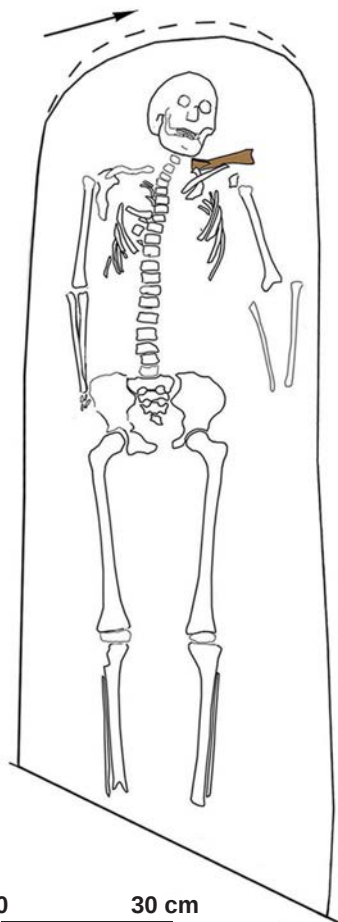
2

Fig. 1. Valea Mare-La Vile. Poziția geo-topografică a complexului funerar (1) și fotografie aeriană din dronă dinspre ESE asupra locului descoperirii și a Văii Rezinei (2).

Pe baza tipologiei inventarului, în special a pandantivului-clopoțel de bronz și a nasturilor de os, precum și a elementelor de rit și ritual, mormântul de înhumăție de la Valea Mare-*La Vile* poate fi datat în sec. X-XII și atribuit nomazilor târzii.

1

2

Fig. 2. Mormântul medieval de la Valea Mare-*La Vile*, foto (1) și desen (2).

1

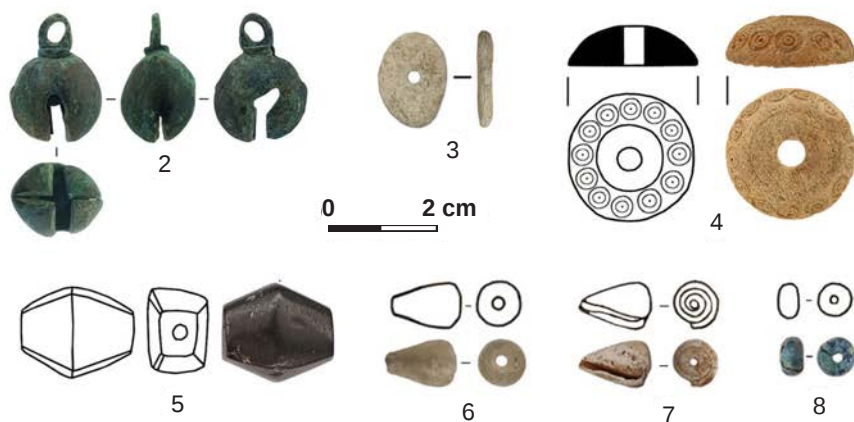

Fig. 3. Valea Mare-*La Vile*. Vedere asupra sondajului (1), pandantiv-clopoțel de bronz (2), mărgelă de plumb (3), gagat (5), sticlă (6, 8) și scoică (7) și nasture de os (4).

ÎN CĂUTAREA URMELOR SELIȘTII TĂTĂRĂȘTI DIN VALEA BĂCULUI

Ion URSU, Ion TENTIUC, Sergiu MUSTEAȚĂ, Dan ȘTEFAN

Prezumtivul sit arheologic *seliștea tătărească* este menționat în cel mai timpuriu document păstrat, unde apare pentru întâia oară Chișinăul, și anume într-un act de danie de la 1436. În opinia unor cercetători, expresia *seliștea tătărească* este atribuită unei așezări părăsite care a aparținut tătarilor Hoardei de Aur, termenul *seliște* semnificând, din punct de vedere istoric, vatra unei localități rurale sau urbane abandonate, nelocuite.

În primăvara anului 2023 au fost efectuate cercetări periegetice, non invazive și arheologice în valea râului Bâc, cuprinsă între străzile Albișoara, Andrei Doga și Tudor Vladimirescu, zonă care, conform surselor istorice, ar corespunde cu așezarea Hoardei de Aur din sec. XIII-XIV. Prospekțiunile geofizice au identificat numeroase anomalii magnetice cu forme circulare sau ușor alungite, distribuite neregulat (**Fig. 1**). Analiza mai multor caracteristici ale semnalului magnetic înregistrat a permis o asociere dintre anomaliiile magnetice puse în evidență cu o serie de structuri cu caracter antropic, cel mai probabil de interes arheologic. Prezența unei locuiri mai vechi este cea mai probabilă interpretare, dar distribuția dezorganizată îndeamnă la prudență în interpretare. O posibilitate care poate fi luată în calcul este ca urmele unei așezări mai vechi să fi fost răvășite prin intervenții antropice mai recente.

Săpăturile arheologice a fost întreprinse cu scopul de a verifica existența stratului cultural aparținând perioadei de dominație a Hoardei de Aur și a identifica arheologic existența în teren a așezării tătărești. Astfel, a fost cercetată o suprafață de 2×10 m pe axa N-S. Straturile 1-7, cu grosimea de cca 20 cm fiecare, erau reprezentate din sol depus în sec. XX ce conținea resturi de construcții, deșeuri menajere, pământ excavat adus și depozitat în lunca Băcului. Straturile 8-9 erau alcătuite din sol cenușiu închis cu vădite urme de smoală și asfalt, resturi de construcții și deșeuri menajere. În urma analizei minuțioase a compoziției solului și a materialelor găsite aici, s-a constatat că la acest nivel, în sec. XIX, a existat un atelier temporar care a servit la construcția căii ferate, fapt demonstrat de cuiele, smoala și alte fragmente de obiecte utilizate în acest scop. În caroul 2 a fost găsit un butoi din lemn cu volumul de aproximativ 60-70 l, umplut cu smoală folosită la prelucrarea traverselor din lemn. Straturile 10-11 în partea de N erau compuse din resturi de materiale de construcție reprezentate de cărămizi, pietre de calcar, moloz și nisip, fapt ce demonstrează existența unei locuințe de suprafață demolată

la o anumită etapă. În carourile 2-3 a fost surprinsă o groapă circulară cu fundul albiat. Aici s-au găsit o pipă din ceramică acoperită cu email de culoare verde-gălbui și o monedă din bronz puternic corodată, probabil din perioada țaristă (**Fig. 2**).

Cercetările de suprafață, săpăturile arheologice, analiza situației zonei cunoscut în sursele istoriografice drept *seliștea tătărească*, au demonstrat că terenul și albia râului au suferit schimbări majore în perioada premodernă și contemporană. Straturile culturale medievale au fost distruse sau se află la o adâncime de peste 2 m de la nivelul actual de călcare. Ridicarea construcțiilor, amenajarea dormitoarelor, a căii ferate, a talazurilor Bâcului au dus la modificări esențiale ce complică cercetarea zonei și identificarea cu exactitate a *seliștii tătărești*. Cu toate acestea continuarea investigațiilor de teren în lunca Bâcului este imperios necesară pentru depistarea urmelor vestigiilor arheologice din perioada fondării Chișinăului.

Fig. 1. Chișinău 2023. Prospeccțiuni geofizice. *Seliștea tătărească*. Stadionul manejului de atletică ușoară.

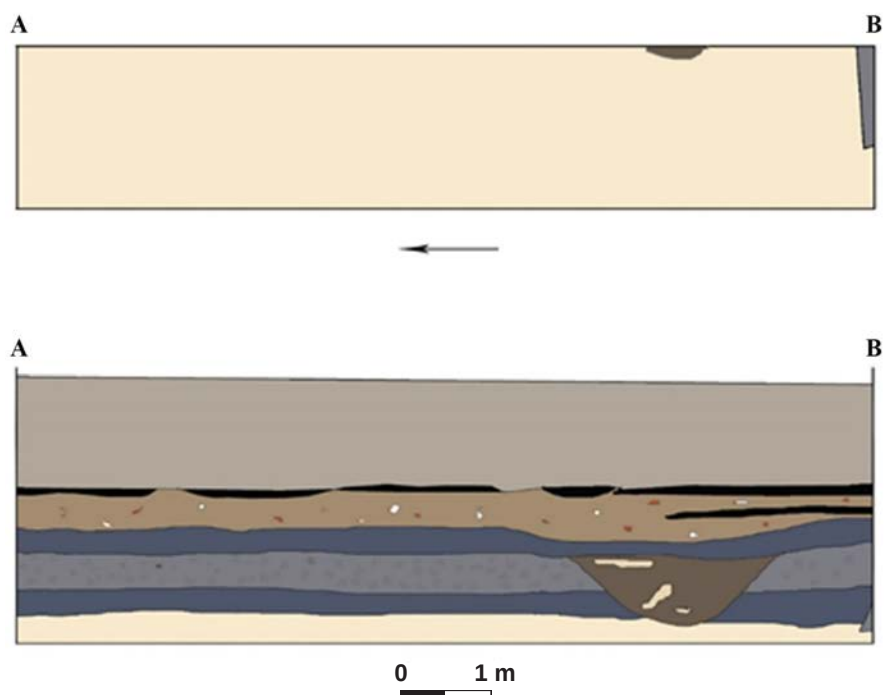

Fig. 2. Chișinău 2023. *Seliștea tătarească*. Planul și profilul suprafeței cercetate.

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN CETATEA SOROCII (CAMPANIA 2023)

Ion TENTIUC, Ion URSU, Sergiu MUSTEAȚĂ

Investigațiile din anul 2023 din incinta cetății Soroca au avut drept scop cercetarea structurilor fundațiilor cazematei 3, 5 și 6, a contraforților din fața acestor cazemate și a suprafețelor superioare ale cazematei (Fig. 1). În zona cazematei 3, 5 și 6 au fost efectuate activități de degajare a straturilor de depuneri de pe bolți și din zona contraforților, construcții ce sprijineau pereții fațadelor cazematei, în prezent aflați sub nivelul actual de călcare. Suprafața dezvelită reprezintă aproximativ 80 m.p. și a fost parțial cercetată prin săpături arheologice la sfârșitul anilor '60 ai sec. XX de către Gh. Cebotarenco. Dar, în acea perioadă suprafețele cazematei au fost eliberate de resturile de construcții provenite de la nivelurile superioare și curățate doar zonele unde au avut loc ulterior lucrări de reparație a bolților. Astfel, o parte din solul de deasupra construcțiilor nu a fost cercetat corespunzător.

Între cazematele 5 și 6 și de ambele părți ale cazematei 3 au fost surprinse urme ale unor pereți verticali din zidărie de piatră de calcar, a căror parte superioară este distrusă (Fig. 2). Pereții respectivi despărțeau nivelul al doilea în cinci încăperi mari (sec. XVII) și serveau ca suport pentru nivelul al treilea. Situația stratigrafică din cazemata 5 prezintă diferențe, doar aici fiind identificat și strat nederanjat. În urma unei analize, s-a constatat că cazematele 4, 5, 9 și 10 aveau bolta mai joasă și nivel de călcare mai adâncit, diferența de nivel a bolților dintre cazematele 5 și 6 fiind suplinită cu sol lutos depus într-un strat gros de cca 70 cm. Pe acest strat format din argilă, parvenit probabil din solul excavat în timpul construcției fundațiilor cazematei, au fost descoperite urme ale pardoselilor primului etaj al cazarmilor. Podeaua era formată din cărămizi arse la roșu dispuse pe lat, fiind așezate pe un pat gros de lut amestecat cu nisip.

În procesul eliberării de sol purtat de pe părțile laterale ale cazematei 3 s-a constatat că pereții laterali ai edificiului erau consolidați cu câte un zid de piatră care flancau acoperișul boltit al structurii, formând în spațiul creat de cei doi pereți din piatră, un așa numit „tambur de intrare” în turnul 4. Totodată, aceste două ziduri, groase de cca 90 cm, erau suplimentate de câte un zid de piatră, lat de aproximativ 30 cm, care delimitau pereții laterali a două locuințe utilizate de militarii din cetate de la sfârșitul sec. XVII.

Prezența unor contraforți în curtea castelului a rămas necunoscută până la identificarea lor arheologică din anul 1969. După restaurări-

le ce au precedat cercetărilor arheologice din acea perioadă, au fost puși în evidență doar contraforții cazematelor 7-12, din zona de N a incintei. Zidăriile contraforților cazematelor 1-6 au fost acoperite cu sol și amenajată o „scenă” care ascundea în totalitate construcțiile respective. În urma degajării și evacuării deșeurilor de construcții depuse în sec. XX, la adâncimea de 50 cm a apărut conturul contraforților din piatră.

În rezultatul cercetării arheologice a zonei „scenei” s-a dovedit că doar unele dintre măsurările efectuate de noi în procesul investigării contraforților corespund cu datele prezentate de autorul cercetărilor din anii 1968-1969. Astfel, în procesul cercetărilor, în zona de N a curții castelului (sub scenă), au fost descoperite resturile arse ale unei construcții semiadâncite, de la care s-a păstrat doar colțul de NV. Complexul se afla la SV de fundația de piatră adosată turnului rectangular. Construcția din zid suprapune complexul adâncit, ceea ce indică faptul existenței acestuia anterior construcției cetății din piatră și ar aparține unei fortificații mai vechi din pământ și lemn. Partea superioară împreună cu straturile culturale medievale au fost distruse în procesul amenajării curții interioare a castelului care au urmat după săpăturile arheologice din anii 1968-1969. Partea de S a fost distrusă de secțiunea arheologică din anul 1969, iar cea de E – de fundațiile de piatră ale scărilor de acces în turnul rectangular. Complexul a fost supus unui puternic incendiu. Drept rezultat, pereții, groși de 30 cm, au ars la roșu aprins. Unele bucăți de lut ars poartă amprente de scânduri și bârne. În umplutura complexului, de rând cu fragmentele de ceramică Cucuteni-Tripolie și Sântana de Mureș-Cerneahov, au fost descoperite fragmente ceramice medievale, lucrate la roată de culoare neagră-cenușie, datând, după toate probabilitățile, din sec. XV.

În urma cercetărilor din anul 2023 au fost adunate informații noi care au ajutat la precizarea unor detalii care completează situația arheologico-arhitecturală și istorică a incintei castelului Soroca. Dintre cele mai reprezentative structuri zidite ale curții fortificației sunt *cazematele* și *contraforții* edificați probabil în anii 1692-1693, în perioada când castelul s-a aflat în administrarea Rzeczpospolita Polska. Pe acoperișul boltit al cazematei 5, pe latura dinspre V, a fost decapată o porțiune din pardoseala de cărămidă arsă la roșu a locuinței 2, din cadrul cazarmii poloneze. Cărămizile din porțiunea păstrată de pardosea erau dispuse pe lat, fiind așezate pe un pat gros de lut amestecat cu nisip. Cazematele erau flancate de pereți verticali din piatră, cu grosimea de peste 90 cm, care susțineau acoperișul nivelului doi, respectiv podeaua nivelului trei. Cercetările din anul 2023 au adus noi informații atât despre arhitectura castelului din piatră, cât și importante descoperiri ale structurilor și vestigiilor anterioare acestuia.

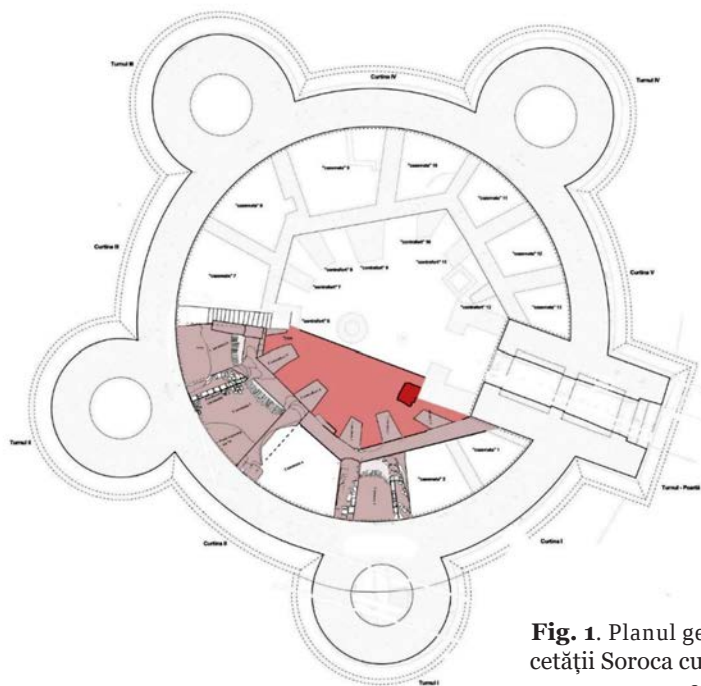

Fig. 1. Planul general al incintei cetății Soroca cu marcarea zonei cercetate în 2023

Fig. 2. Soroca 2023. Cazemata 5. Urme ale pardoseli din cărămidă

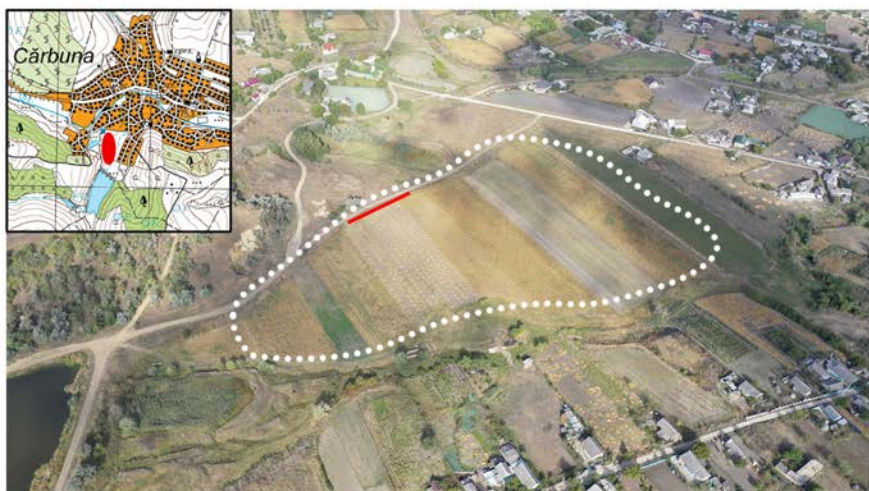
CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE ÎN SITUL CĂRBUNA XVII – LA RĂDI

*Sergiu HEGHEA, Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI,
Dumitru AVRAM, Sergiu MATVEEV*

În toamna anului 2023 la Cărbuna (r-nul Ialoveni) au avut loc cercetări arheologice preventive în situl Cărbuna XVII – *La Rădi*. Investigațiile au vizat zona unde urmau să fie executate lucrări de excavare a unui șanț, conform proiectului companiei „Orange Moldova” de extindere a rețelei de fibră optică. Situl arheologic la care ne referim a fost descoperit în anul 2018 și prezintă urme de locuire datând din evul mediu timpuriu și târziu. Așezarea este situată la marginea de SE a localității, pe panta lină a văii limitate de un pârâu, locul fiind numit de localnici *La Rădi* (**Fig. 1, 1**).

În zona afectată de proiect și care prezintă vestigii medievale târzii a fost trasată o secțiune orientată N-S, cu lungimea de 35 m și lățimea de 1 m (**Fig. 1, 2**). În cuprinsul săpăturii au fost identificate câteva gropi menajere (**Fig. 1, 4**) și un complex de mari dimensiuni. Acesta a fost surprins pe o lungime de 18 m, având grosimea care varia de la 2 cm, la periferii, la 46 cm, în zona centrală. Complexul are aspectul unui „cenușar modern”, care prezintă până la șapte straturi succesive de cenușă amestecată cu mici fragmente de lemn carbonizat și lentile de lut ars (**Fig. 1, 3**). În cuprinsul complexului au fost descoperite numeroase vestigii arheologice, dintre care majoritatea sunt oase de animale, la care se adaugă puține fragmente ceramice, piese metalice și monede. Ceramica (**Fig. 2, 1-7**) a fost lucrată la roata olarului dintr-o pastă reactiv fină și arsă oxidant, decorată cu incizii și imprimeuri, iar două fragmente prezintă glazură verde și gălbuie (**Fig. 2, 2, 7**). Cele trei monede de argint descoperite (**Fig. 2, 8-10**) reprezintă parale otomane emise sub sultanii Ahmed III (1703-1730) și Mahmud I (1730-1754) în atelierul monetar de la Constantinopol. Dintre piesele de bronz, se evidențiază câteva accesorii vestimentare (**Fig. 2, 11**) și un pandantiv (**Fig. 2, 12**), iar repertoriul pieselor de fier sunt reprezentate de cuțițașe, mânere de cuțițașe prevăzute cu nituri, cuie (**Fig. 2, 13-15**).

Vestigiiile descoperite în situl Cărbuna – *La Rădi* prezintă date importante cu privire habitatul acestei regiuni în prima jumătate a sec. XVI-II, puțin cunoscut din punct de vedere arheologic și care reflectă anumite realități locale ale perioadei care precede primele mențiuni documentare ale satului Cărbuna (anul 1775).

1

2

3

4

Fig. 1. Cărbuna XVII – *La Rădi*. Hartă și imagine aeriană asupra sitului (1), vedere dinspre S asupra secțiunii (1), vederi cu profilul în zona mediană a „cenușarului” (3) și cu profilul gropii nr. 4 (4).

Fig. 2. Cărbuna XVII – *La Rădi*. Ceramică (1-7), monede (8-10),
piese de bronz (11, 12) și obiecte de fier (13-15).

MONOXILA DIN RÂUL NISTRU, DESCOPERITĂ ÎN PREAJMA SATULUI PUHĂCENI

Gheorghe POSTICĂ, Vlad VORNIC, Valeriu BUBULICI

Pe data de 16 septembrie 2023, în râul Nistru din preajma satului Puhăceni (r-nul Anenii Noi) a fost descoperită o barcă veche de interes patrimonial major. Ambarcațiunea se afla în apropiere de mijlocul râului, la distanța de cca 30 m de mal, și la adâncimea de cca 2,5 m (**Fig. 1; 2, 1**), fiind îngropată parțial în nisipul de pe fundul râului și înclinată în direcția curgerii apei. Deasupra, barca avea o piatră de calcar, iar dedesubt – un par de lemn, cu urme de foc. Ambarcațiunea a fost identificată și ridicată din râul Nistru de locuitorul satului Puhăceni Igor Bîzgan, cu ajutorul unor localnici. În ziua de 19 octombrie barca a fost recuperată de la descoperitor și transportată la Muzeul Național de Istorie a Moldovei, în prezent fiind efectuate la această valoroasă piesă de patrimoniu lucrări de conservare și de restaurare.

Barca de la Puhăceni (**Fig. 2, 2**) este de tip monoxilă, lucrată din trunchiul unui stejar multiseclar, având fundul rotunjit, lungimea de 7,25 m, lățimea la mijloc de 0,73 m, în zona provei de 0,56 m, la proră de 0,72 m și înălțimea maximă păstrată pe latura din dreapta de 0,30-0,34 m.

Interiorul bărcii este compartimentat în patru secțiuni: două, de dimensiuni mici, la provă (0,75 m) și proră (1,0 m) și două, de dimensiuni mai mari, în spațiul central al ambarcațiunii. Compartimentul alăturat provei are lungimea de 2,91 m, iar cel alăturat prorii – de 2,04 m. Secțiunile din interiorul monoxilei sunt delimitate prin trei banchete cruțate în corpul de lemn al ambarcațiunii. Prima banchetă, cu lățimea de 15,0-15,5 cm, se află în zona provei, la 0,75 m de la capătul acesteia, a doua, cu lățimea de 17,0-18,9 cm în partea centrală a bărcii, iar cea de-a treia, cu lățimea de 12-13 cm, în zona pupei, la 1,0 m de la capătul din urmă al ambarcațiunii.

În partea stângă a pupei, în partea superioară a bordului se află o gaură mare, prevăzută pentru instalarea cârmei bărcii. Gaura are formă ovală, cu dimensiunile de 16x12 cm, fiind tăiată oblic în bordul ambarcațiunii. De asemenea, în capătul din fața provei, în partea ei dreaptă, este o gaură oblică, cu diametrul de 3-4 cm, care are continuare în peretele exterior al ambarcațiunii sub forma unui canal întors pe sub botul bărcii pe un traseu oblic-vertical, destinat pentru prinderea și întinderea unei frânghii.

În interiorul monoxilei se observă urme radiale de cioplire, executate cu un instrument de tip teslă, prevăzut cu mâner lung. În plus, în unele sec-

toare ale bărcii au fost observate numeroase incizii și zgârieturi, dintre care unele provocate de cangea utilizată de descoperitor la extragerea din râu a ambarcațiunii.

Bordul din dreapta al bărcii este păstrat pe întreaga înălțime, având marginea rotunjită cu o grosime de 1,0 cm. În partea superioară, bordul prezintă șase găuri perforate oblic spre exterior, cu dimensiunile de 4,5x3,3 cm, 4,0x3,8 cm, 3,3x2,2 cm și 3,3x3,3 cm, 2,9x2,5 cm și, respectiv, de 2,4x1,3 cm, dintre care una este astupată cu un cep din lemn. Marginea superioară a bordului păstrat în dreapta ambarcațiunii variază de la 1,0 cm la 2,0 cm. Cu 10 cm mai jos de nivelul marginii superioare, bordurile bărcii au o grosime care variază de la 4,8 cm (în partea centrală a ambarcațiunii) până la 6,7 cm (în apropierea provei).

Conform raportului din 28.02.2024, semnat de către prof. dr hab. Tomasz Goslar, șef al Laboratorului radiocarbon C14 de la Poznan (Polonia), la intervenția prof. Marzena Szmyt de la Universitatea „A. Mickiewicz”, monoxila de la Puhăceni este datată în sec. XVIII.

Descoperirile de bărci vechi în apele Republicii Moldova sunt extrem de rare, o monoxilă, din care s-a putut recupera doar o jumătate, mai fiind semnalată în râul Nistru, în apropiere de Tighina, și alta – în râul Prut, la Măcărești (r-nul Ungheni). Ambarcațiunile de acest fel erau folosite mai ales la pescuit și pentru trecerea oamenilor peste cursurile de apă.

Fig. 1. Ortofotoplan cu marcarea locului descoperirii bărcii.

1

2

0 200 cm

Fig. 2. Fotografie aeriană dinspre V asupra locului descoperirii ambarcațiunii (1) și imagini asupra bărcii de la Puhăcenii (2).

CERCETAREA URMELOR BISERICII „SFÎNȚII ARHANGHELI MIHAIL ȘI GAVRIIL” (SOBORUL VECHI)

Sergiu MUSTEAȚĂ, Ion TENTIUC, Ion URSU

Investigațiile arheologice în zona Vechiului Sobor au demarat în anul 2021 și au continuat în anii următori (2022-2023), fiind descoperite și cercetate urmele edificiului Muzeului bisericesc (1942-1944) / Casa eparhială, unde a locuit Mitropolitul Gavriil Bănulescu Bodoni (1812-1821) sau casa căpitanului de vamă Teodor Sabău, construită în a doua jumătate sau la finele sec. XVIII, care a fost demolată în anii '60 ai sec. XX. În anul 2023 cercetările arheologice din zona actualul edificiu al Teatrului Național „Eugène Ionesco” din Chișinău au avut drept scop identificarea fundațiilor vechiului locaș de cult Biserica „Sfinții Arhangheli Gavriil și Mihail”, numit prin tradiție și *Vechiul Sobor*. Acesta a fost demolat de autoritățile sovietice la începutul anilor '60 ai sec. XX (**Fig. 1**). Pe locul locașului a fost construită clădirea fostului cinematograf Moscova. Din anul 2007 sediul fostului cinematograf, ușor modernizat, a fost acordat Teatrului Național „Eugène Ionesco” (**Fig. 2**).

Cercetările arheologice pe locul fostei biserici domnești a orașului Chișinău au fost realizate în luna iunie 2023. Documentarea de laborator și suprapunerile fotogrametrice, coroborate cu studiile arhitecturale, au permis identificarea locului unde a fost cândva zidit edificiul de cult. În partea de vest a edificiului Teatrului Național „Eugène Ionesco” a fost trasată o suprafață de cercetare cu dimensiunile de 2,5×7,5 m. La adâncimea de 1,0-1,10 m au apărut urmele fundației de piatră ale unui edificiu solid (**Fig. 3**).

Forma și dimensiunile fundațiilor descoperite au permis de a înțelege că resturile identificate aparțin bazei turnului cu clopotniță. Pentru construcția fundațiilor au fost utilizate pietre sparte de calcar prinse cu mortar de calitate superioară, mortar folosit și la acoperirea și tencuirea părții de sus a fundațiilor. Acest fapt ne-a ajutat să identificăm nivelul zero de la care au pornit pereții bisericii. Zidurile aveau talpa la adâncimea de 2 m de la nivelul superior păstrat. Șanțurile fundamentului au fost săpate în sol neumblat. Dimensiunile zidărilor respectă perfect dimensiunile șanțurilor, care au fost umplute complet cu pietre și mortar, ceea ce dă o impresie de tencuire a zidărilor.

După excavarea solului din interiorul resturilor fundațiilor descoperite, la adâncimea de 0,5-0,6 m de la nivelul superior al fundației, în lungul laturii de est, a apărut un strat de mortar ce reprezintă urme de la activitățile de reparație a fundațiilor pridvorului turnului-clopotniță. La adâncimea de

1,7-1,8 m de la nivelul actual de călcare a fost fixat conturul a trei gropi funerare.

Primul mormânt se afla la distanța de 1,88 m de la interiorul zidului de sud. Defunctul a fost depus în decubit dorsal, în sicriu de lemn de formă trapezoidală, orientat pe axa E-V. Craniul, parțial distrus, a fost dislocat de la locul firesc. Acest fapt s-a întâmplat în momentul săpării gropii fundației. Peste partea superioară a mormântului se aflau mai multe straturi de mortar care s-au scurs în timpul efectuării lucrărilor de construcție. Pe partea de sud a mormântului, lângă peretele sicriului, printre falange au fost găsite trei monede din argint, probabil depuse într-o pungă de piele (?).

Mormântul 2 a fost descoperit la distanța de 0,5 m de zidul de sud al fundației. S-a păstrat doar o mică porțiune din partea de lui estică. Mormântul era orientat pe axa V-E și dispus paralel cu zidul de S al pronaosului, care l-a suprapus în partea de V. De la schelet s-a păstrat un femur și maxilarul inferior, care erau aruncate în groapa săpată mai târziu, pentru reparația zidărilor, groapă care de fapt a distrus mormântul. Cel de al treilea complex funerar aparține unui copil depus în sicriu din lemn, în decubit dorsal, cu brațele pe piept orientat spre V. Partea superioară a gropii mormântului a fost suprapusă de fundația de piatră a bisericii. După curățarea finală a mormântului s-a putut stabili că șanțul fundației bisericii a suprapus partea superioară a mormântului și a craniului defunctului. Craniul a fost strămutat în zona abdomenului scheletului, mai sus cu 0,2 m față de coloana vertebrală. La fel ca și în mormântul 1, partea superioară era acoperită cu mortarul zidăriei scurs în interiorul complexului funerar. Pe oasele toracelui scheletului a fost identificată o monedă, posibil un acce otoman.

Zidăriile descoperite de noi aparțin unei intervenții mai târzii, de la începutul sec. XIX, când a fost ridicat turnul clopotniță. Acest fapt este demonstrat de stratigrafie, care prezintă sol neumblat, dar și de mormintele de la sfârșitul sec. XVIII, care au fost suprapuse de fundațiile turnului clopotniță. Mormintele aparțin probabil unei necropole care se afla în preajma bisericii.

Fig. 1. Imagini din momentul demolării bisericii

Fig. 2. Zona Soborului Vechi și a Muzeului Bisericesc
(după A. Vatamaniuc și Adrian Iepure)

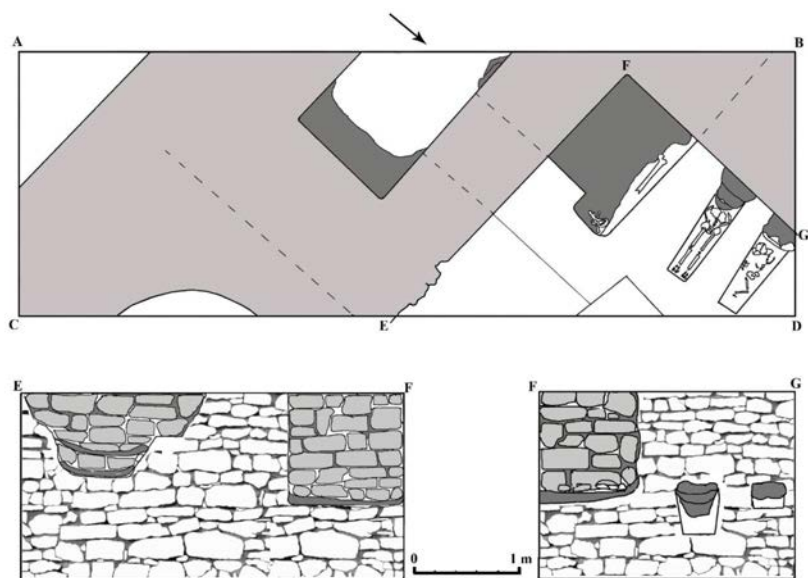

Fig. 3. Chișinău 2023. *Vechiului Sobor*. Planul și profilul secțiunii cercetate.

PROSPECȚIUNI NON-INVAZIVE ÎN ZONELE CU POTENȚIAL ARHEOLOGIC DIN MUNICIPIUL CHIȘINĂU

Dan ȘTEFAN, Sergiu MUSTEAȚĂ, Ion TENTIUC, Ion URSU

În anul 2023 au fost realizate sondaje geofizice în opt situri cu potențial arheologic de pe teritoriul Municipiului Chișinău (**Fig. 1**). Rezultatele cercetărilor arată numeroase anomalii geofizice în subsol. O parte dintre acestea pot fi considerate ținte cu potențial arheologic. Investigațiile geofizice efectuate în grădina Maternității Municipale nr. 2 au avut ca obiectiv principal detectarea și caracterizarea clădirilor și elementelor urbane asociate Pieței Vechi din sec. XVII-XIX.

Rezultatele tomografiei de rezistivitate electrică au evidențiat anomalii rezistive, care pot fi puse în legătură cu zidurile și fundațiile clădirilor de pe latura de nord a Pieței Vechi. Situl răspunde bine atât la metoda georadar, dar mai ales la tomografia de rezistivitate electrică.

Investigațiile geofizice efectuate în grădina Muzeului Orașului Chișinău (Turnul de Apă) și în zona terenului de sud au avut ca obiectiv detectarea și caracterizarea clădirilor și elementelor urbane din secolele XVIII-XIX, care au aparținut unității de pompieri a orașului. Rezultatele tomografiei de rezistivitate electrică au evidențiat anomalii lineare au fost identificat două clădiri mai vechi, cu pereți de zidărie, de mari dimensiuni, construite una în continuarea celeilalte (**Fig. 2**).

Investigațiile geofizice efectuate pe terasa râului Bâc au vizat detectarea și caracterizarea unei posibile vetre de așezare din timpul Hoardei de Aur menționată documentar în această zonă. Rezultatele tomografiei de rezistivitate electrică descriu alcătuirea geologică a terenului și nu sunt caracteristice pentru structuri sau alte tipuri de urme de interes arheologic în zona studiată. Studiul geofizic efectuat pe terenul bazei sportive din strada Andrei Doga, în apropierea „seliștii tătărești”, a evidențiat prezența unor anomalii magnetice ce sugerează existența unor structuri antropice, posibil asociate cu o așezare mai veche.

Verificarea existenței unor urme ale Bisericii „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” s-au efectuat pe suprafețe foarte restrânse, acestea fiind acoperite cu pavaje realizate din diverse materiale. Un test cu metoda georadar a fost efectuat la marginea de SV a teatrului, într-o zonă adiacentă unei construcții anexă realizată din tablă metalică. Cu toate că s-au identificat anomalii electromagnetice în subsol, natura acestora nu poate fi precizată în mod concludent (**Fig. 3**).

Explorarea magnetometrică a cimitirului dezafectat de la Visterniceni, a relevat numeroase anomalii circulare sau dreptunghiulare, care sunt gene-

rate de morminte existente în subsol. Analiza semnalului magnetic indică că aceste morminte sunt păstrate în formă intactă sau cu deranjări minime. Harta magnetică permite identificarea organizării interne a cimitirului, cu rânduri și coloane de morminte, precum și alei între acestea.

În zona porții bisericii de la Visterniceni și a parcerii, scanarea cu georadar a relevat structuri aflate la mică adâncime, în jurul a 0,3 m de la suprafața solului. De asemenea, se observă o structură rectangulară la marginea sudică a parcerii, care continuă până la o adâncime mai mare.

Din punct de vedere geofizic, un potențial deosebit pentru studiu se află în zona în care se îmbină pantele cu platoul din zona de N a bisericii. Primele indicii geofizice au arătat că această zonă a fost fortificată sau, cel puțin, consolidată cu ziduri de sprijin și întărire (**Fig. 4**).

Cercetările de pe strada Mitropolit Bănulescu-Bodoni au avut drept scop detectarea urmelor structurale ale fostei Biserici Sfântul Ilie. Hărțile georadar au relevat urme de ziduri indicând o probabilitate înaltă de a fi descoperiri de interes arheologic.

În zonele unde hărțile georadar au indicat prezența unor structuri de interes arheologic, se recomandă continuarea investigațiilor prin săpături de teren care vor permite documentarea și cercetarea detaliată, oferind informații suplimentare despre istoria și evoluția sitului. Arheologia non-invazivă este recomandată atât la nivel internațional, cât și național, iar sondajele din 2023 au demonstrat utilitatea lor. Doar că aceste metode trebuie selectate și adaptate realităților urbane, care reprezintă un mediu arheologic specific.

Fig. 1. Localizarea siturilor explorate geofizic

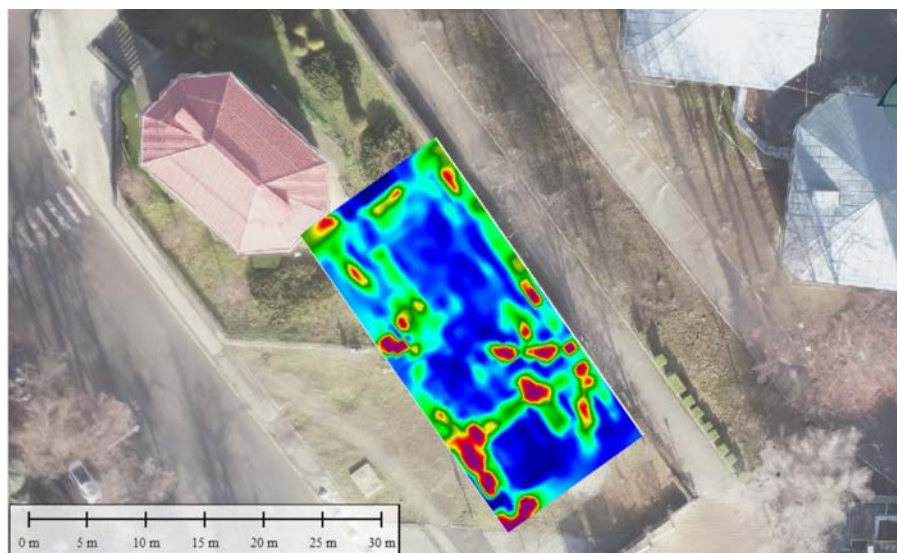

Fig. 2. Harta Tomografiei de Rezistivitate Electrice la adâncimea de 0.9 m.

Fig. 3. Teatrul „Eugene Ionesco”, zona în care a fost documentat amplasamentul fostei Biserici Sfinții „Arhangheli Mihail și Gavriil”. Harta georadar la adâncimea de 0,9 m.

Fig. 4. Harta magnetică pentru suprafețele cercetate magnetometric în zona fostului cimitir.

CERCETĂRI DE SALVARE EFECTUATE PE STRADA 31 AUGUST 1989 DIN CHIȘINĂU

*Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI, Serghei HEGHEA, Natalia OVCEAROV,
Dumitru AVRAM, Adrian IORGA, Vladimir CHITIC, Sergiu SERBINOV,
Igor DIMOV, Serghei AGULNICOV*

În primăvara anului 2023 au fost efectuate investigații arheologice de salvare pe strada 31 August 1989, între str. Alexandr Pușkin și str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni. Zona respectivă face parte din Centrul istoric al orașului Chișinău sau, mai exact, din partea imperială a urbei, care s-a dezvoltat după anexarea în anul 1812 a teritoriului dintre Prut și Nistru a Țării Moldovei de către Imperiul Rus și desemnarea orașului Chișinău drept capitală a Basarabiei. Strada 31 August 1989 este parte integrantă a Nucleului istoric al orașului Chișinău (**Fig. 1**), care are statut de monument istoric înscris în Registrul monumentelor RM ocrotite de stat cu nr. 308. Este de remarcat însă că datele arheologice despre căile de comunicație terestre (ulițe, trotuare) din orașul Chișinău datând din evul mediu târziu și epoca modernă lipseau cu desăvârșire până la efectuarea investigațiilor pe str. 31 August 1989 de Agenția Națională Arheologică.

Întrucât unele porțiuni ale drumului la momentul cercetării erau ocupate de diferite materiale de construcție, caldarâmul a fost curățat și documentat pe o lungime de cca 150 m, care corespunde în linii mari cu zona centrală a sectorului dintre str. Alexandr Pușkin și str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni. Exceptând o mică porțiune cu lungimea de cca 15 m dinspre str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, pavajul istoric din piatră de granit s-a păstrat doar în partea de NE a drumului, pe o lățime variabilă între 2,45 m și 3,75 m, lățimea inițială a caldarâmului fiind de cca 7 m. În partea dinspre str. Alexandr Pușkin, pe o lungime de cca 80 m, s-a dovedit că pavajul constă din două fâșii amenajate din piatră și cu lățimi diferite. O fâșie constă din pavaj din piatră de granit și are lățimea de 2,9-3,75 m. Alături de acest caldarâm, spre marginea de nord-est a drumului, se găsește un strat de pavaj, lat de 0,9-1,0 m, format din piatră de calcar, având pe alocuri inserții de gresie. Câteva pietre din gresie semnalate pe latura nord-estică provin, se pare, de la bordura drumului vechi, care avea lățimea în jur de 15 cm (**Fig. 1**). Pavajul istoric de granit nu este orizontal, ci mai bombat în partea lui de mijloc și de sud-vest, cu o diferență de înălțime de până la 10 cm, fiind construit probabil din capul locului astfel, pentru ca apele din timpul precipitațiilor să se scurgă spre margini. De asemenea, pe toată lungimea lui, caldarâmul păstrat prezintă și denivelări clare (de până la 10 cm), în unele sectoare fiind formate chiar anumite alveolări.

În scopul cercetării caldarâmului, a modulul de așezare a pietrelor în structura pavajului, a fundației drumului vechi și a unor eventuale depuneri antropo-

gene din perioada anterioară construcției drumului de piatră din epoca modernă, în diferite locuri ale străzii 31 August 1989 (**Fig. 2, 1**), unde pavajul era deteriorat prin diferite intervenții mai recente, au fost executate trei sondaje arheologice, cu lățimea de 1 m și lungimea de 4,2-5,0 m. Drept rezultat, au fost obținute date interesante cu privire la modul de construcție al drumului pavat, substrucția caldarâmului și stratigrafia verticală a terenului investigat (**Fig. 2, 2; 3**). Pietrele de granit sunt de forme, dimensiuni și culori diverse, fiind depuse într-un strat de nisip galben, cu latura mai dreaptă în sus și cu vârful în jos. Sub stratul de nisip de la baza pavajului, care are grosimea de cca 10 cm, s-a constatat prezența unui strat gros de 20-30 cm format în principal din moloz, care conține lut amestecat cu tencuială, mortar, fragmente de cărămizi și pietre mici, constituind substrucția sau „fundatia” drumului pavat cu piatră din strada 31 August 1989.

În toate cele trei secțiuni, sub stratul de moloz s-a descoperit un strat de sol cenușiu-închis, având o grosime de 20-30 cm și conținând rare oase de animale. Este interesant de remarcat că una dintre primele cerințe pentru pavarea drumului era curățarea acestuia de nămol și deșeuri, așa cum este menționat în documentele din acea perioadă. Sub acest strat se găsește un strat de sol amestecat cu nisip de culoare brună sau galbenă, fără vestigii arheologice. Urmează un sol cenușiu uniform, tot fără materiale arheologice, iar la o adâncime de 1,8-2,4 m de la nivelul pavajului se află lutul galben neumblat.

Deși datarea acestor straturi nu este încă sigură, se presupune că solul cenușiu superior și stratul de sol nisipos aflat dedesubt datează de la începutul și mijlocul sec. XIX, reprezentând faze de construire și refacere a drumului înainte de pavarea cu caldarâm. Este important să menționăm că, potrivit unor documente din Arhiva Națională a Republicii Moldova, sectorul străzii 31 August 1989 dintre str. Alexandr Pușkin și str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni ar fi fost pavat în anii 1869-1870, în timp ce pavarea celorlalte sectoare ale străzii a avut loc în următoarele decenii.

Fig. 1. Fotografie verticală din dronă asupra pavajului din strada 31 August 1989, vizavi de Biblioteca Națională.

1

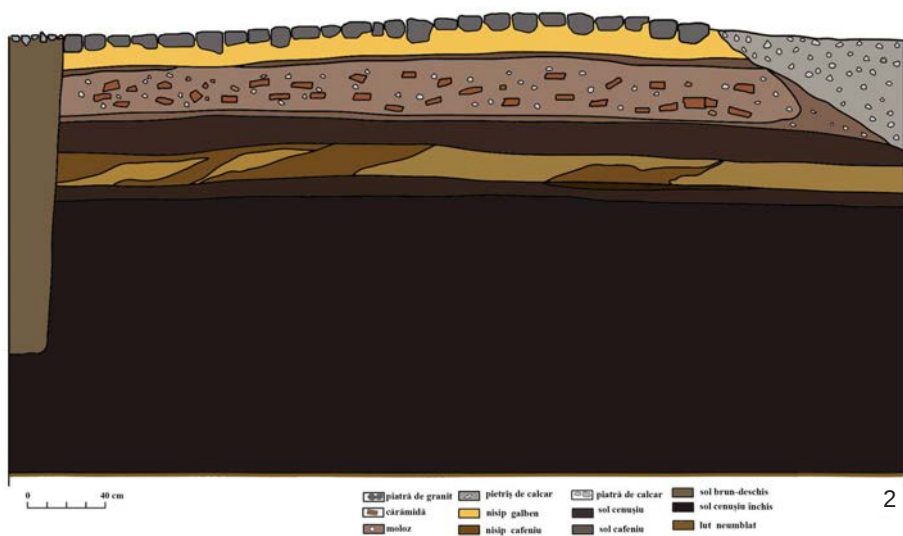

2

Fig. 2. Strada 31 August 1989, ortofotoplan cu marcarea sondajelor arheologice (1) și vedere asupra profilului de NV (2) al secțiunii I.

1

2

Fig. 3. Secțiunea III, vedere asupra profilului de SE (1)
și desenul profilului de SE (2).

ZONA TURNULUI DE APĂ DIN CHIȘINĂU

Ion TENTIUC, Sergiu MUSTEAȚĂ, Ion URSU

Cel mai important edificiu care a aparținut Uzinei de Apă din Chișinău și care s-a păstrat până în prezent este unul din cele două Turnuri de Apă. Situat la intersecția str. Mitropolit Bănulescu-Bodoni și A. Mateevici, fostul Turn de Apă reprezintă un monument de arhitectură și artă de însemnătate națională, introdus în Registrul monumentelor ocrotite de stat. În 2023 au fost efectuate săpături arheologice în zona complexului Turnul de Apă și a Pompieriei or. Chișinău (**Fig. 1**). Anterior săpăturilor aici au fost efectuate prospecțiuni geomagnetice, care au indicat existența a unor anomalii accentuate de diferite forme.

În spațiul lipsit de construcții urbane vizibile, situat la sud de Turnul de Apă, cuprins din trei părți de gardurile metalice perimetrare ale Turnului de Apă și ale curții Universității de Stat din Moldova, a fost trasată o suprafață cu dimensiunile de 5×17 m (**Fig. 3**). După excavarea solului vegetal de pe toată suprafața de cercetare, au fost identificate resturile fundațiilor de piatră ale unui edificiu de plan rectangular.

Pereții portanți, perimetrali, aveau grosimea de 1,1 m. Talpa fundației acestor pereți a fost identificată la adâncimea de 1,05-1,10 m. Pe unele porțiuni, în special în colțul de NE și pe perețele de E ale construcției, s-au păstrat mai multe pietre de la primul rând al pereților edificiului. Fundația de zid a fost construită din piatră calcaroasă ruptă, de dimensiuni medii, prinsă cu mortar din lut nisipos și var, utilizat din abundență (**Fig. 3**).

În perioada sovietică construcția a fost afectată puternic de săparea unui șanț, acesta străpungând-o în diagonală și afectând mult pereții interiori. Cercetările arheologice, analiza comparată a surselor documentare și a literaturii de specialitate, suplimentate cu metodologia cercetărilor geofizice, inclusiv a suprapunerii unor planuri cu hărți ale orașului Chișinău de la sfârșitul sec. XIX și din prima jumătate a sec. XX, inclusiv ale unor fotografii, permite de a presupune că fundațiile de zid identificate și cercetate aparțin unui edificiu cu etaj, construit la sfârșitul sec. XIX, în aceeași perioadă cu Turnul de Apă. Acesta din urmă este un element foarte important și parte componentă a Apeeductului urban și a Fabricii de Apă a Chișinăului, care a fost dată în folosință în anul 1892.

Edificiul cu două nivele și alte construcții cu un singur nivel, situate spre S de acesta, au fost ridicate pentru a disloca pe acest loc Serviciul de pompieri al Chișinăului. Până la sfârșitul sec. XIX, Serviciul de pompieri al urbei era situat pe locul actualului edificiu al Primăriei. Anterior demarării construcției sediului Primăriei, Serviciul de pompieri a fost transferat în preajma Turnului de Apă. Acesta servea atât în calitate de rezervă de apă pentru utilajele pompierilor, cât și în calitate de Foișor de Foc pentru supravegherea incendiilor. Este foarte proba-

bil că edificiul cu două niveluri cercetat arheologic să fi servit pentru dislocarea personalului Pompieriei, care a funcționat în această calitate pe acest loc până în anul 1940 (**Fig. 2**). Cercetările din preajma Turnului de Apă au scos la iveală urmele unei clădiri istorice demolate în perioada sovietică, care pot fi valorificate prin reabilitarea unui edificiu, în perimetrul fundațiilor clădirii vechi, utilizat pentru necesitățile Muzeului orașului Chișinău.

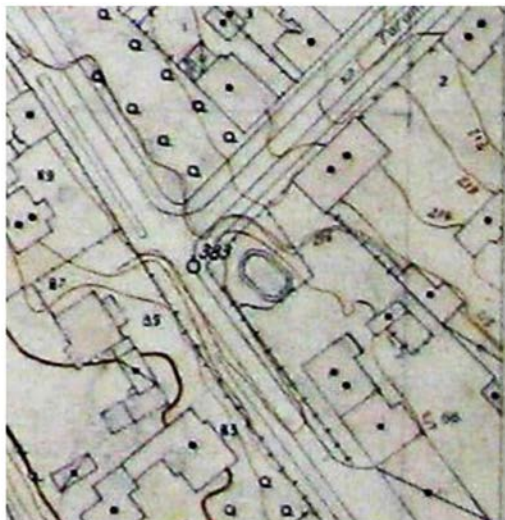

Fig. 1. Extras din planurile interbelice cu indicarea locului amplasării Turnului de Apă și a edificiilor Pompieriei (după S. Ciocanu)

Fig. 2. Turnul de Apă și stația de pompieri din Chișinău.

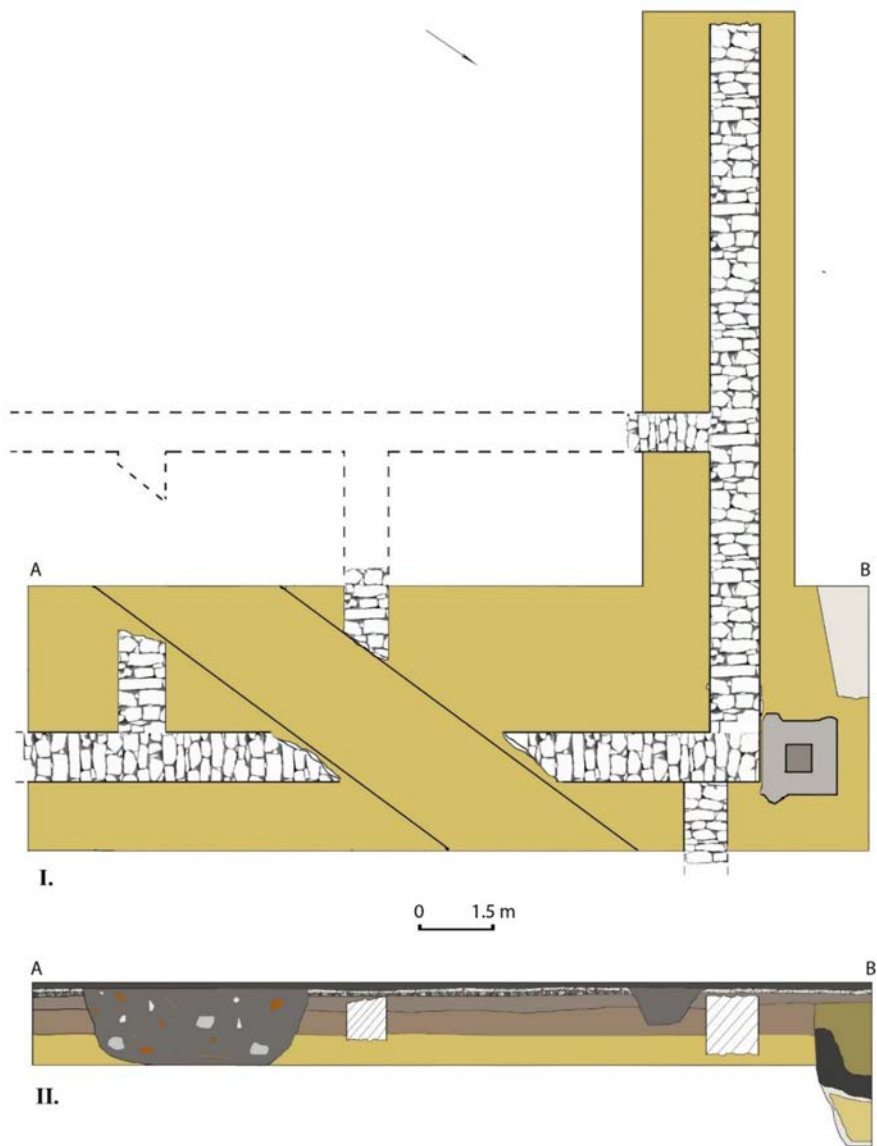

Fig. 3. Chișinău 2023. *Turnul de Apă*. Planul (I) și un profil (II) al suprafeței cercetate.

SĂPĂTURI ARHEOLOGICE PREVENTIVE LA VILA INGINERULUI G. PRONIN (FRAGMENT – 2 EDIFICII)

*Dumitru AVRAM, Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI, Serghei HEGHEA,
Adrian IORGA, Igor DIMOV, Sergiu SERBINOV, Vladimir CHITIC,
Serghei AGULNICOV*

În toamna anului 2023, Agenția Națională Arheologică a efectuat săpături arheologice la *Vila inginerului G. Pronin* (Fragment – 2 edificii), monument de arhitectură și istorie de însemnătate națională înscris în Registrul monumentelor ocrotite de stat cu nr. 352 (mun. Chișinău), în vederea furnizării unor informații suplimentare despre istoria structurii sale și în scopul elaborării proiectului de restaurare al edificiilor istorice, inițiat de Muzeul Național al Literaturii Române. Construite la începutul sec. XX, cu diferite intervenții ulterioare, clădirile istorice la care ne referim se află pe adresa: mun. Chișinău, str. Alexei Mateevici, nr. 79.

În diferite sectoare ale ansamblului istorico-arhitectural au fost trasate șase sondaje. Primele două sondaje (A și B) au fost săpate în interiorul beciului de sub edificiul marcat cu litera C (**Fig. 1, 2, 3**), unde s-a constatat că stratul de cultură lipsește, talpa temeliei construcției subterane fiind surprinsă la adâncimea de cca 0,5 m. La coborârea în această pivniță se găsește o firidă, de unde a fost extras un fragment de cărămidă ștampilată, atribuită familiei Purcel, având păstrate caracterele chirilice „...ЕЛѢ”.

Următorul sondaj (nr. 1) (**Fig. 2, 1**) a fost trasat la intrarea în blocul B. În perimetrul sondajului s-au surprins o porțiune de treaptă, o temelie de piatră și o groapă de stins var. Pe parcursul cercetării s-au observat straturi succesive de sol amestecat cu resturi de la construcții (cărămizi, țigle, var, pietre etc.). Groapa de var, din care s-a cercetat doar o porțiune, avea adâncimea de 3,1 m de la nivelul actual de călcare, în cuprinsul ei fiind descoperite mai multe elemente decorative, cărămizi și cahle de diferite tipuri, fragmente de țigle, obiecte din metal, un fragment de buză de la un vas ceramic din perioada modernă și o bază a unui pahar de sticlă.

Un alt sondaj (nr. 2) (**Fig. 2, 2**) a fost deschis alăturat peretelui estic al anexei marcate cu litera D. În limitele acestui sondaj au fost descoperite câteva cărămizi cu goluri, dintr-o perioadă mai recentă, ce suprapuneau unele țevi de metal de dimensiuni mici. Toate aceste resturi au fost legate de lucrările de reconstrucție a edificiului anexă D din anii '60-'70 ai secolului trecut.

Sondajul 3 (**Fig. 1, 3**) a fost trasat alăturat peretelui nordic al edificiului A, având drept obiectiv principal verificarea existenței unei temelii.

Subliniem că potrivit planului edificiului istoric marcat cu litera A din anul 1942, latura estică a acestuia prezenta o configurație diferită decât se prezintă astăzi. Drept rezultat al cercetării, în cuprinsul sondajului a fost identificată o fundație din piatră, care se extinde dinspre peretele exterior nordic al clădirii, pe o lungime de 2 m, cotind sub unghi drept spre SE, conectându-se la rezalitul colțului sud-estic al fațadei principale a edificiului. Ca materiale, s-au găsit două cuie de fier și un element decorativ de lut ars de la edificiu de culoare cărămizie, cu dimensiunile de 8,8×3,9 cm. Piesa are formă planconvexă, iar pe partea exterioară se poate observa un început de decor sau inscripție, realizat prin ștampilare, posibil litera C.

Un ultim sondaj (nr. 4) (**Fig. 2, 4**) a fost deschis în proximitatea sondajului 3. La adâncimea de cca 15 cm de la nivelul actual de călcare a solului a fost identificată fundația menționată supra, a cărei bază se găsește la adâncimea de 0,48 cm.

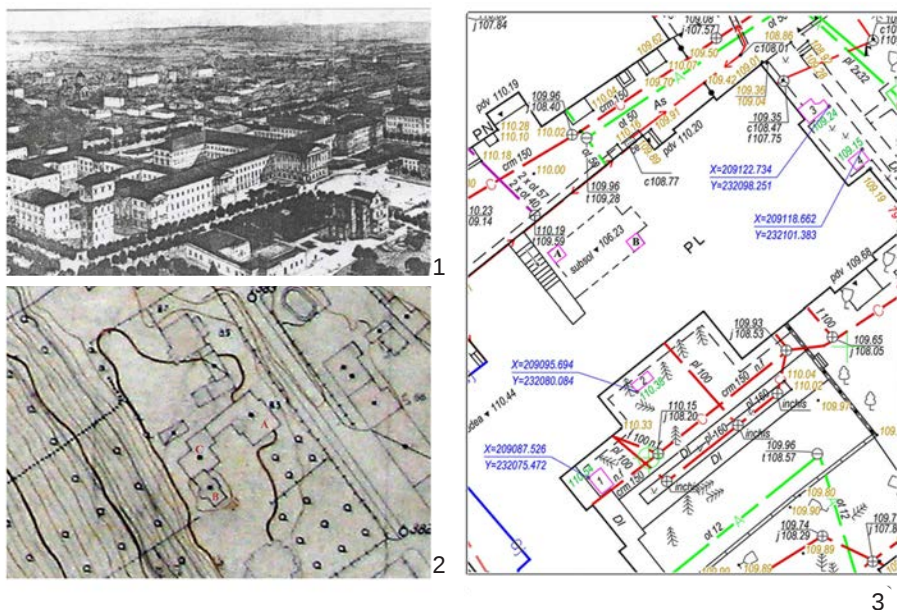

Fig. 1. Cartierul Universității de Stat – 1947 (1); planul cadastral din anul 1942, cu indicarea blocurilor existente A, B și C (2) și planul actual al edificiilor istorice cu marcarea sondajelor A, B și 1-4 (3).

1

2

3

4

Fig. 2. Vederi asupra sondajelor 1 (1) 2 (2) 3 (3) și 4 (4) din curtea monumentului istoric *Vila inginerului G. Pronin* (Fragment – 2 edificii).

SONDAJE DE SALVARE EFECTUATE ÎN PARCUL CENTRAL AL MUN. BĂLȚI

*Vlad VORNIC, Sergiu HEGHEA, Sergiu POPOVICI,
Veaceslav BICBAEV, Igor DIMOV*

În vara anului 2023, Agenția Națională Arheologică a desfășurat cercetări de salvare în Parcul Central al mun. Bălți, un monument istoric de însemnătate națională înscris în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat (nr. 39, mun. Bălți). Precizăm că Parcul Central, inițial amenajat în anii '50 ai sec. XX, este parte integrantă a Centrului istoric al orașului Bălți, care conține vestigii datând mai ales din evul mediu târziu și epoca modernă (sec. XVIII – începutul sec. XX). De asemenea, este de remarcat că, cu excepția a două intervenții de salvare efectuate la un tumul preistoric și la un complex funerar din sec. IV d. Hr., pe teritoriul acestui important oraș nu au mai fost efectuate săpături arheologice, deși, în perimetrul mun. Bălți sunt cunoscute aproximativ 20 de situri arheologice.

Cercetarea arheologică s-a derulat în zona gropii săpate pentru construirea unui bazin și a șanțului săpat pentru aducțiunea apei, unde au fost semnalate urmele unor temelii de piatră și cărămidă ale unor construcții din perioada modernă. Mai întâi, s-au recuperat o serie de materiale arheologice din pământul excavat anterior și s-a procedat la răzuirea pereților săpăturii pentru bazinul proiectat, săpătură care are forma unei parcele neregulate cu suprafața de cca 70 m.p. Ulterior, s-a purces la adâncirea săpăturii alăturat pereților de NV și SV până la solul neumblat (adâncimea de circa 2,5 m) (**Fig. 1, 1**), pentru obținerea unor date mai complete privind stratigrafia verticală a săpăturii, care se dovedește a fi destul de interesantă. De asemenea, în zona unei gropi cu un schelet de cabalină, surprinse în peretele de NV, a fost trasată o casetă de 2×2 m pentru cercetarea porțiunii rămase neafectate a complexului respectiv. Drept rezultat, a fost cercetat acest complex cu schelet de cal, care mai conținea diferite placuțe și un cuțit de fier, fragmente de vase ceramice, faianță și de sticlă, datate la mijlocul secolului trecut. Este interesant de remarcat că groapa respectivă a străpuns un strat de pietriș de calcar care a fost surprins pe întreaga suprafață a săpăturii și datează probabil din prima parte a sec. XX. Din punct de vedere stratigrafic, acest „pavaj” se găsea sub solul vegetal, la adâncimea de 0,3-0,5 m. Sub stratul de pietriș, până la adâncimea de 2,5 m s-au surprins mai multe straturi și lentile de pământ cenușiu, lut umblat și sol brun, amestecat cu pietre, fragmente de lut ars și materii ceramice, care corespund mai multor depuneri și faze de demolări din sec. XIX-XX. În peretele de SV al săpăturii a fost identificată o groapă de mari dimensiuni, care conținea în umplutură mult lemn putrezit

și resturi menajere de la mijlocul sec. XX. Deosebit de interesantă se prezintă stratigrafia din partea de E a săpăturii, unde la adâncimea de circa 2 m s-a identificat un strat de piatră de calcar, având ca mortar ciment și nisip din perioada modernă, care provine de la o construcție (beci?), iar deasupra un segment de perete de cărămidă având ca mortar lut, provenit de la o altă construcție.

În cadrul secțiunii II, cu dimensiunile de 2×8 m, trasate la S de fostul ring de dans din cărămizi, au fost identificate două segmente din fundația de piatră a unei construcții din perioada modernă, cu lățimea de 0,6 m (casă de locuit ?) (**Fig. 2, 1**). În zona construcției respective, la nivelul temeliei (adâncimea 0,6 m) a fost identificat un strat de arsură, care provine de la un incendiu, și diferite materiale arheologice: cuie de fier, fragmente ceramice, de faianță și de sticlă.

Din solul excavat anterior de muncitori și din cadrul sondajelor arheologice au fost recuperate o monedă de bronz românească de tip *Mărțișor* emisă în anul 1906 (**Fig. 2, 2**), 5 monede sovietice din anii 40 ai sec. XX, care alcătuiau un mic depozit monetar (**Fig. 2, 3**), diferite piese de metal (**Fig. 2, 4-6**) și mai multe fragmente de vase ceramice, faianță și sticlă de la sfârșitul sec. XIX și sec. XX (**Fig. 3**). Dintre numeroasele piese ceramice, asupra cărora nu putem insista aici, evidențiem un castron fragmentar de mari dimensiuni de formă aproximativ tronconică, lucrat la roată din pastă fină cărămizie și acoperit în interior cu smalt verde (**Fig. 1, 1, 3**) și un fragment din partea inferioară a unei strecurători lucrate la roată din pastă nisipoasă și arsă oxidant la cărămiziu (**Fig. 3, 10**).

Fig. 1. Bălți 2023. Imagine aeriană asupra zonei cercetate.

1

2

3

Fig. 2. Bălți 2023. Ceramică aflată *in situ*, la adâncimea de cca 2,2 m (1), groapa cu scheletul de cal (2) și castron smălțuit (3)

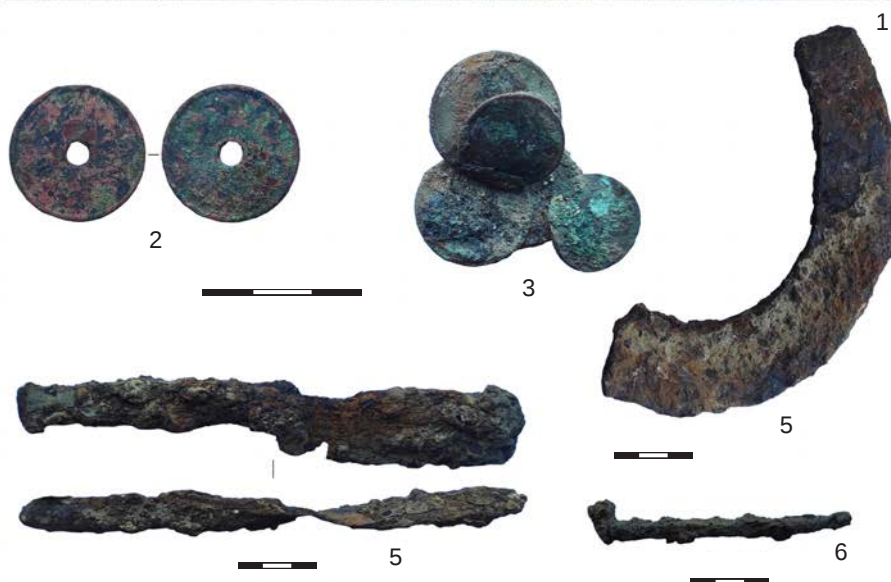

Fig. 3. Bălți 2023. Vedere dinspre S asupra secțiunii II (1), monede (2, 3) și piese de fier (4-6).

Fig. 4. Bălți 2023. Fragmente de vas de sticlă (1), porțelan (2-3) și ceramică (4-14).

CUPRINS

PROGRAM	3
REZUMATELE COMUNCĂRILOR	7
 <i>Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI, Sergiu MATVEEV, Natalia OVCEAROV</i>	
O AȘEZARE CU URME DE LOCUIRE DIN ENEOLITIC ȘI PERIOADA ROMANĂ TÂRZIE DESCOPERITĂ LA CALARAȘOVCA (R-NUL OCNÎȚA)	7
 <i>Sergiu POPOVICI, Vlad VORNIC, Serghei HEGHEA, Dumitru AVRAM, Adrian IORGA, Sergiu SERBINOV, Vlad CHITIC, Igor DIMOV</i>	
CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITUL CUCUTENIAN VADUL LUI VODĂ I (MUN. CHIȘINĂU) ÎN ANUL 2023	12
 <i>Sergiu POPOVICI, Vlad VORNIC, Veaceslav BICBAEV Andrian IORGA, Igor DIMOV, Vlad CHITIC</i>	
CERCETĂRI ARHEOLOGICE DE SALVARE ÎN SITUL CUCUTENIAN GLINJENI X – LA BOT (R-NUL FĂLEȘTI)	16
 <i>Veaceslav BICBAEV, Radu MARANDIUC</i>	
CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN AȘEZAREA ENEOLITICĂ TÂRZIE CHIRILENI III/SÎNGEREI XI DIN ANUL 2023	19
 <i>Ghenadie SÎRBU (Chișinău), Robert HOFMANN (Kiel), Johannes MÜLLER (Kiel), Sergiu HEGHEA, Vitalie BURLACU, Andrei COROBCEAN (Chișinău), Wiebke Kirleis, Frank Schlütz, Ingo Feeser (Kiel)</i>	
CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITUL ENEOLITIC TRINCA-LA ȘANȚ ȘI EXPLORĂRI PALEOBOTANICE ÎN LOCALITATEA CARACUȘENII VECHI. CAMPANIA 2023	24
 <i>Sergiu POPOVICI, Vlad VORNIC, Adrian IORGA, Igor DIMOV</i>	
CERCETĂRI ARHEOLOGICE LA TUMULUL 16 DE LA CORJEUȚI (R-NUL BRICENI)	28
 <i>Mihail BĂȚ, Aurel ZANOCI, Sergiu SERBINOV, Victor DULGHER, Dumitru CONDREA, Vladimir CHITIC, Daniel CUCULESCU</i>	
SAHARNA-ȚIGLĂU: REZULTATELE CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE DIN ANUL 2023	31

<i>Aurel ZANOCI, Mihail BĂȚ, Sergiu SERBINOV, Dumitru CONDREA, Vladimir CHITIC, Victor DULGHER</i>	
CERCETĂRI PERIEGETICE LA SITUL GLINJENI-LA LACURI (R-NUL ȘOLDĂNEȘTI)	34
<i>Aurel ZANOCI, Dumitru CONDREA, Daniel CUCULESCU, Vasile OALĂ</i>	
SONDAJE ARHEOLOGICE ÎN SITUL DIN EPOCA FIERULUI SAHARNA-GURA HULBOACEI (R-NUL REZINA)	38
<i>Aurel ZANOCI, Mihail BĂȚ, Dumitru CONDREA, Victor DULGHER, Vladimir CHITIC, Sergiu SERBINOV</i>	
CERCETĂRI DE SUPRAFAȚĂ ȘI SONDAJE LA SITURILE EPOCII FIERULUI DIN PREAJMA LOCALITĂȚILOR OLIȘCANI ȘI ȘOLDĂNEȘTI	42
<i>Tatiana NAGACEVSCHI, Vitalie SOCHIRĂ</i>	
CERCETĂRI PEDOLOGICE ÎN SITURILE ARHEOLOGICE DIN EPOCA FIERULUI SAHARNA-GURA HULBOACEI ȘI OLIȘCANI	47
<i>Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI, Dumitru CONDREA, Serghei HEGHEA, Sergiu SERBINOV, Vladimir CHITIC, Dumitru AVRAM, Adrian IORGA, Igor DIMOV</i>	
CERCETĂRI ARHEOLOGICE EFECTUATE ÎN ANUL 2023 LA SITUL BUTUCENI I – CETĂȚUIE	49
<i>Andrei COROBCEAN, Vitalie BURLACU</i>	
CERCETĂRI DE SALVARE PE PROMONTORIUL DE LA BUTUCENI ÎN ANUL 2023	53
<i>Octavian MUNTEANU, Michael MEYER, Vasile IARMULSCHI, Torben SCHATTE</i>	
CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DIN ANUL 2023 ÎN AȘEZAREA DE TIP POIENEȘTI-LUCAȘEUCA DE LA IVANCEA – SUB PĂDURE	56
<i>Nicolae BATOG, Octavian MUNTEANU, Vasile IARMULSCHI, Vadim ȘERBAN, Cristian COROLENCO, Alexandru MELNIC</i>	
CERCETĂRI DE SUPRAFAȚĂ DIN ANUL 2024 ÎN SITUL DE LA CAȘUNCA, R-NUL FLOREȘTI	59
<i>Larisa CIOBANU, Vlad VORNIC</i>	
UN COMPLEX CU VASE CERAMICE DIN SEC. II D. HR. DESCOPERIT LA MERENI (R-NUL ANENII NOI)	62

<i>Sergiu MATVEEV, Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI, Serghei HEGHEA, Dumitru AVRAM, Adrian IORGA, Sergiu SERBINOV</i> CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE LA SITUL CALARAȘOVCA VII (R-NUL OCNITA) ÎN ANUL 2023	65
<i>Sergiu MATVEEV, Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI, Serghei HEGHEA, Dumitru AVRAM, Sergiu SERBINOV, Adrian IORGA</i> CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE LA SITUL ARIONEȘTI X (R-NUL DONDUȘENI) ÎN ANUL 2023	69
<i>Sergiu MATVEEV, Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI, Serghei HEGHEA</i> CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE LA VALUL LUI TRAIAN DE SUS (SECTOR SATUL NOU-SELEMET, R-NUL CIMIȘLIA) ÎN ANUL 2023	73
<i>Vlad VORNIC, Sergiu MATVEEV, Sergiu POPOVICI, Dumitru AVRAM</i> AȘEZAREA DE TIP SÂNTANA DE MUREȘ-CERNEAHOV ȘEPTELICI II (S. ȘEPTELICI, R-NUL SOROCA)	76
<i>Vlad VORNIC, Sergiu MATVEEV, Sergiu POPOVICI, Vasile IUCAL, Dumitru AVRAM, Vlad CHITIC, Igor DIMOV</i> UN COMPLEX FUNERAR DIN SEC. X-XII DESCOPERIT LA VALEA MARE (R-NUL UNGHENI)	80
<i>Ion URSU, Ion TENTIUC, Sergiu MUSTEAȚĂ, Dan ȘTEFAN</i> ÎN CĂUTAREA URMELOR SELIȘTII TĂTĂRAȘTI DIN VALEA BÂCULUI	84
<i>Ion TENTIUC, Ion URSU, Sergiu MUSTEAȚĂ</i> CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN CETATEA SOROCII (CAMPANIA 2023)	87
<i>Sergiu HEGHEA, Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI, Dumitru AVRAM, Sergiu MATVEEV</i> CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE ÎN SITUL CĂRBUNA XVII – LA RĂDI	90
<i>Gheorghe POSTICĂ, Vlad VORNIC, Valeriu BUBULICI</i> MONOXILA DIN RÂUL NISTRU, DESCOPERITĂ ÎN PRAJMA SATULUI PUHĂCENI	93
<i>Sergiu MUSTEAȚĂ, Ion TENTIUC, Ion URSU</i> CERCETAREA URMELOR BISERICII „SFINȚII ARHANGHELI MIHAIL ȘI GAVRIIL” (SOBORUL VECHI)	96

<i>Dan ȘTEFAN, Sergiu MUSTEAȚĂ, Ion TENTIUC, Ion URSU</i>	
PROSPECȚIUNI NON-INVAZIVE ÎN ZONELE CU POTENȚIAL ARHEOLOGIC DIN MUNICIPIUL CHIȘINĂU	100

<i>Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI, Serghei HEGHEA, Natalia OVCEAROV, Dumitru AVRAM, Adrian IORGA, Vladimir CHITIC, Sergiu SERBINOV, Igor DIMOV, Serghei AGULNICOV</i>	
CERCETĂRI DE SALVARE EFECTUATE PE STRADA 31 AUGUST 1989 DIN CHIȘINĂU	104

<i>Ion TENTIUC, Sergiu MUSTEAȚĂ, Ion URSU</i>	
ZONA TURNULUI DE APĂ DIN CHIȘINĂU	108

<i>Dumitru AVRAM, Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI, Serghei HEGHEA, Adrian IORGA, Igor DIMOV, Sergiu SERBINOV, Vladimir CHITIC, Serghei AGULNICOV</i>	
SĂPĂTURI ARHEOLOGICE PREVENTIVE LA VILA INGINERULUI G. PRONIN (FRAGMENT – 2 EDIFICII)	111

<i>Vlad VORNIC, Sergiu HEGHEA, Sergiu POPOVICI, Veaceslav BICBAEV, Igor DIMOV</i>	
SONDAJE DE SALVARE EFECTUATE ÎN PARCUL CENTRAL AL MUN. BĂLȚI	114

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Campania 2023
